# Ayup

*Ixlasmenlik hem awatliq*

1 «Uz» dégen yurtta, Ayup isimlik bir adem
yashighanidi. Bu adem bolsa qusursiz, durus,
Xudadin qorqidighan, yamanliqtin özini yiraq
tutidighan adem idi. ■
2 Uningdin yette oghul we üch qiz tughuldi.
3 Uning yette ming qoy, üch ming töge, besh yüz
jüp kala, besh yüz mada éshek qatarliq mal-mülki
bar idi. Uning malayliri bek köp idi; u sherqliqler
ichide hemmidin ulugh idi.
4 Uning oghulliri nöwet boyiche békitken künde öz
öyide bashqilar üchün dastixan sélip ziyapet qilatti.
Bu künlerde ular adem ewetip üch singlisini ular
bilen bille tamaqlinishqa chaqiritatti. 5 Ularning
shu ziyapet künliri ayaghlishi bilen Ayup adem
ewetip ularni Xuda aldida paklinishqa orunlash-
turatti. U tang seherde ornidin turup ularning
sanigha asasen köydürme qurbanliqlarni qilatti.
Chünki Ayup: «Balilirim gunah qilip qoyup, könglide
Xudagha bihörmetlik qilip qoyamdikin» dep oy-

■ **1:1** Ayup 2:3

laytti. Ayup herdaim ene shundaq qilip turatti. □

*Ershtiki birinchi qétimliq kéngesh; Sheytan soqunup kiridu*

6 Bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir boldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi. □ 7 Perwerdigar Sheytandin:
— Nedin kelding? — dep soridi.
Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylap, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, dédi.■

---

□ **1:5** **«Ayup adem ewetip ularni Xuda aldida paklinishqa orunlashturatti»** — bashqa birxil terjimisi: «Ayup ularni chaqirishqa adem ewetip, ularni Xuda aldida paklanduratti». **«paklinish»** — eyni chaghdiki qurbanliq qilish üchün «ademni paklandurrush»ning qandaq élip bérilidighanliqi bizge namelum. Belkim yuyundurulup, pakiz kiyimlerni kiydürüsh dégendek ish bolushi mumkin. **«köydürme qurbanliq»** — qedimki zamanlarda melum bir haywan (qoy, kala, qatarliq)ni soyup, uning qénini yerge éqitiwétip, andin uning pütün ténini Xudagha atap köydürüshtin ibarettur. Bu xil qurbanliq gunahni tilesh yaki Xudagha ibadet qilish meqsitide qilinidu. **«Xudagha bihörmetlik qilish»** — mushu söz ibraniy tilida «baruq» dep élinidu. «Baruq» adette «beriket, bext» dégen menini bildüridu. Shu dewrde ademler bir-biri bilen xoshlashqanda «beriketlik bolsun» dep bext tileytti. Shu sewebtin «bext tilesh» («baruq») «xoshlishish»ni bildürüpmu qélishi mumkin idi. Démek, mushu yerde bu ibare «Balilirim Xudadin xoshliship («xuddi widalashqandek») ayrilip kétemdikin» dégen menide bolushi mumkin. □ **1:6** **«Xudaning oghulliri»** — mushu yerde éhtimal muqeddes perishtilerni körsitidu. 38:7ni körüng. **«Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi»** — Xuda néme üchün Sheytanning özining huzurigha kirip, özini erkinlik bilen haqaretlishige yol qoyidu? Bu muhim mesile toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.
■ **1:7** 1Pét. 5:8

8 Perwerdigar uninggha: — Méning qulum
Ayupqa diqqet qilghansen? Yer yüzide uningdek
mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem
yamanliqtin yiraq turidighan adem yoq, — dédi.
9 Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Ayup Xu-
dadin bikardin bikar qorqmighandu? 10 Özüng
uning özi, ailisidikiliri hem uning hemme ner-
sisining etrapigha qasha qoyghan emesmu? Sen
uning qoligha beriket ata qilding, shuning bilen
uning teelluqati terep-tereptin güllinip awumaqta.
□ 11 Eger Sen qolungni sozup, uning hemme
nersilirige tégip qoysang, u Sendin yüz örüp, Séni
tillimisa *Sheytan bolmay kétey*! — dédi.
12 Perwerdigar Sheytan'gha: — Mana, uning
hemme nersisini séning qolunggha tutquzdum!
Biraq uning özige tegküchi bolma! — dédi.
Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning
huzuridin chiqip ketti.

### *Birinchi sinaq*

13 Bir küni, Ayupning oghul-qizliri chong ak-
isining öyide tamaq yep, sharab ichip olturatti.
14 Bir xewerchi Ayupning yénigha kélip uning-
gha: — Kalilar bilen yer heydewatattuq, éshekler
etrapta otlawatatti; 15 Shébaliqlar hujum qilip kala-
ésheklerni bulap ketti. Ishlewatqan yashlarni
qilichlap öltüriwetti. Yalghuz menla qutulup qélip,
silige xewer yetküzüshke nésip boldi, — dédi.
16 Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene
birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Asmandin Xudan-

---

□ **1:10 «etrapigha qasha qoyghan»** — yaki «etrapigha tosaq qoyghan».

ing oti chüshüp qoylar we ishlewatqan yashlarni
köydüriwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige
xewer yetküzüshke nésip boldum, — dédi.
17 Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene
birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Kaldiyler üch
tereptin hujum qilip tögilerni bulap élip ketti, ish-
lewatqan yashlarni qilichlap öltürüwetti; yalghuz
menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüshke
nésip boldum, — dédi.
18 Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene
birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Oghulliri we qizliri
chong akisining öyide tamaq yep, sharab ichip
olturghinida, 19 tuyuqsiz, chöldin qattiq bir boran
chiqip öyning töt bulungini qattiq soqup, öy ghu-
lap chüshüp yashlarni öltürüwetti; yalghuz menla
qutulup qaldim, silige xewer yetküzüshke nésip
boldum, — dédi.
20 Ayup bolsa buni anglap ornidin des turup,
tonini yirtip, chéchini chüshüriwétip, özini yerge
tashlap Xudagha ibadet qildi: —
21 Men apamning qorsiqidin yalingach chüshken,
u yergimu yalingach qaytimen; hemmini Perw-
erdigar *manga* bergen, emdi Perwerdigar *mendin*
élip ketti; Perwerdigarning namigha teshekkür-
medhiye qayturulsun! — dédi.■
22 Bularning hemmiside Ayup gunah qilmidi we
yaki Xudani héchqandaq nalayiqliq bilen eyiblim-
idi.

# 2

■ **1:21** Top. 5:14; 1Tim. 6:7

*Ershtiki ikkinchi qétimliq kéngesh; Sheytan yene soqunup kiridu; ikkinchi sinaq*

1 Yene bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir bolushqa keldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi.□
2 Perwerdigar Sheytandin: — Nedin kelding? — dep soridi. Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylap, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, — dédi.
3 Perwerdigar uninggha: — Méning qulum Ayupqa diqqet qilghansen? Yer yüzide uningdek mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem yamanliqtin yiraq turidighan adem yoq. Meyli sen Méni uni bikardin-bikar yutuwétishke dewet qilghan bolsangmu, u yenila sadaqetlikide ching turuwatidu, — dédi.
4 Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Her adem öz jénini dep térisini bérishkimu razi bolidu, hetta hemme némisinimu bérishke teyyardur; □ 5 Biraq Sen hazir qolungni sozup uning söngek-etlirige tegseng, u Sendin yüz örüp tillimisa *Sheytan bolmay kétey*! — dédi.
6 Perwerdigar Sheytan'gha: — Mana, u hazir séning qolungda turuwatidu! Biraq uning jénigha tegme! — dédi.
7 Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning huzuridin chiqip, Ayupning bedinini tapinidin

---

□ **2:1 «Xudaning oghulliri»** — 1:6, 38:7 we izahatlarni yene körüng. □ **2:4 «Her adem öz hayatini saqlap qélish üchün térisini bérishkimu razi bolidu»** — ibraniy tilida: «Her adem öz hayatini saqlap qélish üchün térining ornigha tére bérishkimu razi bolidu» dégen ibare ishlitilgen — menisi belkim biz terjime qilghinimizdek bolushi kérek.

béshighiche intayin azabliq hürrek-hürrek yarilar
bilen toshquziwetti.□
8 Ayup bolsa bedinini tatilash-ghirdash üchün
bir sapal parchisini qoligha élip, küllükke kirip
olturdi. □ 9 Ayali uninggha: — Ejeba sen téxiche
öz sadaqetlikingde ching turuwatamsen? Xudani
qargha, ölüpla tügesh! — dédi.□
10 Lékin Ayup uninggha: — Sen hamaqet ayal-
lardek gep qiliwatisen. Biz Xudaning yaxshiliqini
qobul qilghanikenmiz, ejeba uningdin kelgen
külpetnimu qobul qilishimiz kérek emesmu? —
dédi. Ishlarda Ayup éghizda héchqandaq gunah
ötküzmidi.

### *Ayupning üch dostining uni yoqlap kélishi*

11 Ayupning dostliridin ücheylen uninggha
chüshken külpettin xewerdar boldi. Ular, yeni
Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad we Naamatliq
Zofar dégen kishiler bolup, öz yurtliridin chiqip,
Ayupqa hésdashliq bildürüsh hem teselli bérish
üchün uning yénigha bérishqa bille kélishkenidi.

---

□ **2:7 «intayin azabliq hürrek-hürrek yarilar»** — bu késelning qaysi késel ikenlikini éniq dep bérish qiyin. Bezi doxturlar uni «yawa chéchek késili» dep qaraydu. □ **2:8 «küllükke kirip olturush»** — qedimki zamanlarda matem tutush yaki qattiq qayghuni bildürüsh üchün ademler kül döwiside olturatti. Qedimki sheherlerning sirtida adette chong bir «kül döwisi» bolidu, Ayup shu kül döwisi üstige olturghan bolushi mumkin. □ **2:9 «Xudani qargha!»** — Ayupning ayalining uninggha Xudani qargha dep bu nesihet qilishi, mushu arqiliq Xuda teripidin jéning élinsun dégen menide. «Xudani qargha!» — Ibraniy tilida «baruq» dégen söz bilen ipadilinidu, «Xuda bilen xoshlishish», «Xudadin waz kéchish» dégendek menilerde. 1:5diki izahatni körüng. **«ölüpla tügesh!»** — ibraniy tilida «ölüwergin!».

12 Ular kélip yiraqtinla uninggha qariwidi,
uni toniyalmay qaldi-de, awazlirini kötürüp
yighlap tashlidi. Herbiri öz tonlirini yirtiwétip,
topa-changlarni asman'gha étip öz bashlirigha
chéchishti. 13 Ular uning bilen bille daq yerde
yette kéche-kündüz olturdi, uninggha héchkim gep
qilmidi; chünki ular uning derd-elimining intayin
azabliq ikenlikini körüp yetkenidi.

# 3

*Ayupning sözlishi — uning hayatqa lenet oqup, ölümge intizar bolushi*

1-2 *Yette kündin* kéyin, Ayup éghiz échip *ehwa-*
*ligha qarita* özining körüwatqan künige lenet oqup
mundaq dédi: —■
3 «Men tughulghan ashu kün bolmighan bolsa bop-
tiken!
«Oghul bala apiride boldi!» déyilgen shu kéche
bolmighan bolsa boptiken!□
4 Shu künni zulmet qaplighan bolsa boptiken!
Ershte turghan Tengri köz aldidin shu künni yoqi-
tiwetken bolsa boptiken,
Quyash nuri uning üstige chüshürülmise boptiken!
5 Shu künni qarangghuluq hem ölümning kölenggisi
öz qoynigha alsa boptiken!
Bulutlar uni yutup ketse boptiken,

■ **3:1-2** Yer. 15:10; 20:14 □ **3:3** «Oghul **bala apiride boldi!»** — bu gepni perishtiler qilghan bolushi mumkin.

Shu künni kün qarangghulatquchilar qorqitip
ketküziwetken bolsa boptiken!□
6 Shu kechni — Zulmet tutup ketse boptiken;
Shu kün yil ichidiki *bashqa* künler bilen bille shat-
lanmisa boptiken!
Shu kün ayning bir küni bolup sanalmisa bop-
tiken!
7 Mana, shu kéchide tughut bolmisa boptiken!
U kéchide héchqandaq shad-xuramliq awaz yan-
grimisa boptiken!
8 Künlerge lenet qilghuchilar shu kün'ge lenet qilsa
boptiken!
Léwiatanni qozghashqa pétinalaydighanlar shu
kün'ge lenet qilsa boptiken!□
9 Shu kün tang seherdiki yultuzlar qarangghu-
lashsa boptiken!
U kün quyash nurini bihude kütse boptiken!
Shu kün sübhining qapaqlirining échilishini bihude
kütse boptiken!
10 Chünki shu kün méni kötürgen baliyatquning
ishiklirini etmigen,

---

□ **3:5 «kün qarangghulatquchilar»** — buning néme ikenlikige hazir birnéme déyish tes. Belkim jadugerlerning bir xil jadugerlikni ishlitip künni qarangghulitishqa intilidighanliqini körisitishi mumkin. □ **3:8 «Léwiatan»** — chongqur déngiz astida yashaydighan qorqunchluq ejdihagha oxshap kétidighan haywan. «Léwiatanni qozghash» bolsa, bezi kona medeniyetlerde: «bu yoghan haywanni qozghap ornidin turghuzup pütün quyashni tosup yépip, qarangghuluq chüshüreleymiz» dégen közqarashtur. Ayupning özi mundaq «qarangghulashturush usuli»gha ishenmesliki mumkin, biraq shéirlik tekitlesh üchün bu sélishturmini ishlitidu. Démek, Ayup mushu yerde özi tughulghan künining mushu ejdihagha oxshash qorqunchluqliqini we taqabil turushning intayin teslikini bildürmekchi bolghan bolushi mumkin.

Méning közlirimni derd-elemni körelmes qilmighan.
11 Ah, némishqa anamning qorsiqidin chüshüpla
ölüp ketmigendimen?!
Némishqa qorsaqtin chiqqandila nepestin
qalmighandimen?
12 Némishqa méni qobul qilidighan étekler bol-
ghandu?
Némishqa méni émitidighan emchekler bolghandu?
13 Mushular bolmighan bolsa, undaqta men
menggü tinch yétip qalattim,
Menggülük uyqugha ketken bolattim, shu
chaghda aram tapqan bolattim.
14 Shu chaghda özliri üchünla xilwet jaylargha
mazar salghan yer yüzidiki padishahlar hem mes-
lihetchiler bilen,□
15 Yaki altun yighqan,
Öyliri kümüshke tolghan beg-shahzadiler bilen bo-
lattim;
16 Qorsaqtin mezgilsiz chüshüp ketken yoshurun
balidek,
Nurni körmey chachrap ketken balidek hayat
kechürmigen bolattim.
17 Ashu yerde reziller awarichiliktin xaliy bolidu,

---

□ **3:14 «özliri üchünla xilwet jaylargha mazar salghan yer yüzidiki padishahlar hem meslihetchiler»** — bu ayettiki «mazar» belkim Misirdiki chong éhramlarni körsitishi mumkin. Meyli chong, heywetlik bolsimu, beribir ademni ölümdin qoghdiyalmaydu. Bu jümlini yene «özi üchünla hazir xarabliship ketken jaylarni qurghan padishahlar...» dep terjime qilghili bolidu.

Ashu yerde halidin ketkenler aram tapidu;□
18 Ashu yerde esirler rahette jem bolidu,
Ular ezgüchilerning awazini anglimaydu;
19 Ghériblarmu hem ulughlarmu ashu yerde turidu,
Qul bolsa xojayinidin azad bolidu.
20 Japa tartquchigha néme dep nur bérilidu?
Némishqa derd-elemge chömgenlerge hayat bérilidu?
21 Ular teshnaliq bilen ölümni kütidu,
Biraq u kelmeydu;
Ular ölümni yoshurun göherni kézip izdigendinmu ewzel bilidu,
22 Ular görni tapqanda zor xushal bolup,
Shad-xuramliqqa chömidu.
23 Öz yoli éniqsiz ademge,
Yeni Tengrining tosiqi sélin'ghan ademge némishqa *nur we hayat* bérilidu?
24 Shunga tamiqimning ornigha nalilirim kélidu;
Méning qattiq peryadlirim sharqiratmidek sharqiraydu.
25 Chünki men del qorqqan wehshet öz béshimgha chüshti;
Men del qorqidighan ish manga keldi.
26 Mende héch aramliq yoqtur!
Hem héch xatirjem emesmen!
Héch tinch-amanliqim yoqtur!
Biraq parakendichilik haman üstümge chüshmekte!».

---

□ **3:17** «Ashu **yerde** ***rəzillər*** halidin ketkenler aram tapidu» — mushu yerde Ayupning sözi Xudaning adalitidin gumanlinishigha yéqin kélidu. U, reziller bashqa ademlerge oxshash görde teng bolup oxshash dem alalaydu, dewatqandek menide sözleydu.

# 4

*Élifazning söz qilishi •••• «Adem Xudaning aldida heqqaniy bolalmaydu»*

1 Témanliq Élifaz jawaben mundaq dédi: —
2 «Birsi sen bilen sözleshmekchi bolsa, éghir alamsen?
Biraq kim aghzigha kelgen gepni yutuwatalaydu?
3 Qara, sen köp ademlerge telim-terbiye bergen ademsen,
Sen jansiz qollargha küch bergensen,
4 Sözliring deldengship aran mangidighanlarni righbetlendürgen,
Tizliri pükülgenlerni yöligensen.
5 Biraq hazir nöwet sanga keldi,
Shuningliq bilen halingdin ketting,
Balayi'apet sanga tégishi bilen,
Sen alaqzade bolup ketting.□
6 Ixlasmenliking tayanching bolup kelmigenmu?
Yolliringdiki durusluq ümidingning asasi emesmidi?
7 Ésingge al, kim bigunah turup weyran bolup baqqan?

---

□ **4:5 «Balayi'apet sanga tégishi bilen, sen alaqzade bolup ketting!»** — démey turalmaymizki, Élifazning «Balayi'apet sanga tégishi bilen» dégini Ayupning échinishliq ehwalini nahayiti yénik chaghlighan bir sözdur.

Duruslarning hayati nede üzülüp qalghan?□
8 Men körginimdek, gunah bilen yer aghdurup
awarichilik térighanlar,
Oxshashla hosul alidu.■
9 Tengrining bir nepisi bilenla ular gumran
bolidu,
Uning ghezipining partlishi bilen ular yoqilip
kétidu.□ ■
10 Shirning hörkireshliri,
Hem esheddiy shirning awazi *bar bolsimu*,
Shir arslanlirining chishliri sundurulidu;□
11 Batur shir bolsa ow tapalmay yoqilishqa
yüzlinidu,
Chishi shirning küchükliri chéchilip kétidu.
12 — Mana, manga bir söz ghayibane keldi,
Quliqimgha bir shiwirlighan awaz kirdi,
13 Tün kéchidiki ghayibane körünüshlerdin chiqqan
oylarda,

---

□ **4:7 «Ésingge al, kim bigunah turup weyran bolup baqqan? Duruslarning hayati nede üzülüp qalghan?»** — Élifazning bayani, shübhisizki, qiyamet künide emelge ashurulidu. Biraq bundaq sözlerning bu dunyada herdaim emelge ashurulushi natayin. Ayupning dostlirining hemmisi: «Bu dunyada gunah sadir qilghan herqandaq ademge külpet keltürülidu; Ayupqa külpet keldi; shunga u choqum melum bir éghir gunahni qilghan» dep perez qilidu. Bu közqarashni Ayup qobul qilmisimu, lékin bundaq gepler uni intayin azablaydu hem uni Xudaning adalitidin gumanlinishqa türtke bolidu. Ularning sözliridin qarighanda, Ayup we uning dewridikilerning qiyamet küni toghrisida asasen xewiri yoq idi. ■ **4:8** Ayup 15:35; Zeb. 7:14-16; Pend. 22:8; Yesh. 59:4; Hosh. 10:13; Gal. 6:7, 8 □ **4:9 «nepisi»** — «nepsi» emes. ■ **4:9** Yesh. 11:4 □ **4:10 «Shirning hörkireshliri, hem esheddiy shirning awazi bar bolsimu,...»** — bashqa bir xil terjimisi: «Shirning hörkireshliri hem esheddiy shirning awazi jim bolidu...».

Ademlerni chongqur uyqu basqanda,
14 Qorqunch we titrekmu méni basti,
Söngek-söngeklirimni titritiwetti;
15 Köz aldimdin bir roh ötüp ketti;
Bedinimdiki tüklirim hürpiyip ketti.□
16 U roh ornida midirlimay turdi, biraq turqini körelmidim;
Köz aldimda bir gewde turuptu;
Shiwirlighan bir awaz anglandi: —□
17 «Insan balisi Tengridin heqqaniy bolalamdu?
Adem öz Yaratquchisidin pak bolalamdu?□
18 Mana, U Öz qullirigha ishenmigen,
Hetta perishtilirinimu «Nadanliq qilghan!» dep eyibligen yerde,■
19 Uli topilardin bolghan insanlar,
Laydin yasalghan öylerde turghuchilar qandaq bolar!?

---

□ **4:15 «bir roh ötüp ketti»** — andin bu roh Élifazgha gep qilidu. «Ayup» 1-2-babtiki xewerdin qarighanda, rohning gépi yalghan bolghachqa, bu roh Sheytandin kelgen yaman bir roh ikenlikige bizde qilche guman yoq. Töwendiki izahatlarnimu körüng. □ **4:16 «Shiwirlighan bir awaz anglandi»** — bashqa bir xil terjimisi: «süküt ichide bir awaz anglandi». □ **4:17 «Insan balisi Tengridin heqqaniy bolalamdu?»** — bashqa bir xil terjimisi: «Insan balisi Tengri aldida heqqaniy bolalamdu?». ■ **4:18** Ayup 15:15; 2Pét. 2:4

Ular perwanidinmu asanla yanjilidu!□

20 Ular tang bilen kech ariliqida kukum-talqan bolidu;

Ular héchkim nezirige almighan halda menggüge yoqilidu.□

21 Ularning chédir tanisi yulup tashlan'ghan'ghu?

Ular héch danaliqqa téxi érishmeyla ölüp kétidu!». □

---

□ **4:19 «Laydin yasalghan öylerde turghuchilar qandaq bolar!?»** — roh éytqan bu sözler (17-21-ayetler) pütünley yalghan shikayet sözliridur; chünki biz kitabning béshida Xudaning Ayupni «Méning qulum Ayup» dep atap uninggha bolghan ishenchisi toghrisidiki xatirilerni köreleymiz. Hemme rohlarning sözining toghra bolushi natayin! Shuning üchün tekitleymizki, barliq «rohlarning sözliri»ni, shundaqla insanlarning sözlirinimu muqeddes yazmilar (Tewrat, Zebur, Injil)diki toluq heqiqetlerge asasen tekshürüp ispatlash tolimu zörürdur. **«Ular perwanidinmu asanla yanjilidu!»** — rohning mushu sözining köchme menisi: Insan balisi Xudaning aldida héchnéme hésablanmaydu, shunga Xudaning heqqaniyliqigha ademning eqli qilche yetmeydu, dégenliktur. Démek, insanlar Xudaning heqqaniyliqini qet'iy chüshinelmeydu. Biraq Ayupning qarishi undaq emestur. Ayup: — Gerche adem we Xudaning arisida insanlarning gunahi sewebidin zor hang peyda bolghan bolsimu, insanlarning beribir öz wijdanida heqqaniyliq toghrisidiki birxil ghil-pal körünidighan chüshenchisi bolidu, dep qaraydu. □ **4:20 «Ular héchkim nezirige almighan halda menggüge yoqilidu»** — rohning bu sözi yenila bir aldamchiliqtur; Injilgha asesen, Xuda hetta quchqachning yerge yiqilghininimu nezirige alidu. □ **4:21 «Ular... héch danaliqqa téxi érishmeyla ölüp kétidu!»** — Élifaz ademning hayatini chédirgha oxshitidu; chédirning taniliri yulun'ghada chédir derhal ghulap kétidu. Élifazning bu sözige qarighanda, hayatning bir meqsiti danaliqqa érishishtur. Melum nuqtidin éytqanda bu sözning asasi bar.

# 5

*Élifazning sözini dawamlashturushi*

1 Qéni, iltija qilip baq, sanga jawab qilghuchi barmikin?
Muqeddeslerning qaysisidin panah tileysen?□
2 Chünki exmeqning achchiqi özini öltüridu,
Qehri nadanning jénigha zamin bolidu.□
3 Men öz közüm bilen exmeqning yiltiz tartqanliqini körgenmen;
Lékin shu haman uning makanini «Lenetke uchraydu!» dep bildim,□
4 Uning baliliri amanliqtin yiraqtur;
Ular sheher derwazisida sot qilin'ghanda basturuldi;
Ulargha héchkim himayichi bolmaydu.
5 Uning hosulini achlar yep tügitidu;
Ular hetta tiken arisida qalghanlirinimu élip tügitidu;
Qiltaqchimu uning mal-mülüklirini yutuwélishqa teyyar turidu.
6 Chünki awarichilik ezeldin topidin ünüp chiqmaydu,
Külpetmu yerdin ösüp chiqqanmu emes.

---

□ **5:1 «Muqeddesler»** — mushu yerde belkim muqeddes perishtilerni körsitidu. □ **5:2 «Qehri nadanning jénigha zamin bolidu»** — yaki «Körmesliki nadanning jénigha zamin bolidu». Élifazning bu sözining menisi: Ayupning achchiqlinip, Xudagha qaqshishi xeterlik ish; Xuda uninggha jawab kelmigen yerde, Xuda we insanning ariliqida turidighan bir «kélishtürgüchi»dinmu yardem tilesh pütünley bihude ish, dégenlik bolushi mumkin. □ **5:3 «Lékin shu haman uning makanini «lenetke uchraydu!» dep bildim»** — bashqa birxil terjimisi: «Lékin men derhal uning makanigha lenet oqudum».

7 Biraq uchqun yuqirigha uchidighandek,
Insan külpet tartishqa tughulghandur.□
8 Ornungda men bolsam, Tengrighila murajiet qilattim,
Men ishimni Xudayimghila tapshuriwétettim.
9 U hésabsiz karametlerni,
San-sanaqsiz möjizilerni yaritidu.■
10 U yerge yamghur teqdim qilidu;
U dala üstige su ewetip béridu.■
11 U pes orunda turidighanlarning mertiwisini üstün qilidu;
Matem tutqanlar amanliqqa kötürülidu.■
12 U hiyligerlerning niyetlirini bikar qiliwétidu,
Netijide ular ishini püttürelmeydu.□ ■
13 U mekkarlarni öz hiyligerlikidin tuzaqqa alidu;
Egrilerning neyrengliri éqitip kétilidu.□ ■
14 Kündüzde ular qarangghuluqqa uchraydu;
Chüshte tün kéchidek silashturup mangidu.■

---

□ **5:7** **«Insan külpet tartishqa tughulghandur»** — yaki «Insan japa tartishqimu tughulghandur». Kirish sözimizde éytqinimizdek, oqurmenlerning éside bolsunki, Ayupning üch dostining bergen pikirliride xéli köp xataliq yerliri bar. Kéyin Xuda shu xata gepliri üchün ularni eyibleydu. 42:7-9ni körüng. ■ **5:9** Ayup 9:10; Zeb. 72:18; Rim. 11:33 ■ **5:10** Zeb. 104:10 ■ **5:11** 1Sam. 2:7; Zeb. 113:7, 8 □ **5:12** **«U hiyligerlerning niyetlirini bikar qiliwétidu, netijide ular ishini püttürelmeydu»** — bu ayet Injilda («1Kor.» 1:19) rosul Pawlus teripidin neqil keltürülgen, shunga shübhisizki uni toghra dep bilimiz. ■ **5:12** Neh. 4:9; Zeb. 33:10; Yesh. 8:10 □ **5:13** **«U mekkarlarni öz hiyligerlikidin tuzaqqa alidu»** — Élifazning bu jümlisimu Injilda («1Kor.» 3:19) rosul Pawlus teripidin neqil keltürülgen, shunga shübhisizki unimu toghra dep bilimiz. ■ **5:13** 1Kor. 3:19 ■ **5:14** Qan. 28:29

15 Biraq u miskinlerni mekkarlarning qilichi we aghzidin qutquzidu,
Ularni küchlüklerning changgilidin qudretlik qoli bilen qutquzidu.
16 Shunga, ajizlar üchün ümid tughulidu,
Qebihlik aghzini yumidu.■
17 Qara, Tengri ibret bergen adem bextliktur,
Shunga, Hemmige Qadirning terbiyisige sel qarima jumu!■
18 Chünki U ademni yarilanduridu, andin yarini tangidu;
U sanjiydu, biraq Uning qolliri yene saqaytidu.■
19 U séni alte qiyinchiliqtin qutquzidu;
Hetta yette külpette héchqandaq yamanliq sanga tegmeydu.□ ■
20 Acharchiliqta U séning ülümingge,
Urushta U sanga urulghan qilich zerbisige nijatkar bolidu.
21 Sen zeherlik tillarning zerbisidimu bashpanahliq ichige yoshurunisen,
Weyranchiliq kelgende uningdin héch qorqmaydighan bolisen.
22 Weyranchiliq we qehetchilik aldida külüpla qoyisen;
Yer yüzidiki haywanlardinmu héch qorqmaysen.
23 Sen daladiki tashlar bilen ehdidash bolisen;
Yawayi haywanlarmu sen bilen inaq ötidu.■

---

■ **5:16** Zeb. 107:42 ■ **5:17** Pend. 3:11, 12; Ibr. 12:5; Yaq. 1:12; Weh. 3:19 ■ **5:18** Qan. 32:39; 1Sam. 2:6; Hosh. 6:1 □ **5:19 «... alte qiyinchiliq... yette külpette ... »** — bu «alte... yette...» dégen ibare «herxil..., herqandaq...» dégenni bildüridu. ■ **5:19** Zeb. 91 ■ **5:23** Hosh. 2:20

24 Sen chédiringning tinch-amanliqta bo-
lidighanliqini bilip yétisen;
Mal-mülküngni éditliseng, hemme némengning tel
ikenlikini bayqaysen.
25 Nesling köp bolidighanliqini,
Perzentliringning ot-chöptek köp ikenlikini
bilisen.□
26 Sen öz waqtidila yétilip yighilghan bir bagh
bughdaydek,
Peqet waqit-saiting piship yétilgendila yerlikingge
kirisen.
27 Biz özimiz buni tekshürüp körgenmiz — ular
heqiqeten shundaqtur.
Shunga özüng anglap bil, bularni özüngge tet-
biqlap oylap baq».

# 6

*Ayup yene sözleydu — «Méning dadlishim heq»*

1 Ayup jawaben mundaq dédi: —
2 «Ah, méning derdlik zarlirim tarazida ölchense!
Ah, béshimgha chüshken barliq balayi'qaza bular
bilen bille tarazilansa!□

---

□ **5:25 «Nesling köp bolidighanliqini, perzentliringning ot-chöptek köp ikenlikini bilisen» —** Élifaz Ayupning on balisidin hem barliq mal-mülkidin ayrilip qalghanliqini pütünley ésidin chiqirip qoyghandek qilatti. □ **6:2 «... Ah, béshimgha chüshken barliq balayi'qaza bular *, yeni derdlik zarlirim*** bilen bille tarazilansa!» — Ayupning bu sözi: «derdlik zarlirim» we béshimgha chüshken bala-qazalar tarazada sélishturulsa, emeliyette méning zarlirimning az ikenliki körünidu, dégen menini öz ichige élishi mumkin.

3 Shundaq qilinsa u hazir dengizdiki qumdin éghir
bolup chiqidu;
Shuning üchün sözlirim telwilerche boluwatidu.■
4 Chünki Hemmige Qadirning oqliri manga san-
jilip ichimde turuwatidu,
Ularning zehirini rohim ichmekte,
Tengrining wehimiliri manga qarshi sep tüzüp
hujum qiliwatidu.□ ■
5 Yawa éshek ot-chöp tapqanda hangramdu?
Kala bolsa yem-xeshek üstide möremdu?
6 Tuz bolmisa temsiz nersini yégili bolamdu?
Xam tuxumning éqining temi barmu?
7 Jénim ulargha tegsimu seskinip kétidu,
Ular manga yirginchlik tamaq bolup tuyulidu.
8 Ah, méning teshna bolghinim kelsidi!
Tengri intizarimni ijabet qilsidi!
9 Ah, Tengri méni yanjip tashlisun!
U qolini qoyuwétip jénimni üzüp tashlashqa
muwapiq körsidi!
10 Shundaq bolsa, manga teselli bolatti,
Hetta rehimsiz aghriqlarda qiynalsammu, shadli-
nattim;
Chünki Muqeddes Bolghuchining sözliridin tan-
mighan bolattim!□

---

■ **6:3** Pend. 27:3 □ **6:4** **«Ularning zehirini rohim ichmekte»** — yaki, «Ularning zeheri rohimni yep kétidu». ■ **6:4** Zeb. 38:1-3 □ **6:10** **«Hetta ... shadlinattim; chünki Muqeddes Bolghuchining sözliridin tanmighan bolattim!»** — Ayupning bundaq oylishi: «Eger hazir Xuda méning jénimni alsa, men Uningdin yüz örümigen mana mushu chaghdila alsa boptiken; biraq bu azab-oqubetler dawamlashturulsa, mende néme özgirishler bolar, men Xudadin tanimenmu qandaq? Shunga yaxshisi U hazir méni epketse, qattiq bir zerbe bilen epketse meyli» dégendek menini béridu.

11 Mende ölümni kütküdek yene qanchilik maghdur qaldi?
Méning sewr-taqetlik bolup hayatimni uzartishimning néme netijisi bolar?
12 Méning küchüm tashtek chingmu?
Méning etlirim mistin yasalghanmidi?
13 Özümge yardem bergüdek maghdurum qalmidi emesmu?
Herqandaq eqil-tedbir mendin qoghliwétilgen emesmu?

### *Buraderlirining Ayupni daghda qoyushi*

14 Ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhribanliq körsetmiki zörürdur;
Bolmisa u Hemmige qadirdin qorqushtin waz kéchishi mumkin.□
15 Biraq buraderlirim waqitliq «aldamchi ériq» süyidek,
Manga héligerlik bilen muamile qilmaqta;
Ular suliri éqip tügigen ériqqa oxshaydu.□
16 Érigen muz suliri ériqqa kirgende ular qaridap kétidu,
Qarlar ularning ichide yoqilip kétidu,
17 Ular pesilning illishi bilen qurup kétidu;

---

□ **6:14 «Ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhribanliq körsetmiki zörürdur; bolmisa ...»** — ayetning bashqa birnechche terjimiliri bar. Bularning biri: «Hetta u Hemmige Qadirdin qorqushtin ayrilghan bolsimu, ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhribanliq körsetmiki zörürdur». □ **6:15 «aldamchi ériq»** — chöl bayawanda tuyuqsiz éqishtin toxtaydighan ériq. Yoluchilarning mushundaq ériqqa ishinishi intayin xeterlik, elwette. 20-21-ayetlerni körüng.

Hawa issip ketkende, izidin yoqilip kétidu.□
18 Seperdashlar mangghan yolidin chiqip,ériqqa burulidu;
Ularériqni boylap méngip, chölde ézip ölidu.
19 Témaliq karwanlarmuériq izdep mangdi;
Shébaliq sodigerlermu ulargha ümid bilen qaridi;□
20 Biraq ular ishen'ginidin ümidsizlinip nomusta qaldi;
Ular ashu yerge kélishi bilen parakendichilikke uchridi.
21 Mana siler ulargha oxshash *manga tayini* yoq bolup qaldinglar;
Siler qorqunchluq bir wehimini körüpla qorqup kétiwatisiler.
22 Men silerge: «Manga béringlar»,
Yaki: «Manga mal-mülükliringlardin hediye qilinglar?» — dégenni qachan dep baqqan?□
23 Yaki: «Méni ézitquchining qolidin qutquzunglar!»
Yaki «Zorawanlarning qolidin görüge pul bersenglar!» dep baqqanmu?
24 Manga ögitip qoyunglar, süküt qilimen;
Nede yoldin chiqqanliqimni manga körsitip béringlar.
25 Toghra sözler némidégen ötkür-he!

---

□ **6:17 «Hawa issip ketkende, izidin yoqilip kétidu» —** démek, eng kérek bolghan waqitta buériqlar ghayib bolidu. □ **6:19 «Shébaliq sodigerlermu ulargha ümid bilen qaridi» —** yaki «Shébaliq sodigerlermu ulargha uchrashni ümid qilatti». □ **6:22 «Manga mal-mülükliringlardin hediye qilinglar?» — dégenni qachan dep baqqan?» —** Ayup u dostlirigha héchqachan qerzdar bolup baqmighan. U: «Silerdin pul yaki mal-mülük kütkinim yoq, silerdin kütkinim peqet azraq hésdashliq yaki méhribanliq, xalas» démekchi.

Biraq eyibliringlar zadi némini ispatliyalaydu?!□
26 Ümidsizlen'gen kishining gepliri ötüp kétidighan shamaldek tursa,
Peqet sözlernila eyiblimekchimusiler?□
27 Siler yétim-yésirlarning üstide chek tashlishisiler!
Dost-buradiringlar üstide sodilishisiler!□
28 Emdi manga yüz turane qarap béqinglar;
Aldinglardila yalghan söz qilalamdim?
29 Ötünimen, boldi qilinglar, gunah bolmisun;
Rast, qaytidin oylap béqinglar,
Chünki özümning toghriliqim *tarazida* turidu.□
30 Tilimda xataliq barmu?
Tilim yamanliqni zadi tétiyalmasmu?

# 7

## *Insanlarning turmush azabliri*

---

□ **6:25 «Biraq eyibliringlar zadi némini ispatliyalaydu?»** — shu waqitqiche Ayupning üch dosti arisidin peqet Élifaz söz qilghan. Ayup «eyibliringlar» (köplük shekli) dégen sözi bilen ulargha: «Siler yénimgha kélishtin awwal ehwalim toghruluq **til biriktürüwalghan oxshaysiler**» dep puritiwatidu. □ **6:26 «Ümidsizlen'gen kishining gepliri ötüp kétidighan shamaldek tursa,...»** — Ayup bu gepliri bilen özümning bezi sözlirimning heddidin éship ketkenlikini bilimen, dep étirap qilghan bolsa kérek. Bashqa birxil terjimisi: «Siler peqet sözlernila eyiblimekchimusiler, ümidsizlen'gen kishining gepliri nahayiti ötüp kétidighan bir shamaldekla dep qarimaqchisiler?». □ **6:27 «Dost-buradiringlar üstide sodilishisiler!»** — bashqa birxil menisi: «Siler dost-buraderler üchün ora kolishisiler». □ **6:29 «Chünki özümning toghriliqim tarazida turidu»** — yaki: «Chünki bu ishta heq men tereptidur».

1 Insan'gha zéminda jewre-japa chékidighan tur-
mush békitilgen emesmu?
Uning künliri bir medikarningkige oxshash
emesmu?
2 Qul kechqurunning sayisige teshna bolghandek,
Medikar öz emgikining heqqini kütkendek,
3 Mana bihude aylar manga békitilgen,
Gheshlikke tolghan kéchiler manga nésip
qilin'ghan.□
4 Men yatqinimda: «Qachan qoparmen?» dep oy-
laymen,
Biraq kech uzundin uzun bolidu,
Tang atquche pütün bir kéche men tolghinip yati-
men.
5 Etlirim qurtlar hem topa-changlar bilen qap-
landi,
Térilirim yérilip, yiringlap ketti.□
6 Künlirim bapkarning mokisidinmu ittik ötidu,
Ular ümidsizlik bilen ayaghlishay dep qaldi.□
7 *Ah Xuda*, méning jénim bir nepesla xalas.
Közüm yaxshiliqni qaytidin körmeydighanliqi
ésingde bolsun;■

---

□ **7:3** **«Mana bihude aylar manga békitilgen,...»** — bu jümle Ayupning azabi ashu kün'giche belkim birnechche ay uzartilghanliqini körsitidu. Uning dostlirining Ayupning qéshigha kelgüche qilghan sepiri uzun bolghan bolsa kérek. □ **7:5** **«Etlirim qurtlar hem topa-changlar bilen...»** — yaki «Etlirim qurtlar hem qaqach-chaqalar bilen...». □ **7:6** **«Künlirim bapkarning mokisidinmu ittik ötidu»** — bapkarning mokisi intayin téz, toxtimay heriket qilidu. **«Ular ümidsizlik bilen...»** — ibraniy tilida «ümidsizlik» we «yip» ahangdash söz. Ayup mushu ayette öz hayatini toqulidighan gilemge oxshitip, «yip toxtap qalghudek» démekchi. ■ **7:7** Ayup 8:9; 10:9; 14:1, 2, 3; 16:22; Zeb. 90:5, 6, 9; 102:11; 103:15; 144:4; Yesh. 40:6; Yaq. 4:14; 1Pét. 1:24

8 Méni Körgüchining közi ikkinchi qétim manga qarimaydu,
Sen neziringni üstümge chüshürginingde, men yoqalghan bolimen.□
9 Bulut ghayib bolup, qayta körünmigendek,
Oxshashla tehtisaragha chüshken adem qaytidin chiqmaydu.□
10 U yene öz öyige qaytmaydu,
Öz yurti uni qayta tonumaydu.
11 Shunga men aghzimni yummay,
Rohimning derd-elimi bilen söz qilay,
Jénimning azabidin zarlaymen.
12 Némishqa Sen üstümdin közet qilisen?
Men *xeterlik* bir déngizmu-ya?
Yaki déngizdiki bir ejdihamumen?□
13 Men: «Ah, yatqan ornum manga rahet béridu,
Körpem nale-peryadimgha derman bolidu» — désem,
14 Emdi Sen chüshler bilen méni qorqutiwatisen,
Ghayibane alametler bilen manga wehime salisen.
15 Shuning üchün boghulushumni, ölümni,

---

□ **7:8 «Sen neziringni üstümge chüshürginingde, men yoqalghan bolimen»** — bu 7-8-ayette, 21-ayetke oxshash, Ayup «I Xuda, Sen baldur manga rehim qilmisang, kéchikip qalisen!» dégendek qilatti. □ **7:9 «Tehtisara»** — mushu yerde «tehtisara» (ibraniy tilida «shéol») dégen yer «yer astidiki saray» (yeni, «tekt saray»), ölgenlerning rohliri barghan jayni körsitidu. Éniq turuptiki, Ayupning bu sözlerni éytqanda gördin tirildürülüsh toghrisida xewiri köp emes idi. □ **7:12 «Némishqa Sen üstümdin közet qilisen?»** — Ayup: «Men alemning amanliqigha birxil xewp yetküzemdim-ya?» dep Xudadin sorimaqchi oxshaydu.

Bu söngeklirimge qarap olturushtin artuq bilimen.□
16 Men öz jénimdin toydum;
Méning menggüge yashighum yoq,
Méni meylimge qoyiwetkin,
Méning künlirim bihudidur.□ ■
17 Insan balisi némidi?
Sen némishqa uni chong bilisen,
Néme dep uninggha köngül bérisen?■
18 Her etigende uni sürüshtürüp kélisen,
Her nepes uni sinaysen!
19 Qachan'ghiche méningdin neziringni almaysen,
Manga qachan'ghiche aghzimdiki sériq suni yutuwalghudek aram bermeysen?
20 Men gunah qilghan bolsammu,
i insaniyetni Közetküchi, Sanga néme qiliptimen?!
Men Sanga yük bolup qaldimmu?
Buning bilen méni Özüngge zerbe nishani qilghansenmu?
21 Sen némishqa méning itaetsizlikimni kechürüm qilip,
Gunahimni saqit qilmaysen?
Chünki men pat arida topining ichide uxlaymen;
Sen méni izdep kélisen, lékin men mewjut bolmay-

---

□ **7:15** «... **boghulushumni, ölümni, bu söngeklirimge qarap olturushtin artuq bilimen»** — Ayupning késili, belkim, boghnuqush késili (dem siqilish késili) bolushi mumkin. Bu ayet yene mundaqmu terjime qilinidu, yeni: «Gélimni siqquchi bolsa boynumni, ölüm bolsa söngeklirimni tallidi». □ **7:16** **«Méning künlirim bihudidur»** — yaki «Méning künlirim bir nepes, xalas!».
■ **7:16** Zeb. 62:9; 144:4 ■ **7:17** Zeb. 8:4; 144:3; Ibr. 2:6

men».□

# 8

*Shuxaliq Bildad sözleydu — Ilgiriki dewrlerdiki azab-oqubetler toghruluq guwahliq*

1 Andin Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: —
2 «Sen qachan'ghiche mushularni sözleysen?
Aghzingdiki sözler küchlük shamaldek
qachan'ghiche chiqidu?
3 Tengri adaletni burmilighuchimu?
Hemmige Qadir adilliqni burmilamdu?■
4 Séning baliliring Uning aldida gunah qilghan bolsa,
U ularnimu itaetsizlikining jazasigha tapshurghan, xalas.□
5 Biraq eger özüng hazir chin könglüngdin Tengrini izdisengla,

---

□ **7:21 «...sen méni izdep kélisen, lékin men mewjut bolmaymen»** — 7-bab, 7-8-ayet üchün bérilgen izahatnimu körüng. Mushu yerde, Ayupning ichidiki étiqad hem gumanning bir-birige bolghan kürishi körünidu. Ayup bir tereptin Xudani düshminimdek ish qildi, lékin yene bir tereptin U kelgüside Öz dostini izdigendek méni izdep kélidu, biraq tapalmaydu, deydu. ■ **8:3** Qan. 32:4; 2Tar. 19:7; Dan. 9:14 □ **8:4 «Séning baliliring Uning aldida gunah qilghan bolsa, U ularnimu itaetsizlikining jazasigha tapshurghan, xalas»** — Bildadning bu bayani rehimsizlik bilen qilin'ghan sözlerdur; bu sözler Ayupning yarisigha tuz sépip uni téximu azabqa salidu. Chünki Ayupning hesriti del mushu ish tüpeylidin boluwatatti; biraq Bildadning Ayupning balilirining ötküzgen birer gunahi toghrisida héchqandaq ispati yoqtur. Biz bolsaq, uning balilirining emeliyette öz gunahi sewebidin ölmigenlikini bilimiz.

Hemmige Qadirgha iltija qilsangla,■
6 Eger sen sap dil hem durus bolghan bolsang,
Shübhisizki, U sen üchün oyghinidu,
Choqum séning heqqaniyliqinggha tolghan tural-
ghungni güllendüridu.
7 Sen deslepte étibarsiz qaralghan bolsangmu,
Biraq sen axirida choqum téximu güllinisen.
8 Shunga sendin ötüneyki, ötkenki dewrlerdin so-
rap baqqin,
Ularning ata-bowilirining izdinishlirigimu köngül
qoyghin■
9 (Chünki biz bolsaq tünügünla tughulghanmiz;
Künlirimiz peqet bir saye bolghachqa, héchnémini
bilmeymiz).□ ■
10 Sanga körsetme bérip ögeteleydighan ular
emesmu?
Ular öz könglidikini sanga sözlimemdu?
11 Latqa bolmisa yékenler égiz öselemdu?
Qomushluqtiki ot-chöpler susiz öselemdu?
12 Ular yéshil péti bolup, téxiche orulmighan bol-
simu,
Herqandaq ot-chöptin téz tozup kétidu.■
13 Tengrini untughan kishilerning hemmisining
aqiwetliri mana shundaqtur;

---

■ **8:5** Ayup 22:23 ■ **8:8** Qan. 4:32 □ **8:9** **«Künlirimiz peqet bir saye...»** — Bildadning bu dégini, uning u dewridiki ata-bowilirining (özining zamani bilen sélishturghanda) intayin uzun ömürlük bolghanliqini körsitishi mumkin. (Tewrattiki «Yaritilish» qismigha asasen, Adem'atimizdin bashlap Nuh peyghemberning dewrigiche nurghun ademler birnechche yüz yil yashighanidi). ■ **8:9** Yar. 47:9; 1Tar. 29:15; Ayup 7:5, 6, 7; Zeb. 39:5, 13; 102:11; 144:4 ■ **8:12** Zeb. 129:5-6; Yer. 17:6

Iplaslarning ümidi mana shundaq yoqqa kéter.■
14 Chünki uning tayan'ghini chürük bir nerse, xalas;
Uning ishen'gini bolsa ömüchükning toridur, xalas.
15 U öz uwisigha yölinidu, biraq u mezmut turmaydu;
U uni ching tutuwalghan bolsimu, biraq u berdashliq bérelmeydu.
16 U quyash astida kökligen bolsimu,
Uning pilekliri öz béghini qaplighan bolsimu,
17 Uning yiltizliri tash döwisige chirmiship ketken bolsimu,
U tashlar arisida orun izdigen bolsimu,
18 Lékin *Xuda* uni ornidin yuliwetse,
Ashu yer uningdin ténip: «Men séni körmigen!» — deydu.□
19 Mana uning yolining shadliqi!
Uningdin kéyin ornigha bashqiliri tupraqtin ünidu.
20 Qara, Xuda durus ademni tashlimaydu,
Yaki yamanliq qilghuchilarning qolini tutup

---

■ **8:13** Ayup 11:20; 18:14; Zeb. 112:10; Pend. 10:28 □ **8:18** «... **Lékin Xuda uni ornidin yuliwetse, ashu yer uningdin ténip: «Men séni körmigen!» — deydu»** — mushu yerlerde Bildad Ayup uchrighan balayi'apetni shu birnechche ishqa oxshatqan bolushi mumkin: — awwal -15-ayette, u «yamanlarning öyining ghulap kétishi» toghruluq sözleydu; ikkinchi, 16-ayettiki «pilekler» dégen söz, ibraniy tilida «perzentler»nimu körsitidu. Üchinchi, mushu ayette belkim «ashu yer» dégen söz Ayupning yurtdashlirini körsitidu; ular uni chetke qéqip: «Sendek Xuda lenet qilghan ademni tonumaymiz» dégen menilerdimu éytilghan bolushi mumkin.

ularni yölimeydu.□
21 U yene séning aghzingni külke bilen,
Lewliringni shadliq awazliri bilen tolduridu,
22 Sanga nepretlen'genlerge shermendilik chaplinidu,
Eskilerning chédiri yoqitilidu».

# 9

*Ayup bergen jawabi — «Insan balisi qandaq qilip Xuda aldida adil bolalaydu?»*

1 Ayup jawaben mundaq dédi: —
2 Way, séningla toghra, *dunyani* heqiqeten sen dégendek dep bilimen!
Biraq insan balisi qandaq qilip Tengri aldida heqqaniy bolalisun?■
3 Hetta eger birsi uning bilen dewalishishqa pétinalisa,
Shu *kishi* mesililerning mingdin birigimu jawab bérelmeydu.□
4 Uning qelbide chongqur danaliq bardur,
U zor küch-qudretke igidur;
Kimmu Uninggha qarshi chiqip, yürikini tom qilip,

---

□ **8:20 «... yamanliq qilghuchilarning qolini tutup ularni yölimeydu»** — yaki «...yamanliq qilghuchilarni qoligha küch bermeydu». ■ **9:2** Ayup 14:4; 25:4; Zeb. 143:2 □ **9:3 «Hetta eger birsi uning bilen dewalishishqa pétinalisa, shu kishi mesililerning mingdin birigimu jawab bérelmeydu»** — buning yene bashqa ikki xil terjimisi bolushi mumkin: (1) «Eger Xuda birsi bilen dewalishishni layiq körse, u kishi mingdin bir mesiligimu jawab bérelmeydu»; (2) «Eger Xuda birsi bilen dewalishishni layiq körse, Xuda u kishining mingdin bir mesilisigimu jawab bermeydu».

Kéyin tinch-aman qalghan?
5 U taghlarni ghezipide ghulatqanda,
Ulargha hésch bildürmeyla ularni yulup tashlaydu.
6 U yer-zéminni tewritip öz ornidin qozghitidu,
Shuning bilen uning tüwrükliri titrep kétidu.
7 U quyashqa kötürülme dep söz qilsila, u qopmaydu;
U *xalisa* yultuzlarningmu nurini péchetlep qoyalaydu.
8 Asmanlarni keng yayghuchi peqet udur,
U dengiz dolqunliri üstige dessep yüridu.■
9 U yette qaraqchi yultuz, Orion yultuz türkümi we qelb yultuz topini,
Jenubiy yultuz türkümlirinimu yaratqan.□
10 U hésablighusiz ulugh ishlarni,
Sanap tügitelmeydighan karamet ishlarni qilidu.■
11 Qara, U yénimdin ötidu, biraq men Uni körmeymen;
U ötüp kétidu, biraq Uni bayqiyalmaymen.□
12 Mana, U élip kétidu, kim Uni Öz yolidin yanduralisun?
Kim Uningdin: «Néme qiliwatisen» dep sorashqa pétinalisun?□
13 Tengri ghezipini qayturuwalmaydu;
Rahabning yardemchiliri Uning ayighigha bash

---

■ **9:8** Yar. 1:6 □ **9:9** **«Jenubiy yultuz türkümlirinimu yaratqan»** — yaki: «Jenubiy asmandiki xezinilerni yaratqan». ■ **9:10** Ayup 5:9; Zeb. 72:18; 77:14; 86:10; Rim. 11:33 □ **9:11** **«U yénimdin ötidu»** — yaki: «U yénimdin ötse». **«U ötüp kétidu»** — yaki: «U ötüp ketse». □ **9:12** **«U élip kétidu»** — yaki: «U élip ketse» yaki «U bulap ketse».

égidu.□
14 Shundaq turuqluq, men qandaqmu uninggha jawab béreleyttim.
Men munazire qilghudek qandaq sözlerni tal-liyalayttim?
15 Mubada men heqqaniy bolsammu,
Men yenila Uninggha jawab bérelmeyttim;
Men peqet sotchimgha iltijala qilalayttim.
16 Men Uninggha iltija qilghan we U manga jawab bergen bolsimu,
Men téxi Uning sadayimni anglighanliqigha ishench qilalmighan bolattim;
17 U boran-chapqunlar bilen méni ézidu,
U yarilirimni sewebsiz awutmaqta.
18 U manga hetta nepes élishqimu ruxset bermeydu,
Eksiche U manga derd-elemni yükliwetti.
19 Küch-qudret toghrisida gep qilsaq, mana, Un-ingdin küchlük *yene bashqa kim* bar?
Adaletke kelsek, kim Uni sotqa chaqiralisun?!□
20 Men özümni aqlimaqchi bolsam, öz aghzim özümni gunahqa paturar,

---

□ **9:13 «Rahab» —** «Rahab»ning mundaq üch xil mene mumkinchi-liki bar: — (1) hakawurluq; (2) Misir impériyesining yene bir ismi (qedimki dunyada hakawwurluqta dangqi chiqqan); (3) eng chong mumkinchiliki bar menisi shuki, dengizdiki zor, qorqunchluq bir haywanning ismi. Bu yoghan haywanning yene bir ismi «léwiatan» bolushi mumkin (yuqiriqi 3-bab, 8-ayettiki izahatni körüng). U muqeddes kitabtiki bashqa birnechche yerlerde Sheytanning bir simwolidur. Shunga mushu yerde «Rahabning yardemchiliri» belkim Sheytanning yardemchilirini körsetgen bolushi mumkin.
□ **9:19 «Adaletke kelsek, kim uni sotqa chaqiralisun?!» —** esli tékistni chüshinish sel tesh. Bashqa xil terjimiliri bolushi mumkin.

Qosursiz bolghan bolsam, U yenila méni egri dep
békiter.□
21 Biraq men eslide éyibsiz idim.
Meyli, özümning qandaq bolidighanliqim bilen
perwayim pelek!
Öz jénimdin toydum!
22 Hemme ish oxshash iken; shunga men dey-
menki,
U duruslarnimu, yamanlarnimu oxshashla yoqi-
tidu.□ ■
23 Tuyuqsiz béshigha qaza kélip ölse,
U bigunahlargha qilin'ghan bu sinaqqa qarap
külidu.□
24 Yer yüzi yamanlarning qoligha tapshuruldi;

---

□ **9:20 «... Qosursiz bolghan bolsam, u yenila méni egri dep békiter» —** Ayupqa mubada Xudaning aldida özini aqlash pursiti kelsimu, u Xudaning zor küch-qudriti bilen aghzining échilmas qilinishidin, yaki hetta «mashina ademdek» öz aghzi bilen özini eyiblep kétishidin qorqidu. «Xuda hemmidin küchlük, shunga U adil» dégen közqarash dunyadiki herbir zalimning: «Küch-hoquq dégen heqtur» dégen közqarishigha yéqin kélidu. Ayup mushu yerde «Xuda manga undaq muamile qilsa, adil bolmaydu» démekchi bolidu. Kitabning kéyinki qisimlirida, Xudaning hem hemmidin küchlük hem shuning bilen birge pütünley adil ikenliki aydinglishidu. □ **9:22 «... men deymenki, u duruslarnimu, yamanlarnimu oxshashla yoqitidu» —** nahayiti éniqki, bu babtiki 14-ayettin 34-ayetkiche Ayup Xudaning namini bir qétimmu tilgha almay, peqet Uni: «U... Uning... Uni... Sen....» dep ataydu. Belkim u Xudaning zor küch-qudiritige hem özining hazirqi qorqunchluq ehwalini chongqur oylap, bek qorqup ketken bolsa kérek. ■ **9:22** Top. 9:2, 3; Mal. 3:14 □ **9:23 «... U bigunahlargha qilin'ghan bu sinaqqa qarap külidu» —** bu ayet Ayupning jan achchiqidin, shundaqla Xudagha bolghan gumanidin éytqan bayanlirining ichide eng qattiqi bolushi mumkin.

Biraq U sotchilarning közlirini bu adaletsizlikni körelmeydighan qilip qoyidu;
Mushundaq qilghuchi U bolmay, yene kim bolsun?

25 Méning künlirim yeltapanning yügürüshidinmu téz ötidu;
Ular mendin qéchip kétidu,
Ularning héchqandaq yaxshiliqi yoqtur.■
26 Ular qomush kémilerdek chapsan ötüp kétidu;
Alghur bürküt owni tutqili shungghughandek téz mangidu.□
27 Eger: «Nale-peryadtin toxtap,
Chirayimni tutuldurmay xush chiray bolay» désemmu,
28 Men yenila azablirimning hemmisidin qorqup yürimen;
Chünki Séni méni bigunah hésablimaydu dep bilimen.□
29 Men haman eyiblik adem bolsam,
Men bihude japa tartip néme qilay?
30 Hetta qar süyi bilen yuyunup,
Qolumni shunche pakizlighan bolsammu,■
31 Sen yenila méni ewrezge chömüldürisenki,
Öz kiyimimmu mendin nepretlinidighan bolidu!
32 Chünki U men Uninggha jawab béreligüdek, manga oxshash adem emes.

---

■ **9:25** Ayup 7:6, 7 □ **9:26** **«qomush kémiler»** — qedimki Misirda köp ishlitilgen, Nil deryasida nahayiti téz mangidighan birxil kéme.
□ **9:28** **«... Séni méni bigunah hésablimaydu dep bilimen»** — Ayup yenila Xudaning adalitidin gumanlinidu. 31-ayette bolsa uning ümidi belkim eng töwen derijige chüshken bolushi mumkin.
■ **9:30** Yer. 2:22

Méning Uning bilen sotta dewalashquchilikim
yoqtur.□ ■
33 Otturimizda her ikkimizni öz qoli bilen teng
tutidighan kélishtürgüchi bolsidi!□
34 U Özining tayiqini mendin yiraq qilsun,
Uning wehimisi méni qorqatmisun;■
35 Shundila men Uningdin qorqmay sözliyeleyttim;
Biraq ehwalim undaq emestur!

# 10

*Séghiz lay kulalchi bilen sözlishidu*

1 Men öz jénimdin nepretlinimen;
Öz derdimni töküwalay;
Qelbimdiki ah-zarimni sözliwalay.
2 Men Tengrige: «Méning gunahimni békitme;
manga körsetkinki,
Sen zadi néme üchün men bilen dewalishisen?
3 Ademni ezgining,
Öz qolung bilen yaratqiningni chetke qaqqining
Sanga paydiliqmu?

---

□ **9:32 «Chünki U ... manga oxshash adem emes. Méning Uning bilen sotta dewalashquchilikim yoqtur»** — bu bayan belkim kitabtiki soralghan eng chongqur soal bolushi mumkin; démek, adem Xuda bilen qandaqmu kélishelisun? ■ **9:32** Top. 6:10; Yer. 49:19 □ **9:33 «Otturimizda ... kélishtürgüchi bolsidi!»** — Ayup: Adem bilen Xudaning otturisida turidighan, bir qoli bilen Xudani tutidighan, bir qoli bilen insanni tutidighan kélishtürgüchi bolsidi! dep éytqan bu kélishtürgüchi Injilda del Eysa Mesihning özi ikenliki ayan qilinidu («1Tim.» 2:5) ■ **9:34** Ayup 13:20; 33:7

Yamanlarning suyiqestige nur chachqining yaxshimu?□
4 Séning közüng insanningkidek ajizmu?
Sen ademler körgendek xire köremsen?□
5 Séning künliring ölidighan insanning künliridek cheklikmu?
Séning yilliring insanning yilliridek qisqimu?□
6-7 Sen méning rezil adem emeslikimni bilip turup,
Séning qolungdin qutuldurghudek héchkimning yoqluqini bilip turup,
Némishqa méning xataliqimni sorap yürisen?
Némishqa méning gunahimni sürüshtürisen?» — deymen.
8 — Sen Öz qolliring bilen méni shekillendürüp, bir gewde qilip yaratqansen;
Biraq Sen méni yoqatmaqchisen!
9 Sen layni yasighandek méni yasighiningni ésingde tutqaysen, dep yélinimen;
Sen méni yene tupraqqa qayturamsen?■
10 Sen *ustiliq bilen* méni süttek quyup chayqap,

---

□ **10:3 «Öz qolung bilen yaratqiningni chetke qaqqining Sanga paydiliqmu?»** — Ayup belkim: — «Sen manga hem pütün insan'gha shunche yaxshi ejringni singdurgenikensen, némishqa bu yaxshi nersengge shundaq ziyan yetküzisen?» démekchi. U töwendiki 8-12-ayetlerde bu sözining menisini kéngeytidu. □ **10:4 «Séning közüng insanningkidek ajizmu?»** — ibraniy tilida: «Séning közliri etlik közlermu?». □ **10:5 «séning künliring ... cheklikmu? Séning yilliring insanning yilliridek qisqimu?»** — Ayup bu jümliliride hemme imkaniyetni ottura qoyidu; andin u hemmisini dégüdek chetke qaqidu — Xuda ademni ezginige xushalmu-ya? U ademdek kalte pemlikmu-ya, yaki uning ömri qisqa bolup özini jazalashqa ülgürelmemdu-ya? (undaq bolmisa, men zadi némishqa shundaq azabqa qaldurulimen?) dep oylaydu Ayup. ■ **10:9** Yar. 2:7; 3:19

Méni irimchiktek uyutqan emesmu?□ ■
11 Sen tére hem et bilen méni kiyindürgensen,
Ustixan hem pey bilen birleshtürüp méni to-
qughansen.
12 Sen manga hayat hem méhir-shepqet teqdim
qilghansen,
Sen söygüng bilen rohimdin xewer alding.□
13 Biraq bu ishlar Séning qelbingde yoshuruqluq
idi;
Bularning eslide qelbingde püküklikini bilimen.
14 Gunah qilghan bolsam, Sen méni közitip yürgen
bolatting;
Sen méning qebihlikimni jazalimay qoymaytting.
15 Rezil hésablan'ghan bolsam, manga bala kéletti!
Hem yaki heqqaniy hésablansammu, qattiq no-
musqa chömüp, azabqa chömginimde,
Béshimni yenila kötürüshke jür'et qilalmayttim;

---

□ **10:10 «Sen ... méni irimchiktek uyutqan emesmu?»** — Ayupning «méni süttek quyup chayqap, ... irimchiktek uyutqan» dégen sözliri Xudaning öz ténini shunche ajayibliq bilen murekkep yaratqanliqini bildüridu. ■ **10:10** Zeb. 139:15,16 □ **10:12 «Sen söygüng bilen...»** — ibraniy tilida: «sen yoqlishing bilen...». **«... Sen söygüng bilen rohimdin xewer alding»** — 8-12-ayette, Ayup Xudaning insanning ténini shunche karamet ustiliq bilen birleshtürüp yasap, shepqet-söygü körsetkendin kéyin, Xudaning herbir ademge nisbeten ulugh, karamet bir pilani bolushi kérek, dep qaraydu. Biraq Ayup özining ishida mundaq ajayib pilanni körelmey, eksiche Xudaning uning barliqini astin-üstün qiliwetkenlikini körüp qorqup kétip: «Biraq bu ishlar séning qelbingde yoshuruqluq idi» (13-ayet) dep, Xuda méning dostum emes, düshminim bolup chiqqan dep gumanlinidu. Ayupning Xudaning dostluqidin mehrum bolghanmen dégen héssiyati we uningda Xudaning uning bilen bille bolghanliq sézimining yoqluqi, shübhisizki uning üchün hemmidin azabliq ish idi.

16 Hetta *béshimni* kötürüshke jür'et qilsammu,
Sen esheddiy shirdek méning péyimge chüshetting;
Sen manga karamet küchüngni arqa-arqidin körsitetting.■
17 Sen méni eyibleydighan guwahchiliringni qay-tidin aldimgha keltürisen;
Manga qaritilghan ghezipingni zor qilisen;
Küchliring manga qarshi dolqunlap kelmekte.□
18 Sen eslide némishqa méni baliyatqudin chiqarghansen?
Kashki, men chachrap ketken bolsam, héch adem méni körmes idi!■
19 Men héchqachan bolmighan bolattim!
Baliyatqudin biwasite görge apirilghan bolattim!
20-22 Méning azghine künlirim tügey dégen emesmu?
Shunga men barsa kelmes yerge barghuche,
— Qarangghuluq, ölüm saye bolghan zémin'gha,
— Zulmet bir zémin'gha, yeni qarangghuluqning özining zéminigha,
Ölüm sayisining zéminigha,
Tertipsiz, hetta öz nuri qapqarangghu qilin'ghan shu zémin'gha barghuche,
Manga azraq jan kirish üchün,
Ishingni bir deqiqe toxtat, mendin néri bol!».

---

■ **10:16** Yesh. 38:13; Yigh. 3:10 □ **10:17** **«Méni eyibleydighan guwahchiliring»** — Ayupning bu dégini, belkim, Xudaning uni «Sen gunah qilding, shunga jazalanding» dep eyibleydighan birnechche guwahchini orunlashturghan, dep körsetmekchi; guwahchilar bolsa, uning üch dostini, öz béshigha chüshken külpetlerni hemde késelning azablirini öz ichige alsa kérek. ■ **10:18** Ayup 3:11

# 11

*Zofarning birinchi sözi — «saxta ademlerning aqiwiti»*

1 Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: —
□
2 «Gep mundaq köp tursa, uni jawabsiz qaldurghili bolmas?
Sözmen kishi özini aqlisa bolamdu?
3 Séning sepseteliring köpchilikning aghzini tuwaqlisa bolamdu?
Sen mazaq qilip sözligendin kéyin, héchkim bu ishni yüzüngge salmisunmu?
4 Chünki sen: «Méning eqidilirim saptur,
Men sen *Xudaning* aldida pakmen» — déding.□
5 Ah, Tengri gep qilsidi!
Aghzini échip séni eyiblisidi!
6 Shundaq qilip U danaliqning sirlirini sanga échip bersidi!
Chünki danaliq ikki terepliktur!

---

□ **11:1 «Naamatliq Zofar»** — Ayupqa söz qilidighan uning üchinchi dostidur. Biz Ayupning bu üch dostini sélishturidighan bolsaq, Élifaz edeblikrek, bashqilardin sel méhribandek körünidu; söz qilish tertipidin qarighanda, uning yéshi belkim eng chong, axirda sözleydighan Zofar eng kichik bolushi mumkin. Élifaz öz tejribisini, yeni özining körgen ghayibane alamitini bekrek tekitleydu; Bildad bolsa en'enichi bolup, ilgiriki dewrdikiler meyli néme dégen bolmisun, shu toghra dep qaraydu; Zofar bolsa héssiyatchan, qopal, ammibab maqal-temsillerge amraq, «Jamaetning pikri beribir toghridur» dep qaraydu (3-ayettimu «köpchilik» dégen söz tekitlinidu). Bezide uning gep-sözliridin yamanlarning jazalinishidin uning nahayiti huzur alidighanliqi chiqip turidu.
□ **11:4 «Méning eqidilirim saptur»** — emeliyette Ayup bundaq söz qilmidi.

Tengrining gunahingning xéli bir qismini
kötüriwétip, ulardin ötidighanliqini obdan bilip
qoy!□

7 Sen Tengrini izdigen teqdirdimu Uni tüptin
tonuyalamsen?!

Hemmige Qadirning cheksizlikini chüshinip
yételemsen?

8 *Bundaq danaliq* asmandin égizdur, *uninggha*
*érishishke* néme amaling bar?

U tehtisaradin chongqurdur, sen némini bileley-
sen?

9 Uning uzunluqi yer-zémindin uzundur,

Kengliki déngiz-okyanlardin kengdur.

10 U ötüp kétiwétip, ademni qamisa, uni soraqqa
chaqirsa, kimmu Uni tosalisun?

11 Chünki U saxta ademlerni obdan bilidu,

U tekshürmey turupla aldamchiliqni alliqachan
körüp bolghan.□ ■

12 «Insan tughulup bir yawa éshekning texiyige ay-
lan'ghuche,

---

□ **11:6** «Tengrining **gunahingning xéli bir qismini kötüriwétip, ulardin ötidighanliqini obdan bilip qoy!»** — Zofarning bu sözliri: «Xuda gunahliringning birnechchisini ésidin chiqirip, peqet ularning bir qismining tégishlik jazasini sanga chüshürüwatidu», dégen menini bildüridu. □ **11:11** «U **tekshürmey turupla aldamchiliqni alliqachan körüp bolghan»** — yene bir xil terjimisi: «We ademler bayqiyalmaydighan gunahinimu köreleydu». ■ **11:11** Zeb. 10:11, 14; 35:21-23; 94:11

Nadan adem dana bolur!».□ ■
13 Biraq sen bolsang, eger qelbingni toghrilatsang,
Qolungni Xudagha qarap sozsang,
14 Qolungdiki qebihlikni özüngdin néri qilsang,
Chédirliringda héch yamanliqni turghuzmisangla,
15 Sen u chaghda yüzüngni qusursiz kötürüp yürisen,
Tewrenmes, qorqunchsiz bolisen;
16 Japayingni untuysen,
Hetta éqip ötüp ketken suni oylighandek ularni esleysen;
17 Künliring chüshtiki nurdin yoruq bolidu,
Séni hazir qarangghuluq basqini bilen, tangdek parlaq bolisen.■
18 Ümiding bar bolghachqa, sen himayige ige bolisen,
Sen etrapinggha xatirjem qarap aram élip olturisen.■
19 Rast, sen yatqiningda, héchkimning weswesisi bolmaydu,
Eksiche nurghunlighan kishiler séning himmitingni izdep kélidu.□ ■

---

□ **11:12** «Insan **tughulup bir yawa éshekning texiyige aylan'ghuche, nadan adem dana bolur!»** — bu ayetning yene ikki xil terjimisi: «Nadan kishi danaliqqa érishmes, insan tughulghanda yawa éshekning texiyige oxshashtur, xalas» yaki «Yawa éshekning texiyi tughulup insan'gha aylan'ghuche, nadan bir adem dana bolur». Bu söz belkim ashu dewrdiki bir maqal bolsa kérek. ■ **11:12** Ayup 5:8; 22:21; Top. 3:18 ■ **11:17** Zeb. 37:6; 92:14; 112:4; Pend. 4:18 ■ **11:18** Law. 26:5 □ **11:19** «... **Eksiche nurghunlighan kishiler séning himmitingni izdep kélidu»** — mushu gepning ajayib yéri shuki, axirda Zofarning özi Ayupning himmitige hajetmen bolidu (42-bab). ■ **11:19** Law. 26:6; Zeb. 3:5-6; 4:8; Pend. 3:24

20 Biraq rezillerning közliri nuridin kétidu,
Ulargha qéchishqa héch yol qalmaydu,
Ularning ümidi nepisi toxtashtin ibaret bolidu,
xalas». □ ■

# 12

*Ayup yene söz qilidu •••• «Xudaning küch-qudriti, Uning adilliqi we körünüshte bolghan adilsizliqi»*

1 Ayup jawaben mundaq dédi: —
2 Siler berheq el-ehlisiler!
Ölsenglar hékmetmu siler bilen bille kétidu!
3 Méningmu silerdek öz eqlim bar,
Eqilde silerdin qalmaymen;
Bunchilik ishlarni kim bilmeydu?!
4 Men öz dostlirimgha mazaq obyékti boldum;
Mendek Tengrige iltija qilip, duasi ijabet bolghan kishi,
Heqqaniy, durus bir adem mazaq qilindi!■
5 Rahette olturghan kishiler könglide herqandaq külpetni nezirige almaydu;
Ular: «Külpetler putliri teyilish aldida turghan kishigila teyyar turidu» dep oylaydu.□

---

□ **11:20** **«Ularning ümidi nepisi toxtashtin ibaret bolidu, xalas»** — Zofarning bu sözi Ayupqa qaritilghan héchqandaq hésdashliq bolmighan bir agahlandurush bolup: «Mundaq kétiwerseng, sende peqet nepisingni toxtitishtin bashqa ümid qalmaydu» dégenlik. ■ **11:20** Ayup 8:13,14; 18:14 ■ **12:4** Ayup 16:10; 17:2; 21:3; 30:1; Pend. 14:2 □ **12:5** **«Rahette olturghan kishiler... : «külpetler putliri teyilish aldida turghan kishigila teyyar turidu» dep oylaydu»** — esli tékistni chüshinish sel tes. Bashqa xil terjimilirimu uchrishi mumkin.

6 Qaraqchilarning chédirliri awatlishidu;
Tengrige haqaret keltüridighanlar aman turidu;
Ular özining ilahini öz alqinida kötüridu.□ ■
7 Emdi haywanlardinmu sorap baq,
Ular sanga ögitidu,
Asmandiki uchar-qanatlarmu sanga deydu;
8 We yaki yer-zémin'gha gep qilsangchu,
Umu sanga ögitidu;
Déngizdiki béliqlar sanga söz qilidu.
9 Bularning hemmisini Perwerdigarning qoli qilghanliqini kim bilmeydu?
10 Barliq jan igiliri, barliq et igiliri,
Jümlidin barliq insanning nepisi uning qolididur.
11 Éghizda taamni tétighandek,
Qulaqmu sözining toghriliqini sinap baqidu emesmu?■
12 Yashan'ghanlarda danaliq rast tépilamdu?
Künlirining köp bolushi bilen yorutulush kélemdu?
13 Uningdila danaliq hem qudret bar;
Uningdila yolyoruq hem yorutush bardur.□
14 Mana, U xarab qilsa, héchkim qaytidin qurup chiqalmaydu;
U qamap qoyghan ademni héchkim qoyuwételmeydu.■
15 Mana, U sularni toxtitiwalsa, sular qurup kétidu,
U ularni qoyup berse, ular yer-zéminni bésip weyran qilidu.

---

□ **12:6** **«Ular özining ilahini öz alqinida kötüridu»** — démek, ular butpereslar. Bashqa bir xil terjimisi: «Tengri hetta ularning qoligha molchiliq béridu». ■ **12:6** Ayup 21:7; Zeb. 73:11, 12; Yer. 12:1; Hab. 1:3, 4 ■ **12:11** Ayup 6:30; 34:3 □ **12:13** **«Uningdila»** — Xudadila, démekchi. ■ **12:14** Ayup 9:12; 11:10; Weh. 3:7

16 Uningda küch-qudret, chin hékmetmu bar;
Aldighuchi, aldan'ghuchimu uninggha tewedur.
17 U meslihetchilerni yalingach qildurup, yalap élip kétidu,
Soraqchilarni reswa qilidu.■
18 U padishahlar *el-ehlige* salghan kishenlerni yéshidu,
Andin shu padishahlarni yalingachlap, chatraqlirini lata bilenla qaldurup *shermende qilidu*.□
19 U kahinlarni yalingayagh mangdurup élip kétidu;
U küch-hoquqdarlarni aghduridu.□
20 U ishenchlik qaralghan zatlarning aghzini étidu;
Aqsaqallarning eqlini élip kétidu.■
21 U aqsöngeklerning üstige haqaret tökidu,
U palwanlarning belwéghini yéship *ularni küchsiz*

---

■ **12:17** 2Sam. 15:31; 17:14,23; Yesh. 19:12; 29:14; 1Kor. 1:19
□ **12:18** «U **padishahlar el-ehlige salghan kishenlerni yéshidu, andin shu padishahlarni yalingachlap, ... shermende qilidu»** — mushu padishahlar mustebit bolushi natayin; ular puqrilargha salghan kishenlerni belkim adilliq bilen salghan bolushi mumkin. Bashqa birnechche xil terjimilirimu uchrishi mumkin. □ **12:19 «kahinlar»** — xelqqe wakaliten qurbanliq qilghuchilar, ular üchün dua qilghuchilar. ■ **12:20** Ayup 32:9; Yesh. 3:2, 3

*qilidu.*□ ■
22 U qarangghuluqtiki chongqur sirlarni ashkarilaydu;
U ölümning sayisini yorutidu.■
23 U el-yurtlarni ulughlashturidu hem andin ularni gumran qilidu;
El-yurtlarni kéngeytidu, ularni tarqitidu.■
24 U zémindiki el-jamaetning kattiwashlirining eqlini élip kétidu;
Ularni yolsiz desht-bayawanda sersan qilip azduridu.■
25 Ular nursizlandurulup qarangghuluqta yolni silashturidu,
U ularni mest bolup qalghan kishidek galdiguldung mangduridu.

# 13

*Ayupning dostlirigha sözleshtin toxtap, yene*

---

□ **12:21** «U **aqsöngeklerning üstige haqaret tökidu, U palwanlarning belwéghini yéship ularni küchsiz qilidu»** — mushu aqsöngek, palwanlar eslide melum bir gunah yaki zalimliqni qilghanliqi natayin. Ayup bu yerde: Xuda tashqi körünüshte sewebsiz halda bu ésilzade kishilerge herxil külpet chüshüridu hem shuning bilen bir waqitta, bashqa nurghun kishilerni qiyinchiliqqa duchar qilidu, démekchi bolghan bolushi mumkin. Chünki «aqsaqallarning eqli élip kétilgen» déyish arqiliq ularning meslihet béridighan ademliriningmu ehwalining xeterlik ikenlikidin bésharet béridu. Bu palaketler melum bir gunahdin chiqqan bolushimu yaki undaq bolmasliqimu mumkin. Ayupning yuqiriqi sözlirige qarighanda 23-25-ayetlerde déyilgen awatchiliq hem külpetler oxshashla yüz bergendek körinidu. ■ **12:21** Zeb. 107:40 ■ **12:22** Mat. 10:26; 1Kor. 4:5 ■ **12:23** Zeb. 107:38 ■ **12:24** Zeb. 107:4-5, 40

*Xudagha qarap sözlishi*

1 Mana, méning közüm bularning hemmisini körüp chiqqan;
Méning quliqim bularni anglap chüshen'gen.
2 Silerning bilgenliringlarni menmu bilimen;
Méning silerdin qélishquchilikim yoq.
3 Biraq méning arzuyum Hemmige qadir bilen sözlishishtur,
Méning Xuda bilen munazire qilghum kélidu.□
4 Siler bolsanglar töhmet chaplighuchilar,
Hemminglar yaramsiz téwipsiler. ■
5 Siler peqetla süküttе turghan bolsanglar'idi!
Bu siler üchün danaliq bolatti!■
6 Méning munaziremge qulaq sélinglar,
Lewlirimdiki muhakimilerni anglap béqinglar.
7 Siler Xudaning wakaletchisi süpitide boluwélip biadil söz qilamsiler?
Uning üchün hiyle-mikirlik gep qilmaqchimusiler?■
8 Uninggha yüz-xatire qilip *xushamet* qilmaqchimusiler?!
Uninggha wakaliten dewa sorimaqchimusiler?
9 U ich-baghringlarni axturup chiqsa, siler üchün yaxshi bolattimu?
Insan balisini aldighandek uni aldimaqchimusiler?
10 Siler yüz-xatire qilip yoshurunche xushamet qilsanglar,

---

□ **13:3** «...méning **Xuda bilen munazire qilghum kélidu»** — yaki «...méning Xuda bilen dewalashqum kélidu». ■ **13:4** Ayup 16:2
■ **13:5** Pend. 17:28 ■ **13:7** Ayup 17:5; 32:21; 36:4

U choqum silerni eyibleydu.□
11 Buningdin köre Uning heywisining silerni qorqatqini,
Uning wehimisining silerge chüshkini tüzük emesmu?
12 Pend-nesihetinglar peqet külge oxshash sözler, xalas;
Siler *ishench baghlighan* istihkaminglar peqet lay istihkamlar, xalas.□
13 Méni ixtiyarimgha qoyuwétip zuwan sürmenglar, méni gep qilghili qoyunglar.
Béshimgha hernéme kelse kelsun!
14 Qandaqla bolmisun, jénim bilen tewekkul qili-

---

□ **13:10 «.... Siler yüz-xatire qilip yoshurunche xushamet qilsanglar, u choqum silerni eyibleydu»** — Ayupning sözliri ichide ademni heyran qalduridighan nurghun meniler ipadilinidu. Ayupning bu bayani ulardin intayin gewdilik bolghan bir misal hésablinidu. U üch dostigha nahayiti keskin halda Xudagha xushametchilik qilishqa bolmaydighanliqini bildüridu. 12-babta u Xudaning adalitidin gumanlinip turup sözligen bolsimu, biraq u mushu yerde Xuda heqiqetni intayin etiwarlaydu. Xuda durus, lilla gepni bek söyidu, kishilerning Xudagha wakaletchi boluwélip, özining yaki bashqilarning chirayliq pikrini ipadilishige qet'iy bolmaydu, dégen közqarashni ipadileydu. Xudaning hörmitige layiq sözlerni qilish üchün, Uning insan'gha bergen wehiysini asas qilish hem shuning bilen bir waqitta réalliqtin qet'iy ayrilmay turup, bu dunyadiki körünerlik pakitlargha yüzlinish zörürdur. Meyli Xudagha, meyli bashqilargha xushametlik yaki yalghan gep qilishqa qet'iy bolmaydu. U üch dostigha agahlanduriduki, Xudagha xushametchilik qilsa, Xuda ularni jazalaydu. Bu gep Ayupning Xudaning adalitige qet'iy ishen'genlikini körsitidu hem uning hazirqi étiqadi hem gumani arisidiki ichide bolghan küreshni bizge ayan qilidu. □ **13:12 «Siler ishench baghlighan istihkaminglar peqet lay istihkamlar...»** — yaki «Siler ishench baghlighan jawablar peqet lay istihkamlar...».

men,

Men jénimni alqinimgha élip qoyimen!□

15 U jénimni alsimu men yenila Uni kütimen, Uninggha tayinimen;

Biraq qandaqla bolmisun men tutqan yollirimni Uning aldida aqlimaqchimen; □ ■

16 Bundaq qilishim manga nijatliq bolidu;

Chünki iplas bir adem uning aldigha baralmaydu.

17 Sözlirimni diqqet bilen anglanglar,

Bayanlirimgha obdan qulaq sélinglar.

18 Mana, men öz dewayimni tertipliq qilip teyyar qildim;

Men özümning heqiqeten aqlinidighanliqimni bilimen.

19 Men bilen bes-munazire qilidighan qéni kim barkin?

Hazir süküt qilghan bolsam, tiniqtin toxtighan

---

□ **13:14** «Qandaqla **bolmisun, jénim bilen tewekkul qilimen»** — sözmusöz bolsa: «Qandaqla bolmisun (yani «némishqa») etlirimni chishimda élip küresh qilimen?» — u özini keskin küresh qilmaqchi bolghan bir haywan'gha oxshitidu. **«Men jénimni alqinimgha élip qoyimen!»** — yaki: «Némishqa jénimni alqinimgha élip qoydum?». □ **13:15** «U **jénimni alsimu men yenila Uni kütimen, Uninggha tayinimen...»** — bu ayet Ayupning étiqadqa eng tolghan bayanliridin biri. Ibraniy tilida «kütüsh» we «tayinish» bir péil bilenla ipadilinidu. ■ **13:15** Zeb. 23:4; Pend. 14:32

bolattim!□
20 *Ah Xuda*! Manga peqet ikki ishnila qilip bergin;
Shundaq bolghandila, men özümni Sendin
qachurmaymen:■
21 — Qolungni mendin yiraq qilghin;
— Wehimeng méni qorqatmisun.□
22 Andin méni sot qilishqa chaqir, men sanga
jawab bérimen;
Yaki men Sanga *dewayimdin* söz qilsam, Senmu
manga jawab bérisen.

## *Ayup dewasini dawamlashturidu*

23 Méning qebihliklirim hem gunahlirim zadi qan-
chilik?
Itaetsizlikim hem gunahimni manga körsitip ber!
24 Némishqa didaringni mendin yoshurisen?
Némishqa méni Öz düshmining dep bilding?■

---

□ **13:19** «Men **bilen bes-munazire qilidighan qéni kim barkin? Hazir süküt qilghan bolsam, tiniqtin toxtighan bolattim!» —** bu tékistning töt xil terjimisi yaki chüshenchisi bar: — (1) Ayup birersining özi bilen bes-munazire qilalaydighanliqigha ishenmeydu; hetta birsi bes-munazirige chiqsila: «Men Uning soaligha pisent qilmay, bu dunyadin kétimen» dégendek; (2) ...undaq adem chiqsa, men gep qilmay süküttе ölüp kétishke razimen!; (3) U kimning özini eyiblishidin qet'iynezer, süküt qilishqa qet'iy unimaydu; (4) Birsining özi bilen yene bes-munazire qilghusi bolsa, téz bolushi kérek, chünki u pat arida dunyadin kétidu. Biz üchinchisini ishlettuq.
■ **13:20** Ayup 9:34; 33:7 □ **13:21** «Manga **peqet ikki ishnila qilip bergin... qolungni mendin yiraq qilghin; — wehimeng méni qorqatmisun» —** birinchi ish bolsa, Xudaning Öz qolini uningdin yiraq qilishi bilen u azraq dem alalaydu; ikkinchi ish, Xudaning wehimisi bolmisa u jür'etlik bolup söz qilidu, dégenlik.
■ **13:24** Ayup 16:9; 19:11; 33:10; Yigh. 2:5

25 Uyaq-buyaqqa uchuruwétilidighan anchiki bir yopurmaqni wehimige salmaqchimusen?
Qurup ketken paxalni qoghlimaqchimusen?
26 Chünki Sen méning üstümdin zeherdek erzlerni yazisen,
Sen yashliqimdiki qebihliklirimni manga qaytu-ruwatisen.■
27-28 Men chirip ketken bir nerse,
Men peqet küye yégen bir kiyimla bolghinim bilen,
Lékin Sen méning putlirimni kishenleysen,
Hemme yollirimni közitip yürisen;
Tapanlirimgha mangmasliq üchün chek sizip qoyghansen. ■

# 14

*Ölümdin kéyin qandaq bolidu?*

1 Anidin tughulghanlarning künliri azdur,
Palaket uninggha yardur.■
2 U güldek dunyagha kélip andin tozuydu,
U *quyash aldidin* sayige oxshash qéchip kétidu.■
3 Biraq Sen téxi shundaq bir ajiz bolghuchigha közüngni tikip,
Méni Öz aldinggha soraqqa tartiwatamsen?□ ■

---

■ **13:26** Zeb. 25:7 ■ **13:27-28** Ayup 33:11 ■ **14:1** Zeb. 90:5-6, 9-10; 102:11; 103:15; 144:4; Yaq. 4:14 ■ **14:2** Ayup 8:9; Zeb. 90:5-6, 9-10; 102:11; 103:15; 144:4; Yesh. 40:6; 1Pét. 1:24 □ **14:3** **«Méni Öz aldinggha soraqqa tartiwatamsen?»** — yaki «Uni Öz aldinggha soraqqa tartiwatamsen?». ■ **14:3** Ayup 7:17,18; 10:20

4 Kim napak nersilerdin pak nersini chiqiralaydu?
— héchkim!□ ■
5 *Insanning* künliri békitilgendikin,
Uning aylirining sani Séning ilkingde bolghandikin,
Sen uning ötse bolmaydighan cheklirini békitkendikin,■
6 Uning bir'az dem élishi üchün uningdin közüngni élip qachqin,
Shuning bilen medikardek uninggha öz künliridin söyünüsh nésip bolsun!□ ■
7 Chünki derex késiwétilgendin kéyin, qayta ösüshtin ümid bar;
Buningliq bilen uning yumran bixliri tügep ketmeydu;
8 Uning yiltizi yerde qurup ketken bolsimu,
Uning kötiki topida ölüp ketken bolsimu,
9 Biraq suning puriqi bilenla u yene kökiridu,
Yumran ot-chöptek yéngi bixlarni chiqiridu.
10 Biraq adem bolsa ölidu, ilajsiz ongda yatidu, berheq,
Insan nepestin qalidu, andin nede bolidu?
11 Déngizdiki sular pargha aylinip tügep ketkendek,

---

□ **14:4** «Kim **napak nersilerdin pak nersini chiqiralaydu? — héchkim!»** — démek, insan balisi Xudaning aldida qandaq qilip pak bolalaydu hem qobul qilinalaydu? Ayupning özi 19-babta bésharet qilip bu soalgha jawab béridu. ■ **14:4** Yar. 5:3; Zeb. 51:5-7; Yuh. 3:6; Rim. 5:12; Ef. 2:3 ■ **14:5** Ayup 7:1 □ **14:6** «Uning **bir'az dem élishi üchün ... medikardek uninggha öz künliridin söyünüsh nésip bolsun!»** — Ayupning dégini boyiche insanlargha adettiki turmushning (medikarningkidek) japasi kupaye, shunga u bu japaliq hayat künliridin azraqqine huzur alsun, «bu adettiki japagha téximu köp japa artmighaysen» dégen menide. ■ **14:6** Ayup 7:1, 2, 16, 19; 10:20

Deryalar qaghjirap qurup ketkendek,
12 Oxshashla adem yétip qalsila qaytidin tur-
maydu;
Asmanlar yoqimighuche, ular oyghanmaydu,
uyqudin turmaydu.
13 Ah, tehtisaragha méni yoshurup qoysang idi,
Gheziping ötüp ketküche méni mexpiy saqlap
qoysang idi,
Méni ésingge alidighan bir waqit-saetni manga
békitip berseng idi!□
14 Adem ölse, qayta yashamdu?
Shundaq bolsa manga shundaq özgirish waqti
kelgüche,
Mushu japagha tolghan künlirim ötküche, sewr-
taqet bilen kütettim!□
15 Shundaq bolsa Sen méni chaqirsang, jawab
bérettim;
Sen Öz qolung bilen yaratqininggha ümid-arzuyung
bolatti.□
16 Biraq Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni
sanap,

---

□ **14:13 «tehtisara»** — ölgenlerning rohliri baridighan jayni körsitidu. Yenila 7-bab, 9-ayettiki izahatni körüng. □ **14:14 «Adem ölse, qayta yashamdu? Shundaq bolsa ... sewr--taqet bilen kütettim!»** — Ayupning insanning ülümdin (yeni tehtisaradin) tirilishi toghrisida xewiri yoq. Biraq u bundaq ish bolsila, neqeder yaxshi bolatti, undaq ümid we sewr-taqet bilen Xudaning orunlashturushini («shundaq özgirish»ni) kütettim, deydu. Kéyin u özining tirilishi toghruluq bésharet béridu (19-babta).
□ **14:15 «Shundaq bolsa ... Sen Öz qolung bilen yaratqininggha ümid-arzuyung bolatti»** — Ayup yenila Xudaning Özi tüjüpilep yaratqan hemme insan'gha bolghan ajayib ümid-arzusigha étiqad qilghanliqini bildüridu.

Gunahimni közitiwatisen’ghu!□ ■
17 Itaetsizlikim xaltigha sélinip péchetlendi,
Gunahlirimni döwe-döwe qilip saqlap qoydung.□
18 Derweqe taghmu yimirilip yoqalghandek,
Tash öz ornidin tewrinip ketkendek,
19 Sular tash-shéghillarni upritip yoqatqandek,
Topanlar zémindiki topini süpürüp ketkendek,
Sen ademning ümidini yoq qilisen.
20 Sen menggüge uning üstidin ghalib kélisen,
Shunga u dunyadin kétidu; uning chirayini tutul-durisen,
Uni Öz yéningdin yiraq qilisen.
21 Uning oghulliri hörmetke érishidu, biraq u buni bilmeydu;
Ular pes qilinsimu,
Biraq uning bulardinmu xewiri bolmaydu.
22 U *peqet* öz ténidiki aghriqidinla azablinidu,
U könglide özi üchünla hesret-nadamet chékidu. □

---

□ **14:16** **«Biraq Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni sanap...»** — yaki «Chünki Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni sanap...». ■ **14:16** Ayup 31:4; 34:21; Zeb. 56:8; 139:1-5; Pend. 5:21; Yer. 32:19 □ **14:17** **«Itaetsizlikim xaltigha sélinip péchetlendi...»** — bezi terjimanlar Ayupning mushu sözlirining menisini, Xuda Ayupning gunahlirini yapqaniken, dep qaraydu. Biz eksiche, Ayupning mushu sözining menisini Xuda uni téximu eyiblesh üchün gunahlirini döwe-döwe qilip péchetlep saqlap qoyghan, dep chüshinimiz. □ **14:22** **«U peqet öz ténidiki aghriqidinla azablinidu, ... hesret-nadamet chékidu»** — Ayup mushu yerde insan görge chüshkendin kéyin öz ténining chirip ketkenlikini hés qilip qiynilidu, dep oylighan bolushi mumkin.

# 15

## *Élifaz yene sözleydu — Yamanlarning aqiwiti*

1 Témanliq Élifaz buninggha jawaben mundaq dédi:
—
2 Danishmen kishining quruq shamaldek sepsete
bilen jawab bérishi toghrimu?
*Danishmen* qorsiqini issiq meshriq shamili bilen
toyghuzsa bolamdu?
3 Paydisiz sözler bilen,
Tayini yoq gepler bilen munazirilishishi
muwapiqmu?
4 Berheq, sen iman-ixlasni yoq qiliwetmekchisen,
Xudaning aldida dua-istiqametke tosalghu
bolisen.
5 Chünki qebihliking aghzinggha söz salidu,
Sen mekkarlarning tilini tallap qollinisen.
6 Men emes, belki öz aghzing özüngning
gunahingni békitidu,
Öz lewliring sanga qarshi guwahliq béridu.□
7 Sen insanlar ichide tunji bolup tughulghanmu?
Sen tagh-dawanlardin awwal apiride
bolghanmu?
8 Tengrining mexpiy kéngishini anglap kelgen-
musen?
Danaliq sen bilenla cheklinemdu?■
9 Sen bilgenlerni bizning bilmeydighanlirimiz
barmu?

---

□ **15:6 «Öz lewliring sanga qarshi guwahliq béridu»** — Élifaz mushu yerde Ayupning Xuda aldida jazalan'ghan gunahi hem hakawurluqi uning öz aghzi bilen qilghan achchiq hem ötkür sözliride körünidu, démekchi. Biraq Élifaz bilen ikki dostining Ayupning aghzidin chiqqan shu achchiq ötkür sözlerge mes'uliyiti bar.

■ **15:8** Rim. 11:34

Sen chüshen'genni bizning chüshenmeydighinimiz barmu?
10 Aqsaqallar hem qérilar bizning teripimizde turidu,
Ular séning atangdinmu yashta chongdur.□ ■
11 Tengrining teselliliri,
Yeni sanga mulayimliq bilen éytqan mushu söz sen üchün azliq qilamdu?
12 Némishqa köngülning keynige kirip kétisen?
Közüngni némige parqiritisen?
13 Shundaq qilip sen rohingni Tengrige qarshi turghuzdung,
Éghizingdin shundaq sözlerning chiqishigha yol qoyuwatisen!
14 Insan néme idi? Öz-özini pakliyalighudek?
Anidin tughulghan adem balisi néme idi? Heqqaniy bolalighudek?■
15 Qara, *Xuda* Öz muqeddeslirigimu ishenmigen yerde,
Asmanlarmu uning neziride pak bolmighan yerde,□ ■
16 Yirginchlik bolghan, sésip ketken,
Qebihlikni su ichkendek ichidighan insan balisi

---

□ **15:10** «Aqsaqallar **hem qérilar bizning teripimizde turidu...** » — Élifaz ilgiriki dewrlerdiki ata-bowilirining közqarishini öziningkige oxshash dep qarawatidu. ■ **15:10** Ayup 32:7 ■ **15:14** 1Pad. 8:46; 2Tar. 6:36; Ayup 14:4; Zeb. 14:2-3; 51:5; Pend. 20:9; Top. 7:20; 1Yuh. 1:8,10 □ **15:15** «Qara, **Xuda Öz muqeddeslirigimu ishenmigen yerde...»** — mushu yerdiki «muqeddesler» Xudaning perishtilirini körsetse kérek. Élifaz héliqi yaman rohning eslide uninggha dégen geplirige (4:15-21) ishinip , qaytilaydu. ■ **15:15** Ayup 4:18; 25:5

zadi qandaq bolar?□
17 Men sanga körsitey, manga qulaq sal;
Közüm körgenni bayan qilmaqchimen.
18 Danishmenler ata-bowiliridin bularni anglighan,
Yoshurmay bularni bayan qilghan: —
19 (Peqet shularghila, *yeni ata-bowilirighila* yer-zémin tapshurulghanidi,
Ularning arisidin yat adem ötüshke pétinalmaytti)□
20 — Rezil adem barliq künliride azablinidu,
Zalim kishige yillar sanaqliqla békitilgendur.□
21 Uning quliqigha wehimilerning awazi kiridu,
Bayashatliqida bulangchi uning ustige bésip chüshidu.■
22 Qarangghuluqtin qutulushqa uning közi yetmeydu,
U qilich bilen chépilishqa saqlan'ghandur.
23 U ash izdep: «Zadi nedin tépilar?» dep yolda ténep yüridu,
U zulmet künining uninggha yéqinlashqanliqini

---

□ **15:16** «Qebihlikni **su ichkendek ichken bir adem»** — mushu gep, shübhisizki, Ayupning özini körsitidu. □ **15:19** «Peqet **shularghila, yeni ata-bowilirighila yer-zémin tapshurulghanidi, ularning arisidin yat adem ötüshke pétinalmaytti»** — Élifaz bu söz bilen bu ata-bowilarning Xuda aldida heqqaniy bolghanliqini, shunga Xuda ularning yer-zéminini yat ademlerning basturup kirishidin qoghdighanliqini körsetmekchi; shuning bilen ularning mediniyiti urush-jédelning dexlige uchrimay, tedriji tereqqiy qilip, bilimi pellige yetkenidi, démekchi bolushi mumkin. □ **15:20** «Rezil **adem barliq künliride azablinidu, zalim kishige yillar sanaqliqla békitilgendur»** — bu söz hem töwendiki 35-ayetkiche bolghan sözlerning hemmisi Ayupqa biwasite qaritilip déyilgen bolushi mumkin. ■ **15:21** 1Tés. 5:3

bilidu.□ ■
24 Derd-elem hem azab uninggha wehime qilidu,
Hujumgha teyyar bolghan padishahtek uning
üstidin ghelibe qilidu.
25 Chünki u Tengrige qarshi qolini kötürgen,
Hemmige qadirgha küch körsetmekchi bolghan,
26 Shunga u boynini qattiq qilip,
Köp qewetlik qalqanni kötürüp uninggha qarap
étilidu.
27 Yüzini yagh basqan bolsimu,
Béqinliri semrep ketken bolsimu,
28 U xarabe sheherlerde,
Adem qon'ghusi kelmeydighan,
Kések düwiliri bolushqa békitilgen öylerde
yashaydu;□
29 U héch béyimaydu,
Uning mal-mülki bolsa üzülüp qalidu,
Uning teelluqatliri zémin üstide kéngeymeydu.
30 U qarangghuluqtin qéchip qutulalmaydu,
Yalqun uning shaxlirini köydürüp qurutidu,
*Xudaning* bir nepisi bilen u *dunyadin* kétidu.□
31 U saxtiliqqa tayanmisun!

---

□ **15:23 «U ash izdep: «Zadi nedin tépilar?» dep yolda ténep yüridu»** — bashqa birxil terjimisi: «U yoldin ténip kétip, qorultazlar üchün yem bolidu». ■ **15:23** Ayup 18:12; Zeb. 109:10 □ **15:28 «U xarabe sheherlerde..., kések düwiliri bolushqa békitilgen öylerde yashaydu»** — qedimde bezi sheherler Xudaning leniti bilen weyran bolghan bolup, Xudaning lenitige uchrighan bu jaylarda adettiki kishiler ularni qaytidin qurup u yerde olturaqlishishqa pétinalmaytti. Biraq (Élifazning déyishiche) bu rezil kishiler (jümlidin Ayupning özi?) Xudadin qorqmay undaq yerlerde turushtin bash tartmaytti. □ **15:30 «Xudaning bir nepisi bilen u dunyadin kétidu»** — ibraniy tilida «Uning bir nepisi bilen u dunyadin kétidu».

U aldinip ketken, shunga saxtiliqning özi uning
in'ami bolidu;
32 Uning küni téxi toshmay turupla,
Uning shéxi téxi kökirip bolmayla, bu ishlar emelge
ashurulidu.■
33 Üzüm téli silkinip, tong üzümler
chüshürüwétilgendek,
Zeytun derixining chéchiki échilipla tökülüp ketk-
endek bolidu.□
34 Chünki iplaslarning jemeti tughmas bolidu,
Ot para yégenlerning chédirlirini köydüriwétidu.
35 *Biraq* ular *herdaim* yamanliqni oylap, qebihlik
tughduridu,
Könglide haman hiyle-mikir teyyarlaydu. ■

# 16

*Ayup yene jawab béridu — Ershte turidighan Guwahchi*

1 Andin Ayup jawaben mundaq dédi: —
2 Men mushundaq geplerni köp anglighanmen;
Siler hemminglar azab yetküzidighan ajayib teselli
bergüchi ikensiler-he!■
3 Mundaq watildap qilghan gepliringlarning chéki
barmu?
Silerge mundaq jawab bérishke zadi néme
qutratquluq qildi?

---

■ **15:32** Ayup 22:16; Zeb. 55:23 □ **15:33** **«Üzüm téli silkinip, tong üzümler chüshürüwétilgendek...»** — adette üzüm téli pishmighan üzümlirini tashlimaydu. Biraq Élifaz shu oxshitishi bilen, mundaq ademlerning ishliri téxi héch pishmighan bolup bikargha kétidu, démekchi. ■ **15:35** Zeb. 7:14; Yesh. 59:4; Hosh. 10:13
■ **16:2** Ayup 13:4

4 Xalisamla özüm silerge oxshash söz qilalayttim;
Siler méning ornumda bolidighan bolsanglar,
Menmu sözlerni baghlashturup éytip, silerge zerbe qilalaytim,
Béshimnimu silerge qaritip chayqiyalayttim!
5 Halbuki, men eksiche aghzim bilen silerni righ-
betlendürettim,
Lewlirimning tesellisi silerge dora-derman bo-
latti.
6 Lékin méning sözlishim bilen azabim azaymaydu;
Yaki gépimni ichimge yutuwalisammu, manga néme aramchiliq bolsun?
7 Biraq U méni halsizlandürüwetti;
Shundaq, Sen pütkül ailemni weyran qiliwet-
ting!□
8 Sen méni qamalliding!
Shuning bilen *ehwalim manga* guwahliq qilmaqta;
Méning oruq-qaqshal *bedinim* ornidin turup özümni eyiblep guwahliq qilidu!□
9 Uning ghezipi méni titma qilip,
Méni ow oljisi qilidu;
U manga qarap chishini ghuchurlitidu;
Méning düshminimdek közini alayitip manga

---

□ **16:7 «Biraq U méni halsizlandürüwetti; shundaq, Sen pütkül ailemni weyran qiliwetting!** — 8 we 9-ayettiki «U» we «Sen» Xudani körsitidu. □ **16:8 «Sen méni qamalliding!»** — yaki: «Sen méni qurutuwetting!». **«Shuning bilen ehwalim manga guwahliq qilmaqta!»** — Ayupning shu bichare ehwali: «Sen choqum éghir bir gunah qilghansen, bolmisa bu külpet béshinggha chüshmigen bolatti» dep özige guwahliq qilghandek qilidu.

tikidu.□ ■
10 *Ademler* manga qarap *mazaq qiliship* aghzini achidu;
Ular nepret bilen mengzimge kachatlaydu;
Manga hujum qilay dep sep tüzidu.
11 Xuda méni eskilerge tapshurghan;
Méni rezillerning qoligha tashliwetkeniken.
12 Eslide men tinch-amanliqta turattim, biraq u méni pachaqlidi;
U boynumdin silkip bitchit qiliwetti,
Méni Öz nishani qilghaniken.■
13 Uning oqyachiliri méni qapsiwaldi;
Héch ayimay U üchey-baghrimni yirtip,
Ötümni yerge töküwetti.
14 U u yer-bu yérimge üsti-üstilep zexim qilip bösüp kiridu;
U palwandek manga qarap étilidu.
15 Téremning üstige böz rext tikip qoydum;
Öz izzet-hörmitimni topa-changgha sélip qoydum.□ ■

---

□ **16:9 «Uning ghezipi méni titma qilip,...»** — yaki «U tumshuqi bilen méni titma qilip,...». Mushu yerde Ayup Xudani özige yirtquch haywandek zerbe qiliwatidu, dep éytmaqchi. ■ **16:9** Ayup 10:16,17; 13:24 ■ **16:12** Ayup 7:20; Yigh. 3:12 □ **16:15 «Téremning üstige böz rext tikip qoydum; öz izzet-hörmitimni topa-changgha sélip qoydum»** — bu ayettiki «böz rext» qedimki zamanlarda ademning qattiq matem tutush, pushayman qilish yaki towa qilishinimu ipadileytti. Mushu yerde, shübhisizki, «matem tutush»ni bildürmekchi. «Öz izzet-hörmitimni topa-changgha sélip qoydum» dégini ibraniy tilida «Münggüzümni topa-changgha sélip qoydum» dégenliktur. Kalining yaki buqining münggüzi ademning küch-qudriti hem abruyining simwoli bolidu. ■ **16:15** Ayup 30:19

16-17 Gerche qolumda héchqandaq zorawanliq bolmisimu,
Duayim chin dilimdin bolghan bolsimu,
Yüzüm yigha-zaridin qizirip ketti;
Qapaqlirimni ölüm sayisi basti.□
18 Ah, yer-zémin, qénimni yapmighin!
Nale-peryadim toxtaydighan'gha jay bolmighay!□
19 Biraq mana, asmanlarda hazirmu manga shahit Bolghuchi bar!
Ershlerde manga kapalet Bolghuchi bar!
20 Öz dostlirim méni mazaq qilghini bilen,
Biraq közüm téxiche Tengrige yash tökmekte.□
21 Ah, insan balisi dosti üchün kélishtürgüchi bolghandek,
Tengri bilen adem otturisidimu kélishtürgüchi bolsidi!■
22 Chünki yene birnechche yil ötüshi bilenla,
Men barsa qaytmas yolda méngip qalimen.□

---

□ **16:16-17 «Qapaqlirimni ölüm sayisi basti»** — yaki «Zulmetlik qarangghuluq sayisi basti». □ **16:18 «Nale-peryadim toxtaydighan'gha jay bolmighay!»** — démek, «Ijabet bolmighuche peryadim herdaim hem Xudagha hem ademlerge awarichilik bolsun». □ **16:20 «Öz dostlirim méni mazaq qilghini bilen...»** — ayetning birinchi qismining yene birxil terjimisi, «Manga wakalet bolghuchi méning dostum iken». ■ **16:21** Ayup 31:35; Top. 6:10; Yesh. 45:9; Rim. 9:20 □ **16:22 «Yene birnechche yil ötüshi bilenla, men barsa qaytmas yolda méngip qalimen»** — Ayup bezide «bu dunyadin pat arida kétimen» dep, bezide «birnechche yil azablar méni kütidu» dep oylaydu. U birinchi imkaniyetni nisbeten yaxshi dep qaraydu, elwette.

# 17

1 Méning rohim sunuq,

Künlirim tügey deydu,

Görler méni kütmekte.□

2 Etrapimda aldamchi mazaq qilghuchilar bar emesmu?

Közümning ularning échitquluqigha tikilip turushtin bashqa amali yoqtur.

3 Ah, jénim üchün Özüng xalighan kapaletni élip Özüngning aldida manga borun bolghaysen;

---

□ **17:1 «méning rohim sunuq»** — yaki «Nepisim siqilip ketti».

Sendin bashqa kim méni qollap borun bolsun?□ ■
4 Chünki Sen *dostlirimning* könglini yoruqluqtin qaldurghansen;
Shunga Sen ularni ghelibidinmu mehrum qilisen!
5 Gheniymet alay dep dostlirigha peshwa atqan kishining bolsa,
Hetta balilirining közlirimu kor bolidu.
6 U méni el-yurtlarning aldida söz-chöchekke qoydi;

---

□ **17:3** **«Ah, jénim üchün Özüng xalighan kapaletni élip Özüngning aldida manga borun bolghaysen»** — bu sözler Xudagha éytilghan, elwette. «Borun» (képil bolghuchi) — qedimki zamanlarda, birsi melum bir ishta eyiblen'güchi bolsa, sotchi höküm qilghuche eyiblen'güchi waqitliq erkin bolalmaydu, belki qamap qoyulidu. Biraq uning melum bir dosti uninggha kapalet bérishke razi bolsa, eyiblen'güchi erkin yüriwerse bolidu. Kapalet bergüchi uning qéchip ketmeslikige toluq kapalet bergen bolushi kérek idi. Eger qéchip ketse uning ornida erkinliktin mehrum bolidu; andin höküm qilin'ghandin kéyin (öz dosti gunahkar dep hésablan'ghan bolsa) dostining ornida tégishlik jazani öz üstige alghan bolidu. Kapalet bergüchi bolsa hörmetke sazawer, jamaetning ishenchisige ige bolghan bolushi kérek, elwette. Shunga Ayup mushu yerde özining hem dostliri teripidin hem Xuda teripidin eyiblen'güchi ikenlikini hés qilip: «Xuda, Sen méni bu ishlarda eyibligüdek yéri yoq dep bilisen, shunga men üchün kapalep bolalmamsen?» — dégendek jasaretlik dua qilidu. (Bezi alimlar bu sözning bashqa bir chüshenchisi bar dep qaraydu. Ularning pikriche, Ayup 2-ayette: — «Etrapimdikiler aldamchi, mazaq qilghuchilar bolmisa Ayup bolmay kétey! Közümning... amali yoqtur» dégen qesemni ichidu; 3-ayette u Xudadin bu qesemni ada qilishqa (kimning toghra bolsa uni aqlash, kimning xata bolsa uni jazalashqa) kapaletchi hem guwahchi bolushni ötünidu, andin 4-ayette (shu alimlarning pikriche) uIltijasining Xuda teripidin béjirilishini ötünidu: «Chünki Sen dostlirimning könglini yoruqluqtin qaldurghansen; shunga Sen ularni ghelibidinmu mehrum qilmisang bolmaydu!» — dégendek). ■ **17:3** 2Kor. 5:19

Men kishiler yüzümge tüküridighan adem bolup
qaldim.■
7 Derd-elemdin közüm torliship ketti,
Barliq ezalirim kölenggidek bolup qaldi.
8 Bu ishlarni körüp duruslar heyranuhes bolidu;
Bigunahlar iplaslargha qarshi turushqa
qozghilidu.
9 Biraq heqqaniy adem öz yolida ching turidu,
Qoli pak yüridighan ademning küchi toxtawsiz ul-
ghiyidu.□
10 Emdi qéni, hemminglar, yene kélinglar;
Aranglardin birmu dana adem tapalmaymen.■
11 Künlirim axirlishay dep qaptu,
Muddialirim, könglümdiki intizarlar üzüldi.■
12 Bu ademler kéchini kündüzge aylandurmaqchi;
Ular qarangghuluqqa qarap: «Nur
yéqinlishiwatidu» déyishiwatidu.□
13 Eger kütsem, öyüm tehtisara bolidu;
Men qarangghuluqqa ornumni raslaymen.□
14 «Chirip kétishni: «Sen méning atam!»,

---

■ **17:6** Ayup 30:9 □ **17:9** **«... Qoli pak yüridighan ademning küchi toxtawsiz ulghiyidu»** — Ayupning étiqadi yenila urghup téship turidu. Mushu yerde u Xudaning öz düshmini bolup chiqqanliqini hés qilghini bilen, qandaqla bolmisun özining heqqaniy yolda ching turidighanliqini éytip, Xuda axirda hemme ishlirimni ongshaydu, dep bésharet béridu. ■ **17:10** Ayup 6:29 ■ **17:11** Ayup 7:6; 9:25 □ **17:12** **«Bu ademler kéchini kündüzge aylandurmaqchi; ular qarangghuluqqa qarap: «Nur yéqinlishiwatidu» déyishiwatidu»** — Ayup dostlirimni heqiqetni yormilap, aqni qara, qarini aq dewatidu, shundaqla manga quruq ümidlerni («Nur yéqinlishidu!» dep) yetküzmekchi, deydu. □ **17:13** **«Tehtisara»** — 7-bab, -9-ayet we shu ayettiki izahatni körüng.

Qurtlarni: «Apa! Acha!» dep chaqirimen!□
15 Undaqta ümidim nede?
Shundaq, ümidimni kim körelisun?
16 Ümidim tehtisaraning tömür penjiriliri ichige chüshüp kétidu!
Biz birlikte topigha kirip kétimiz! □ ■

# 18

*Bildadmu «Yamanlarning yaman aqiwiti» toghruluq söz qilidu*

1 Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: —
2 Sendek ademler qachan'ghiche mundaq sözlerni toxtatmaysiler?
Siler obdan oylap béqinglar, andin biz söz qilimiz.
3 Biz némishqa silerning aldinglarda haywanlar hésablinimiz?
Némishqa aldinglarda exmeq tonulimiz?□
4 Hey özüngning ghezipide özüngni yirtquchi, séni depla yer-zémin tashliwétilemdu?!

---

□ **17:14 «Méning atam!»** — bu ibarining qedimde «Bégim!» «Teqsir!» dégen menisimu bar idi. □ **17:16 «tehtisara»** — 7-bab, -9-ayet we shu ayetning izahatini körüng. **«Ümidim tehtisaraning tömür penjiriliri ichige chüshüp kétidu! Biz birlikte topigha kirip kétimiz!»** — bu jümlining soal jümle sheklide qilin'ghan terjimisimu uchraydu: «Ümidim tehtisaraning tömür penjiriliri ichige chüshüp qalarmu? Biz birlikte topigha kirip kétermizmu?». ■ **17:16** Ayup 3:17,18,19; 30:23,24 □ **18:3 «Biz némishqa silerning aldinglarda haywanlar hésablinimiz?»** — «siler» dégen sözge qarighanda, Bildadning bu sözining peqet Ayupqila qilin'ghan emeslikini bildüridu. Ularning yénida gep anglighuchilardin beziler Ayupning jasaretlik sözlirini anglap uninggha qol qoydimu-ya?

Tagh-tashlar öz ornidin kötürülüp kétemdu?!□ ■
5 Qandaqla bolmisun, yaman ademning chirighi öchürülidu,
Uning ot-uchqunliri yalqunlimaydu.
6 Chédiridiki nur qarangghuluqqa aylinidu,
Uning üstige asqan chirighi öchürülidu.
7 Uning mezmut qedemliri qisilidu,
Özining nesihetliri özini mollaq atquzidu.
8 Chünki öz putliri özini torgha ewetidu,
U del torning üstige desseydighan bolidu.
9 Qiltaq uni tapinidin iliwalidu,
Tuzaq uni tutuwalidu.■
10 Yerde uni kütidighan yoshurun arghamcha bar,
Yolida uni tutmaqchi bolghan bir qapqan bar.
11 Uni her tereptin wehimiler bésip qorqitiwatidu,
Hem ular uni iz qoghlap qoghlawatidu.■
12 Maghdurini acharchiliq yep tügetti;

---

□ **18:4** **«Hey özüngning ghezipide özüngni yirtquchi, séni depla ... tagh-tashlar öz ornidin kötürülüp kétemdu?!»** — Ayup 16-bab, 9-ayette, «U (Xuda)ning ghezipi méni titma qildi» dégen. Bildad, shübhisizki, bu gepni mazaq qilip: «Séning yirtilishing Xudaning ghezipi bilen emes, belki öz-özüngning ghezipi bilendur» démekchi. Bildad yene Xuda insandin ulugh hem aliy bolghachqa, Ayup uning bilen didarlishay, huzurigha kirip uning bilen sözlishey dep öz eqlidin adashqan, dep mazaq qilidu — démekchi. Bildad «Insanning Xuda bilen biwasite sözlishishi, körüshüshi zadi mumkin emes» dégen közqarashta bolidu. Biraq Ayup axirida heqiqeten Xuda bilen körüshidu; uning üstige biz Ayupni Xudani özining eng yéqin hemrahi dep bilgen kishi, dep köreleymiz (29:4). ■ **18:4** Ayup 13:14; Zeb. 113:6; Yesh. 54:10; Mat. 10:29-31; Rim. 8:32 ■ **18:9** Ayup 5:5 ■ **18:11** Ayup 15:21; Yer. 6:25; 46:5; 49:29

Palaket uning yénida paylap yüridu.□ ■
13 Ölümning chong balisi uning térisini yewatidu;
Uning ezalirini shoraydu.□
14 U öz chédiridiki amanliqtin yulup tashlinidu,
*Ölümning tunjisi* uni «wehimilerning padishahi»ning aldigha yalap apiridu.■
15 Öyidikiler emes, belki bashqilar uning chédirida turidu;
Turalghusining üstige günggürt yaghdurulidu.□
16 Uning yiltizi tégidin qurutulidu;
Üstidiki shaxliri késilidu.
17 Uning eslimisimu yer yüzidikilerning ésidin kötürülüp kétidu,
Sirtlarda uning nam-abruyi qalmaydu.□ ■
18 U yoruqluqtin qarangghuluqqa qoghliwétilgen bolup,
Bu dunyadin heydiwétilidu.
19 El-yurtta héchqandaq perzentliri yaki ewladliri qalmaydu,
U musapir bolup turghan yerlerdimu nesli qalmaydu.■
20 Uningdin kéyinkiler uning künige qarap alaqzade bolidu,

---

□ **18:12** «Maghdurini **acharchiliq yep tügetti»** — bashqa bir xil terjimisi «Balayi'apet uni yutuwétishke achközlük bilen kütiwatidu...» ■ **18:12** Ayup 15:23 □ **18:13** «ölümning **chong balisi»** — belkim birxil késelni (Ayupning késilini?) körsitidu. ■ **18:14** Ayup 8:13, 14; 11:20; Pend. 10:28 □ **18:15** «...bashqilar **uning chédirida turidu»** — yaki « ...ot uning chédirida turidu». □ **18:17** «Sirtlarda...» — yaki: «Yaylaqlarda...» yaki «Dalada...». ■ **18:17** Zeb. 109:13; Pend. 10:7 ■ **18:19** Yesh. 14:22; Yer. 22:30

Xuddi aldinqilarmu chöchüp ketkendek.□
21 Mana, qebih ademning makanliri shübhisiz shundaq,
Tengrini tonumaydighan kishiningmu orni choqum shundaqtur. □

# 19

*Ayup yene söz qilidu: — «Men Xudani körimen!»*

1 Ayup jawaben mundaq dédi: —
2 «Siler qachan'ghiche jénimni azablimaqchisiler,
Qachan'ghiche méni söz bilen ezmekchisiler?
3 Siler méni on qétim xarlidinglar;
Manga uwal qilishqa nomus qilmaysiler.□
4 Eger méning sewenlikim bolsa,
Men emdi uning *derdini* tartimen.
5 Eger siler méningdin üstünlük talashmaqchi bolsanglar,
Yüzüm aldida sherm-hayani körsitip méni eyiblimekchi bolsanglar,

---

□ **18:20 «Xuddi aldinqilar chöchüp ketkendek»** — Bildad éytqan «aldinqilar»ning öz dewridiki rezil ademlerning ehwaligha qarap chöchüp ketkenlikini körsitishi mumkin. Bashqa birxil terjimisi: «Meshriqtikiler uning künige qarap alaqzade bolidu, meghribtikiler uning künige qarap alaqzade bolidu, meshriqtikilermu chöchüp kétidu». □ **18:21 «Mana, qebih ademning makanliri shübhisiz shundaq, Tengrini tonumaydighan kishiningmu orni choqum shundaqtur»** — Bildadning bu sözliride: «qebih adem», «Tengrini tonumaydighan kishi» dégini, «sen Ayuptin bashqa kishi emes» démekchi. □ **19:3 «Siler méni on qétim xarlidinglar»** — mushu yerdiki «on qétim» dégini «nurghun qétim»ning birxil ipadisi.

6 Emdi bilip qoyunglarki, manga uwal qilghan Tengri iken,
U tori bilen méni chirmashturup tartti;
7 Qara, men nale-peryad kötürüp «Zorawanliq!» dep warqiraymen,
Biraq héchkim anglimaydu;
Men warqiraymen, biraq manga adalet kelmeydu.
8 U yolumni méni ötüwalmisun dep chit bilen tosup qoydi,
Qedemlirimge qarangghuluq saldi.
9 U mendin shan-sheripimni mehrum qildi,
Béshimdin tajni tartiwaldi.
10 U manga her tereptin buzghunchiliq qiliwatidu, men tügeshtim;
Ümidimni U derexni yulghandek yuluwaldi.
11 Ghezipini manga qaritip qozghidi,
Méni Öz düshmenliridin hésablidi.■
12 Uning qoshunliri sep tüzüp atlandi,
Pelempeylirini yasap manga hujum qildi,
Ular chédirimni qorshawgha élip bargah tikiwaldi.
13 U qérindashlirimni mendin néri qildi,
Tonushlirimning méhrini mendin üzdi.■
14 Tughqanlirim mendin yatliship ketti,
Dost-buraderlirim méni unutti.
15 Öyümde turghan musapirlar, hetta dédeklirimmu méni yat adem dep hésablaydu;

---

■ **19:11** Ayup 13:24; 16:9; 33:10; Yigh. 2:5 ■ **19:13** Zeb. 31:11-12; 38:12; 69:8; 88:8, 18

Ularning neziride men musapir bolup qaldim.□
16 Men chakirimni chaqirsam, u manga jawab bermeydu;
Shunga men uninggha aghzim bilen yélinishim kérek.□
17 Tiniqimdin ayalimning qusqusi kélidu,
Aka-ukilirim sésiqliqimdin bizar.□
18 Hetta kichik balilar méni kemsitidu;
Ornumdin turmaqchi bolsam, ular méni haqaretleydu.■
19 Méning sirdash dostlirimning hemmisi mendin nepretlinidu,
Men söygenler mendin yüz öridi.■
20 Et-térilirim ustixanlirimgha chapliship turidu,
Jénim qil üstide qaldi.□ ■
21 Ah, dostlirim, manga ichinglar aghrisun, ichinglar aghrisun!
Chünki Tengrining qoli manga kélip tegdi.

---

□ **19:15** **«öyümde turghan musapirlar»** — yaki «öyümdiki méhmanlar». **«hetta dédeklirimmu méni yat adem dep hésablaydu»** — Ayupning öyide turghan musapirlar (belkim eslide uning himayisigeériship uning xizmetchiliri bolghanlar) hazir uni yat adem, musapir dep qaraydu. □ **19:16** **«Men chakirimni chaqirsam, u manga jawab bermeydu; shunga men uninggha aghzim bilen yélinishim kérek»** — Ayupning eslide chakirigha buyruq bérish üchün söz qilishi belkim hajetsiz idi, uning bir imasi yaki qarap qoyushi kupaye idi. □ **19:17** **«Aka-ukilirim»** — ibraniy tilida «Anamning baliyatqusidiki oghullar». **«Aka-ukilirim sésiqliqimdin bizar»** — yaki «Aka-ukilirim yélinishlirimdin bizar». ■ **19:18** Ayup 30:1 ■ **19:19** Zeb. 41:9; 55:12-14 □ **19:20** **«Jénim qil üstide qaldi»** — ibraniy tilini sözmusöz terjime qilsaq: «Jénim chishlirimning térisining üstidila qaldi». ■ **19:20** Ayup 30:30; Zeb. 102:5; Yigh. 4:8

22 Siler némishqa Tengridek manga ziyankeshlik qilisiler?
Siler némishqa etlirimge shunche toymaysiler!□

*Qutquzghuchi toghruluq bésharet*

23 Ah, méning sözlirim yézilsidi!
Ular bir yazmigha pütüklük bolghan bolatti!
24 Ular tömür qelem bilen qoghushun ichige yézilsidi!
Ebedil'ebed tash üstige oyup pütülgen bolatti!□

*Mis. 6:6; Law. 25:47-49; Ayup 33:23-24; Yuh. 11:25; 1Cor. 15:20-22*

25 Biraq men shuni bilimenki, özümning Hemjemet-Qutquzghuchim hayattur,

---

□ **19:22 «Siler némishqa etlirimge shunche toymaysiler!»** — erebler (we belkim ibraniylar) bezide «ademning étini yéyish» dégenni «ademge töhmet chaplash» dégen menide ishlitidu. Ayupning dostliri uning azablirini az dep, uning azablirigha yene «Xuda séni tashliwetti» dégen wehimini artip qoyghan. □ **19:24 «Ah, méning sözlirim yézilsidi! ... ... Ebedil'ebed tash üstige oyup pütülgen bolatti!»** — uning bu arzusi (23-24-ayet) emelge ashuruldi. Biz hazir uning muqeddes kitabgha pütüklük sözlirini oquwatimiz (bashqa xil terjimisi uchrishi mumkin).

U axiret künide yer yüzide turup turidu!□

26 Hem méning bu tére-etlirim buzulghandin kéyin,

Men yenila ténimde turup Tengrini körimen!□

27 Uni özümla eyni halda körimen,

Bashqa ademning emes, belki özümning közi bilen qaraymen;

---

□ **19:25** **«...özümning Hemjemet-Qutquzghuchim hayattur»** — Ayup eslide 9-babta Xuda hem özümning otturisida kélishtürgüchi bir «elchi» yaki «arichi» bolsa idi, dégen intizarini bildürdi. U hazir bu yerde özining mundaq bir «kélishtürgüchi»sining heqiqeten barliqini jakarlaydu; ibraniy tilida «goél» («hemjemet-qutquzghuchi») dégen bu söz, adette birsi melum awarichilikke uchrighanda, uninggha tughqanchiliq (hemjemetlik) qilip uni qutquzush üchün «bedel töleydighan qutquzghuchi tughqini»ni bilduridu. Bu Qutquzghuchi-Nijatkarining bolghanliqining netijisi bolsa: — U kelgüside öz közi bilen Xudasini köreleydu hemde shu chaghda Xuda uning béshigha chüshkenliri toghrisida uninggha jawab béridighanliqidin ibarettur. Bu bayan intayin heyran qalarliq, hem bezi jehetlerdin Ayupning bayanlirining ichide uning étiqadining eng yuqiri pellisi süpitide julalinip turidu. «Goél» toghruluq yene «Rut»tiki «kirish söz» we «qoshumche söz»imizni körüng. **«U axiret künide yer yüzide turup turidu!»** — yaki: «U axirqi bolghuchi bolup yer yüzide turidu». □ **19:26** **«Men yenila ténimde turup Tengrini körimen!»** — mushu yerde esli tékistni chüshinish sel tes. «Men ténimdin sirt (démek, roh tendin ketkendin kéyin) Xudani körimen!» dégen bashqa bir xil terjimisi bar. Bu xil terjime toghra bolsa, undaqta uning menisi «Hazirqi ténimdin sirt...» dégenlik bolsa kérek. Meyli qaysi xil menide éytilghan bolsun, Ayupning közi özining Xudasini körüshige yetken.

Ah, qelbim buninggha shunche intizardur!□
28 Eger siler: «Ishning yiltizi uningdidur,
Uni qandaq qilip qistap qoghliwételeymiz?!» —
désenglar,□
29 Emdi özünglar qilichtin qorqqininglar tüzük!
Chünki *Xudaning* ghezipi qilich jazasini élip kélidu,
Shuning bilen siler *Xudaning* sotining quruq gep
emeslikini bilisiler».

# 20

## *Zofarmu yamanlarning aqiwiti üstide söz qilidu*

1 Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: —
2 «Méni biaram qilghan xiyallar jawab bérishke
ündewatidu,
Chünki qelbim biaramliqta örtenmekte.□
3 Men manga haqaret keltürüp, méni eyibley-
dighan sözlerni anglidim,

---

□ **19:27 «Ah, qelbim buninggha shunche intizardur!»** — mushu yerde sözmusöz terjime qilsaq: «Méning böreklirim (yüreklirim, démek) ichimde tügey dep qaldi!». Ibraniylar üchün, «börekler» ademning héssiyatlirining, wijdaniningmu chongqur yiltizidur. Shuning bilen bu jümle, Ayupning Xudani körüshtin ibaret zor intizarigha özining berdashliq bérelmeywatqanliqini bildürgen bolushi mumkin. □ **19:28 «Eger siler: «Ishning yiltizi uningdidur, uni qandaq qilip qistap qoghliwételeymiz?!» — désenglar,...»** — Ayup öz dostlirining «Ayupning yoshurun gunahlirini pash qilmighuche hergiz boldi qilmayli» dégen pozitsiyide turuwatqanliqini bildürmekchi. □ **20:2 «Méni biaram qilghan xiyallar jawab bérishke ündewatidu, chünki qelbim biaramliqta örtenmekte»** — Zofarning bir ishlargha bekmu jiddiyliship kétidighan xaraktéri bu sözliridin chiqip turidu.

Shunga méning roh-zéhnim méni jawab bérishke qistidi.
4 Sen shuni bilmemsenki,
Yer yüzide Adem'atimiz apiride bolghandin béri,
5 Rezillerning ghalibe tentenisi qisqidur,
Iplaslarning xushalliqi birdemliktur.■
6 Undaq kishining shan-sheripi asman'gha yetken bolsimu,
Béshi bulutlargha taqashsimu,
7 Yenila özining poqidek yoqap kétidu;
Uni körgenler: «U nedidur?» deydu.
8 U chüshtek uchup kétidu,
Qayta tapqili bolmaydu;
Kéchidiki ghayibane alamettek u heydiwétilidu.
9 Uni körgen köz ikkinchi uni körmeydu,
Uning turghan jayi uni qayta uchratmaydu.
10 Uning oghulliri miskinlerge shepqet qilishqa mejburlinidu;
Shuningdek u hetta öz qoli bilen bayliqlirini qayturup béridu.
11 Uning ustixanliri yashliq maghdurigha tolghan bolsimu,
Biraq *uning maghduri* uning bilen bille topachangda yétip qalidu.
12 Gerche rezillik uning aghzida tatliq tétighan bolsimu,
U uni til astigha yoshurghan bolsimu,
13 U uni yutqusi kelmey méhrini üzelmisimu,

■ **20:5** Zeb. 37:35,36

U uni aghzida qaldursimu,□
14 Biraq uning qarnidiki tamiqi özgirip,
Kobra yilanning zeherige aylinidu.
15 U bayliqlarni yutuwétidu, biraq ularni yanduridu;
Xuda ularni ashqazinidin chiqiriwétidu.
16 U kobra yilanning zeherini shoraydu,
Char yilanning neshtiri uni öltüridu.
17 U qaytidinériq-östenglerge hewes bilen qariyalmaydu,
Bal we sériq may bilen aqidighan deryalardin huzurlinalmaydu.
18 U érishkenni yutalmay qayturidu,
Tijaret qilghan paydisidin u héch huzurlinalmaydu.
19 Chünki u miskinlerni ézip, ularni tashliwetken;
U özi salmighan öyni igiliwalghan.
20 U achközlüktin esla zérikmeydu,
U arzulighan nersiliridin héchqaysisini saqlap qalalmaydu.□
21 Uninggha yutuwalghudek héchnerse qalmaydu,
Shunga uning bayashatliqi menggülük bolmaydu.

---

□ **20:13** **«U uni yutqusi kelmey méhrini üzelmisimu,...»** — ibraniy tilida «uni ayap méhrini üzelmisimu». Démek, aghzida qalduriwermekchi bolidu. **«U uni , *yeni rezillikni*** aghzida qaldursimu...» — Zofarning bu bayani intayin zeherxendilikke tolghan bolup, bu sözler shübhisizki, Ayupni biwasite eyiblesh üchün qaritilidu; u: «rezillik aghzida tatliq tétighan» we «uni til astigha yoshurghan», hem 20-ayettiki «Miskinlerni ézip, ularni tashliwetken», «özi salmighan bir öyni özi igiliwalghan» dep teswirligen kishi del Ayuptin bashqa kishi emes idi. □ **20:20** **«U achközlüktin esla zérikmeydu»** — ibraniy tilida: «Uning ashqazini héch xatirjemlikni bilmeydu». Oqurmenler 22-24-ayetlerning bashqa xil terjimilirini uchritishi mumkin.

22 Uning toqquzi tel bolghanda, tuyuqsiz
qisilchiliqqa uchraydu;
Herbir ézilgüchining qoli uninggha qarshi chiqidu.
23 U qorsiqini toyghuziwatqinida,
Xuda dehshetlik ghezipini uninggha chüshüridu;
U ghizaliniwatqanda *ghezipini* uning üstige yagh-
duridu.
24 U tömür qoraldin qéchip qutulsimu,
Biraq mis oqya uni sanjiydu.
25 Tegken oq keynidin tartip chiqiriwélginide,
Yaltiraq oq uchi öttin chiqiriwélginide,
Wehimiler uni basidu.□
26 Zulmet qarangghuluq uning bayliqlirini yu-
tuwétishke teyyar turidu,
Insan püwlimigen ot uni yutuwalidu,
Uning chédirida qélip qalghanlirinimu
yutuwétidu.□
27 Asmanlar uning qebihlikini ashkarilaydu;
Yer-zéminmu uninggha qarshi qozghilidu.
28 Uning mal-dunyasi élip kétilidu,
*Xudaning* ghezeplik künide kelkün ulghiyip öy-
bisatini ghulitidu.□
29 Xudaning rezil ademge belgiligen nésiwisi mana
shundaqtur,

---

□ **20:25 «Yaltiraq oq uchi öttin chiqiriwélginide, wehimiler uni basidu»** — Zofar yaman ademlerning kelgüsidiki azabliridin bek huzurlinidighandek qilatti. □ **20:26 «Insan püwlimigen ot»** — Xudaning Özining otini körsetse kérek. □ **20:28 «Uning mal-dunyasi élip kétilidu»** — yaki «Kelkün öyini éqitip kétidu».

Bu Xuda uninggha békitken mirastur». □

# 21

*Ayup yene söz qilidu — Xudaning jahanni idare qilishi*

1 Ayup jawaben mundaq dédi: —
2 «Geplirimge qulaq sélinglar,
Bu silerning manga bergen «teselliliringlar»ning ornida bolsun!
3 Söz qilishimgha yol qoysanglar;
Söz qilghinimdin kéyin, yene mazaq qiliwéringlar!
4 Méning shikayitim bolsa, insan'gha qaritiliwatamdu?
Rohim qandaqmu bitaqet bolmisun?
5 Manga obdan qaranglarchu? Siler choqum heyran qalisiler,
Qolunglar bilen aghzinglarni étiwalisiler.
6 Men bu ishlar üstide oylansamla, wehimige chömimen,

---

□ **20:29 «Xudaning rezil ademge belgiligen nésiwisi mana shundaqtur, bu Xuda uninggha békitken mirastur»** — Zofarning bayanliri jemleshtürülginide, u dégen «rezil adem» emeliyette töt-besh pütünley bashqa-bashqa yol bilen ölgen!

Pütün etlirimni titrek basidu.□
7 Némishqa yamanlar yashiwéridu,
Uzun ömür köridu,
Hetta zor küch-hoquqluq bolidu?■
8 Ularning nesli öz aldida,
Perzentliri köz aldida mezmut ösidu,□
9 Ularning öyliri wehimidin aman turidu,
Tengrining tayiqi ularning üstige tegmeydu.
10 Ularning kaliliri jüplense uruqlimay qalmaydu,
Iniki mozaylaydu,
Moziyinimu tashlimaydu.
11 *Reziller* kichik balilirini qoy padisidek talagha chiqiriwéridu,
Ularning perzentliri taqlap-sekrep ussul oynap yüridu.
12 Ular dap hem chiltargha tengkesh qilidu,
Ular neyning awazidin shadlinidu.
13 Ular künlirini awatchiliq ichide ötküzidu,

---

□ **21:6** «Men **bu ishlar üstide oylansamla, wehimige chömimen, pütün etlirimni titrek basidu»** — Ayupning bundaq qorqup kétishi uning töwendiki sözliri bilen chüshendürülidu. Ayup taki özini palaket basqan'gha qeder Xudani Hemmige Qadir, pütünley adil hem pütünley méhriban dep ishinip kelgenidi. Biraq u emdilikte bashqa bir qorqunchluq éhtimalliqqa yüzlinishke mejbur boluwatatti. Xuda rasttinla adaletlik, rasttinla yaxshimu? Jahandiki bezi ehwallar buninggha tetür guwahliq bériwatqandek qilatti. Yaman ademler béyip kitiwatidu, durus ademler éziliwatidu. Xuda bu ishlargha pisent qilmamdu? U eslide tesewwur qilmighan bu éhtimalliqlar uni hazir intayin qorqitiwatatti. ■ **21:7** Zeb. 17:9-12; 73:12; Yer. 12:1; Hab. 1:16 □ **21:8** «Ularning , ***yeni yamanlarning*** nesli öz aldida, perzentliri köz aldida mezmut ösidu» — Ayup Zofarning baya qilghan sözlirini xulase qilip, ularga reddiye béridu; yamanlar yoqalmaydu, ularning perzentliri «Öz bayliqlirini miskinlerge qayturidu» emes, belki ular öz aldigha rawaj tapidu.

Andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu.□
14 Hem ular Tengrige: «Bizdin néri bol,
Bizning yolliring bilen tonushqimiz yoqtur!» —
deydu,■
15 — «Hemmige Qadirning xizmitide bolushning
erzigüdek neri bardu?
Uninggha dua qilsaq bizge néme payda
bolsun?!».■
16 Qaranglar, ularning bexti öz qolida emesmu?
Biraq yamanlarning nesihiti mendin néri bol-
sun!□ ■
17 Yamanlarning chirighi qanche qétim öchidu?
Ularni özlirige layiq külpet basamdu?
*Xuda* ghezipidin ulargha derdlerni bölüp
béremdu?■
18 Ular shamal aldidiki éngizgha oxshash,
Qara quyun uchurup kétidighan paxalgha
oxshashla yoqamdu?
19 Tengri uning qebihlikini balilirigha
chüshürüshke qalduramdu?
*Xuda* bu jazani uning özige bersun, uning özi buni
tétisun!

---

□ **21:13** **«Ular künlirini awatchiliq ichide ötküzidu, andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu»** — Ayup bundaq yamanlar ömürwayet azadilikte yashighandin kéyin héch azablanmay, héch jazalanmay dunyadin kétidu, dewatidu. «Andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu» dégenning bashqa birxil terjimisi: «Ular xatirjemlikte tehtisaragha chüshidu».
■ **21:14** Ayup 22:17 ■ **21:15** Mis. 5:2; Mal. 3:14 □ **21:16** **«Qaranglar, ularning bexti öz qolida emesmu?»** — bashqa bir xil terjimisi: «Qaranglar, ularning awatliqi öz qoli bilen kelmes» (awatliqi Xudadin kelgen, démekchi). ■ **21:16** Ayup 22:18
■ **21:17** Ayup 20:29; Zeb. 11:5-6

20 Özining halakitini öz közi bilen körsun;
Özi Hemmige Qadirning qehrini tétisun!□
21 Chünki uning békitilgen yil-ayliri tügigendin kéyin,
U qandaqmu yene öz öydikiliridin huzur-halawet alalisun?
22 Tengri kattilarning üstidinmu höküm qilghandin kéyin,
Uninggha bilim ögiteleydighan adem barmidur?!□ ■
23 Birsi saq-salamet, pütünley ghem-endishsiz, azadilikte yilliri toshqanda ölidu;
24 Béqinliri süt bilen sémiz bolidu,
Ustixanlirining yiliki xéli nem turidu.
25 Yene birsi bolsa achchiq armanda tügep kétidu;
U héchqandaq rahet-paraghet körmigen.
26 Ular bilen bille topa-changda teng yatidu,
Qurutlar ulargha chaplishidu.■

27 — Mana, silerning némini oylawatqanliqinglarni,
Méni qarilash niyetliringlarni bilimen.□

---

□ **21:20** **«Hemmige Qadirning qehrini tétisun!»** — ibraniy tilida «Hemmige Qadirning qehrini ichsun!». □ **21:22** **«kattilar»** — ibraniy tilida «aliylar». Belkim mushu yerde perishtilerni körsitishi mumkin. **«Uninggha bilim ögiteleydighan adem barmidur?!»** — Ayup ularning «Yamanlar tézla jazalinidu» dégenlirining natoghriliqini ispatlighanidi. Biraq u hazir: «Silerning bu sözliringlarda ching turiwélishinglar «Xuda bizning pikrimizni anglap andin bu ishlarni shundaq orunlashturushi kérek» dégenlikke barawer» démekchi. ■ **21:22** Yesh. 40:13; Rim. 11:34; 1Kor. 2:16 ■ **21:26** Ayup 17:14 □ **21:27** **«... silerning némini oylawatqanliqinglarni, méni qarilash niyetliringlarni bilimen»** — dostlirining sözlirining köpinchisi daritma gep; biraq, xéli roshenki, bu yerde Ayupqa qaritip hujum qilinidu.

28 Chünki siler mendin: «Ésilzadining öyi nege ketken?
Rezillerning turghan chédirliri nedidur?» dep sorawatisiler.□
29 Siler yoluchilardin shuni sorimidinglarmu?
Ularning shu bayanlirigha köngül qoymidinglarmu?□
30 *Démek*, «Yaman adem palaket künidin saqlinip qalidu,
Ular ghezep künidin qutulup qalidu!» — *deydu*.■
31 Kim *rezilning* tutqan yolini yüz turane eyibleydu?
Kim uninggha öz qilmishi üchün tégishlik jazasini yégüzidu?
32 Eksiche, u heywet bilen yerlikige kötürüp méngilidu,
Uning qebrisi közet astida turidu.
33 Jilghining chalmiliri uninggha tatliq bilinidu;
Uning aldidimu sansiz ademler ketkendek,
Uning keynidinmu barliq ademler egiship baridu.
34 Siler némishqa manga quruq gep bilen teselli bermekchi?

---

□ **21:28** «Siler **mendin: «Ésilzadining öyi nege ketken?»** ***dep sorawatisiler***» — ularning mushu «ésilzade» dégini, shübhisizki, Ayupni körsitidu. «Siler **mendin: «... Rezillerning turghan chédirliri nedidur?» dep sorawatisiler»** — Ayup yene mushu yerde: Silerning bu soalliringlar méni daritip körsitidighanliqini bilimen, dewatidu. □ **21:29** «Siler **yoluchilardin shuni sorimidinglarmu?»** — Zofar: «Iplaslarning xushalliqi birdemliktur», shundaqla bu ish «yer yüzide Adem'atimiz apiride bolghandin béri» hemme ademge ayan — dégen. Biraq Ayup yiraq yurtlargha bérip kelgenlerning bayanliri bashqiche, deydu. ■ **21:30** Pend. 16:4

Silerning jawabliringlarda peqet saxtiliqla tépilidu! □

# 22

*Élifaz yene söz qilidu: — •••• Xata perezler — Ayupqa qaritilghan hujumlar*

1 Andin Témanliq Élifaz mundaq dédi: —
2 Adem Xudagha qandaqmu payda keltürelisun?
Dana ademlermu Uninggha néme payda keltürelisun?
3 Sen heqqaniy bolsangmu, Hemmige Qadirgha néme behre béreleytting?
Yolliring eyibsiz bolghan teqdirdimu, sen Uninggha néme gheniymetlerni élip kéleleysen?□
4 Uning séni eyibleydighanliqi,
We Uning sanga shikayetler yetküzidighini séning ixlasmen bolghining üchünmu-ya?
5 Séning rezilliking zor emesmu?

---

□ **21:34 «Siler némishqa manga quruq gep bilen teselli bermekchi? Siler yoluchilardin shuni sorimidinglarmu?»** — oqurmenler bayqisunki, Ayupning üch dosti awwal sel éghir-bésiqraq söz qilidu, andin gep qilghanséri achchiq hem telwelik bilen sözleydu; Ayup bolsa awwal intayin telwilerche we jiddiyliqta söz qilghan bolsimu, lékin uning sözliri barghanséri temkin bolidu. □ **22:3 «... Yolliring eyibsiz bolghan teqdirdimu, sen uninggha néme gheniymetlerni élip kéleleysen?»** — 1-bab, 8-ayette, Xudaning Ayuptin alghan raziliqi, xursenliki nahayiti roshen bayan qilinidu. Yene kélip, Tewratning «Yaritilish» dégen qismida biz Xudaning insanlarning gunahlliri tüpeylidin bolghan intayin azablinidighanliqi toghrisida xewerdar bolimiz. Shunga Élifazning 2-ayet we 3-ayettiki bu sözlirining tolimu xata ikenlikini bilishimiz lazim.

Séning gunahliring hésabsiz emesmu?
6 Sen qérindashliringdin sewebsiz képillik alghansen;
Sen yalangtüshlerni kiyim-kécheklirídin mehrum qiliwetkensen.■
7 Halsizlan'ghanlargha su bermiding,
Ach qalghanlargha ashnimu ayap bermiding,
8 Gerche sen yer-zéminlik bolghan qoli uzun adem bolsangmu,
Yer-zémin tutup hörmetlinip kelgen adem bolsangmu,
9 Sen tul xotunlarnimu quruq qol yandurghansen,
Yétim-yésirlarning qolinimu yanjitiwetkensen.□
10 Mana shu sewebtin etrapingda tuzaqlar yatidu,
Ushtumtut peyda bolghan wehimimu séni basidu.
11 Shu sewebtinmu séni qarangghuluq bésip körelmes qildi,
Bir kelkün kélip séni gherq qildi.
12 Tengri ershalaning choqqisida turidu emesmu?
Eng égiz yultuzlarning neqeder aliy ikenlikige qarap baq!
13 Biraq sen: «Tengri némini bilidu?
U rast shunche zulmet qarangghuluqta birnémini perq ételemdu?!» dewatisen.
14 Yene: «Qoyuq bulutlar uni tosiwalidu,
Shunga U pelek üstide aylinip mangghinida bizni körmeydu!» — deysen.
15 Yaman ademler mangghan kona yolni senmu tutiwéremsen?

---

■ **22:6** Mis. 22:26, 27; Qan. 24:6, 10-13 □ **22:9** **«Sen ... yétim-yésirlarning qolinimu yanjitiwetkensen»** — shuni chongqur chüshinishimiz kérekki, Élifazning bu shikayetliri pütünley asassizdur.

16 Ular waqti toshmay turupla élip kétilgen,
Ularning ulliri kelkün teripidin éqitilip kétilgen.□
17 Ular Tengrige: «Bizdin néri bol!»
Hemmige Qadir bizni néme qilalisun?» — deytti.■
18 Biraq ularning öylirini ésil nersiler bilen toldurghan del Uning Özidur,
Men bolsam yamanlarning nesihitidin yiraqlashqanmen!□ ■
19 Heqqaniylar ularning berbat bolghanliqini körüp shadlinidu;
Bigunahlar ularni mazaq qilip: — ■
20 «Bizge qarshi chiqquchilar shübhisiz weyran bolidu,
Ot ularning bayliqlirini yutuwetmemdu?» — deydu.
21 *Shunga* Xudagha boysunup Uni tonusang,
Shu chaghdila sen aman bolisen;
Shuning bilen sanga amet kélidu.
22 Uning aghzidin kelgen nesihetnimu qobul qil,
Uning sözlirini könglüngge püküp qoy.□
23 Sen Hemmige Qadirning yénigha qaytip kelseng, muqerrerki,

---

□ **22:16** **«Ular waqti toshmay turupla ..., ularning ulliri kelkün teripidin éqitilip kétilgen»** — bu yerde Nuh peyghemberning dewride topan éqitip ketken rezil ademler körstilgen bolushi mumkin. ■ **22:17** Ayup 21:14 □ **22:18** **«Ularning öylirini ésil nersiler bilen toldurghan del uning özidur»** — Élifaz mushu yerde Ayupning «Yamanlar bezide béyip awatlishidu» dégen pikrining toghriliqini azraq qobul qilghandek qilghini bilen yenila: «Yamanlar téz berbat bolidu» deydu. ■ **22:18** Ayup 21:16 ■ **22:19** Zeb. 107:42 □ **22:22** **« *Xudaning*** aghzidin kelgen nesihetnimu qobul qil,...» — Élifaz özining baya dégen geplirini «Xudaning aghzidin kelgen nesihet» dep qarisa kérek.

Qaytidin qurulup chiqalaysen;
Eger sen qebihlikni chédirliringdin yiraqlashtur-
sang,■
24 Eger sen altunungni topa-chang üstige tashliyal-
isang,
Ofirdiki altunungni shiddetlik éqinning tashlirigha
qoshuwetseng,□
25 Undaqta Hemmige Qadirning Özi sanga altun
bolidu.
Séning üchün serxil kümüshmu bolidu.
26 U chaghda sen Hemmige Qadirdin söyünisen,
Yüzüngni Tengrige qarap kötüreleysen.
27 Sen Uninggha dua qilsang, U qulaq salidu,
Shundaqla senmu ichken qesemliringge emel
qilisen.
28 Sen qarar qilghan ish emelge ashidu,
Yolliring üstige nur chüshidu.
29 Ademler pes qilin'ghanda, sen ulargha: «Or-
nunglardin turunglar!» deysen,
Shuning bilen *Xuda* chirayi sun'ghanlarni
qutquzidu.■
30 U hetta gunahi bar ademnimu qutquzidu,
U qolungdiki halalliqtin qutquzulidu. □

---

■ **22:23** Ayup 8:5, 6 □ **22:24** **«Eger sen ... Ofirdiki altunungni shiddetlik éqinning tashlirigha qoshuwetseng»** — Élifaz belkim Ayupni altunlargha intayin ach köz adem dep qaraydu. Uning bu sözlirining nurghun ademlerge payda yetküzeleydighini bilen, Ayup ach köz adem bolmighachqa, uninggha hech yardem bermeydu. Bu ayette déyilgen «Ofirdiki altun» nahayiti ésil bir xil altunni körsitidu. ■ **22:29** Pend. 29:23 □ **22:30** **«U hetta gunahi bar ademnimu qutquzidu, u qolungdiki halalliqtin qutquzulidu»** — qiziq ish shuki, Élifazning özi axirda Ayupning duasi arqiliq qutquzulidu (42-bab).

# 23

*Ayup jawab béridu — Ishench-étiqadning guman bilen bolghan kürishi*

1 Ayup jawaben mundaq dédi: —
2 «Bügünmu shikayitim achchiqtur;
Uning méni basqan qoli ah-zarlirimdinmu éghirdur!□
3 Ah, Uni nedin tapalaydighanliqimni bilgen bolsam'idi,
Undaqta Uning olturidighan jayigha barar idim!
4 Shunda men Uning aldida dewayimni bayan qilattim,
Aghzimni munaziriler bilen toldurattim,
5 Men Uning manga bermekchi bolghan jawabini bileleyttim,
Uning manga némini démekchi bolghanliqini chüshineleyttim.
6 U manga qarshi turup zor küchi bilen méning bilen talishamti?
Yaq! U choqum manga qulaq salatti.
7 Uning huzurida heqqaniy bir adem uning bilen dewalishalaytti;
Shundaq bolsa, men öz Sotchim aldida menggügiche aqlan'ghan bolattim.
8 Epsus, men algha qarap mangsammu, lékin U u yerde yoq;

---

□ **23:2 «Bügünmu shikayitim achchiqtur»** — bu ayettiki «bügün» dégen söz Ayupning dostliri bilen bolghan munazirilirining birnechche kün dawamlashqanliqigha ispat bolidu. Élifaz 22-bab, 29-ayette «Xuda chirayi sun'ghanlarni qutquzidu» dégenidi. Ayup yene bu yerde Élifaz éytqan «Shikayet (erz)» dégen sözini qesten ishlitip özini «chirayi sun'ghanlardin» emeslikini körsetmekchi bolghan bolushi mumkin.

Keynimge yansammu, Uning sayisinimu körelmeymen.□
9 U sol terepte ish qiliwatqanda, men Uni bayqiyal-
maymen;
U ong terepte yoshurun'ghanda, men Uni körelmeymen;□
10 Biraq U méning mangidighan yolumni bilip turidu;
U méni tawlighandin kéyin, altundek sap bolimen.□
11 Méning putlirim uning qedemlirige ching egeshken;
Uning yolini ching tutup, héch chetnimidim.■
12 Men yene Uning lewlirining buyruqidin bash tartmidim;
Men Uning aghzidiki sözlerni öz köngüldikilirimdin qimmetlik bilip qedirlep keldim.□
13 Biraq Uning bolsa birla muddiasi bardur,

---

□ **23:8** «Epsus, **men algha qarap mangsammu, lékin U u yerde yoq; keynimge yansammu, Uning sayisinimu körelmeymen»** — yene birxil terjimisi: «Biraq men sherqqe mangimen, lékin U u yerde yoq; gherbke yansammu, Uning sayisinimu körelmeymen».
□ **23:9** «U **sol terepte ... U ong terepte yoshurun'ghanda, men Uni körelmeymen»** — Ayup öz ehwalidin Xudaning yaxshiliqliridin héchqandaq ispat körelmeydu we Xudaning hazir uninggha nisbeten némini qiliwatqanliqini héch bilmeydu.
□ **23:10** «Biraq **U méning mangidighan yolumni bilip turidu»** — bu ayetning birinchi qismining yene bir xil terjimisi: «U (Xuda) Özining manga bolghan yolini bilidu». Shübhisizki, Ayupning bundaq dégini yenila uning étiqadining eng parlaq bayanliridin biri hésablinidu. Biz yenila uninggha qayil bolmay turalmaymiz.
■ **23:11** Ayup 31:4-8 □ **23:12** «...Uning **aghzidiki sözlerni öz köngüldikilirimdin qimmetlik bilip...»** — yaki «...Uning aghzidiki sözlerni öz nepsimdin qimmetlik bilip...».

kimmu Uni yolidin buruyalisun?
U könglide némini arzu qilghan bolsa, shuni qilidu.■
14 Chünki U manga némini irade qilghan bolsa, shuni berheq wujudqa chiqiridu;
Mana mushu xildiki ishlar Uningda yene nurghundur.
15 Shunga men Uning aldida dekke-dükkige chüshimen;
Bularni oylisamla, men Uningdin qorqup kétimen.□
16 Chünki Tengri könglümni ajiz qilghan,
Hemmige Qadir méni sarasimige salidu.
17 Halbuki, men qarangghuluq ichide ujuqturulmidim,
We yaki yüzümni oriwalghan zulmet-qarangghuluqqimu héch süküt qilmidim. □

---

■ **23:13** Zeb. 33:9; 115:3; 135:6 □ **23:15** **«Bularni, *yeni 14-ayettiki «mushu xildiki ishlar»ni*** oylisamla, men Uningdin qorqup kétimen» — Ayup emdi némishqa Xuda aldida biaram bolup, öz ishlirini oylisa qorqup kétidu? 14-ayette u Xuda uning üchün békitilgen ishlar (yeni uning hazir tartiwatqan azab-oqubetler) toghrisida söz qilghandin kéyin, u: «Uningda nurghunlighan mushundaq ishlar bardur» deydu — démek, u: «Méning hazirghiche tartqan azablirimdin yene nurghun «mushundaq ishlar» aldimda barmikin?» dep intayin qiynilidu. □ **23:17** **«Halbuki, men qarangghuluq ichide ujuqturulmidim, we yaki yüzümni oriwalghan zulmet-qarangghuluqqimu héch süküt qilmidim»** — bu ayetning esli tekistini chüshinish sel tes. Yene bir xil terjimisi: «Chünki men qarangghuluq chüshkende jandin üzülmiginim bilen, U méning yüzümni zulmet-qarangghuluqtin qoghdap qutquzmighan».

# 24

## *Miskinlik we jinayet*

1 — Némishqa Hemmige Qadir *soraq* künlirini
békitmeydu?
Némishqa Uni tonughanlar Uning shu künlirini
bikardin-bikar kütidu?
2 Mana, ademler pasil qilin'ghan tashlarni
yötkiwétidu;
Ular zorawanliq bilen bashqilarning padilirini
bulap-talap özliri *ochuq-ashkara* baqidu;□ ■
3 Ular yétim-yésirlarning éshikini bulap heydep
kétidu;
Ular tul xotunning kalisini képillik üchün
éliwalidu.□
4 Ular miskinlerni yoldin néri ittiriwétidu;
Shuning bilen zémindiki ézilgenlerning hemmisi
möküshüwalidu.■
5 Mana, ular desht-bayawanlardiki yawayi
ésheklerdek,
Tang seherde olja izdesh «xizmiti»ge chiqidu;
Janggal ular we ularning baliliri üchün yémeklik
teminleydu.□

---

□ **24:2** «Mana, **ademler pasil qilin'ghan tashlarni yötkiwétidu»** — mushu bab 1-12-ayettiki «ademler» belkim chöl-bayawanda turuwatqan miskin jinayetchilerni körsitidu (bolupmu 5-12-ayetlerni körüng). **«...tashlarni yötkiwétidu»** — yaki «tashlarni yötkep kétidu». ■ **24:2** Qan. 19:14; 27:17; Pend. 22:28; 23:10 □ **24:3** «Ular **tul xotunning kalisini képillik üchün éliwalidu»** — bu kalisi belkim hem süt üchün hem yer heydesh üchünmu ishlitilidu. ■ **24:4** Pend. 28:28 □ **24:5** «...ular **desht-bayawanlardiki yawayi ésheklerdek,...»** — bu yaman ademler sheher-yézilardin heydiwétilgen bolup, desht-bayawanda jan béqishtin bashqa amali yoq idi.

6 Ular yamanning *kaliliri* üchün dalada ot-chöp oridu,
Uning üchün ashqan-tashqan üzümlirini tériydu;□
7 Ular kéchini kiyimsiz yalang ötküzidu,
Soghuqta bolsa yépin'ghudek kiyimi yoqtur.
8 Ular taghqa yaghqan yamghurlar bilen süzme bolup kétidu,
Panahsizliqidin tashni quchaqlishidu.
9 Ademler atisiz balilarni emchektin bulap kétidu,
Ular miskinlerdin *bowaqlarni* képillikke alidu.□
10 *Miskinler bolsa* kiyimsiz, yéling ötidu,
Bashqilar üchün bughday baghlirini kötürsimu, yenila ach qalidu;■
11 Ular bashqilarning öyide zeytunlarni cheylep yagh chiqarghan bolsimu,
Hoylilirida sharab kölchikini cheyligen bolsimu,
Yenila ussuzluqta qalidu.■
12 Sheherdin ademlerning ah-zarliri chiqip turidu,
Qilich yégenlerning janliri nale-peryad kötüridu;
Biraq Tengri héchkimning iplasliqini eyib-

---

□ **24:6** «Ular **yamanning kaliliri üchün dalada ot-chöp oridu, uning üchün ashqan-tashqan üzümlirini tériydu»** — roshenki, yer igisi bolghan mushu rezil adem bu «chüprendiler»ge öz ashliq hosulini élishta yaki üzüm hosulini üzüshte héch ishenmeydu. □ **24:9** «Ular **miskinlerdin bowaqlarni képillikke alidu»** — yaki «Ular miskinlerdin képillik alidu». ■ **24:10** Law. 19:13 ■ **24:11** Qan. 25:4; Yaq. 5:4

limeydu.□
13 — Nurgha qarshi isyan kötüridighanlarmu bar;
Ular nurning yollirini bilmeydu,
Uning teriqiliride turmaydu.
14 Qatil tang nuri kélishi bilen ornidin turup,
Kembegheller we miskinlerni öltüridu;
Kéchide u oghridek yüridu.□ ■
15 Zinaxormu «Méni héch köz körmeydu» dep zawal waqtini kütidu,
Bashqilar méni tonumisun dep ayalning chümbilini yüzige tartiwalidu.■
16 Qarangghuluqta *oghrilar* öyning tamlirini kolap téshidu;
Kündüzde ular özlirini öz öyige qamap qoyidu;
Ular nurni tonumaydu.■
17 Ular üchün tang seher ölüm sayisidek tuyulidu;
Ular qap-qarangghuluqning wehimilirini dost tutidu.□
18 Ular sularning yüzidiki köpüklerdek yoqap ketsun!
Ularning yer-zémindiki nésiwisi lenet qilin'ghanki,

---

□ **24:12** **«... Biraq Tengri héchkimning iplasliqini eyiblimeydu»** — kéyin Ayup bu sözidin hem mushuninggha oxshash bashqa sözliridin towa qilip: «Nesihetni tuturuqisiz sözler bilen xireleshtürgen kim?» dep sözidin yanidu (42-bab). Biraq bu babtiki 1-12-ayetlerdin roshen chüshinimizki, u mundaq kishilerning, hetta uningdin yiraq turghan ézilgüchilerning ehwaligha ichini aghritip köngül böletti. □ **24:14** **«Qatil tang nuri kélishi bilen ornidin turup, kembegheller we miskinlerni öltüridu»** — belkim tang seherdiki ghuwaliqtin hem kishining bixestelikidin paydilinip yoshurun zerbe qilip bulap-talaydu. ■ **24:14** Zeb. 10:8, 9 ■ **24:15** Zeb. 10:10-11; Pend. 7:8, 9 ■ **24:16** Ayup 38:15; Yuh. 3:20 □ **24:17** **«Ular üchün tang seher ölüm sayisidek tuyulidu»** — yaki «Tang seher ular üchün qap-qarangghuluq bolidu».

Shunga ulardin héchkim üzümzarliqqa yene mang-
misun!□
19 Qurghaqchiliq hem tomuz issiq qar sulirinimu
yep tügitidu;
Tehtisaramu oxshashla gunah qilghanlarni yep
tügetsun!
20 Uni, tughqan anisimu untusun!
Qurt shölgeylirini éqitip uni yésun!
Eske héch élinmisun!
Shuning bilen heqqaniysizliq derextek késilsun!□
21 U balisi yoq tughmaslardin olja alidu,
U tul xotunlarghimu héch shepqet körsetmeydu.
22 Biraq *Xuda* Öz qudriti bilen mundaq küch-hoquqi
barlarning *künini* uzartidu;
Ular hetta hayatidin ümidsizlensimu qaytidin orni-
din turidu.□
23 *Xuda* yenila ularni amanliqta muqimlash-
turidu,
Shunga ular xatirjem bolidu;

---

□ **24:18 «Ular sularning yüzidiki köpüklerdek yoqap ketsun!»** — 18-20-ayetlerdiki péillarni buyruq sheklide yaki kelgüsi zaman sheklide terjime qilishqa bolidu. Shunga -18-20-ayetlerning bashqa birxil terjimisi: «Ular sularning yüzidiki köpüklerdek yoqap kétidu; ularning yer-zémindiki nésiwisi lenet qilin'ghan, shuning bilen ulardin héchkim üzümzarliqqa yene mangmaydu... qatarliq» bolidu. Biraq biz terjimimizni aldi-keynidiki ayetlerge maslashturup alduq. □ **24:20 «Qurt shölgeylirini éqitip uni yésun!»** — yaki: «Qurt uning jorisi bolsun!». □ **24:22 «...Ular hetta hayatidin ümidsizlensimu qaytidin ornidin turidu»** — bu ayettiki esli tékistni chüshinish sel tes. Bashqa xil terjimiliri uchrishi mumkin.

U ularning yollirini közde tutqan emesmu?□
24 Ularning mertiwisi birdemlik östürülidu,
Andin ular yoq bolidu;
Ular ongda qaldurulidu, andin bashqa ademlerge oxshashla yighip élip kétilidu;
Ular peqetla pishqan serxil bughday bashaqliridek késilip kétidu.□
25 Bu ishlar mundaq bolmisa, qéni kim méni yalghanchi dep ispatliyalaydu.
Méning geplirimni kim quruq gep déyeleydu?».

# 25

## *Bildad yene sözleydu — Xudaning ulughluqi*

1 Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: —
2 «Uningda hökümranliq hem heywet bardur;
U asmanlarning qeridiki ishlarnimu tertipke salidu.□
3 Uning qoshunlirini sanap tügetkili bolamdu?
Uning nuri kimning üstige chüshmey qalar?

---

□ **24:23 «U ularning yollirini közde tutqan emesmu?»** — Ayup mushu yerde Xudaning yamanlarning yollirini közde tutqini bilen ularni alahide jazalimaydighanliqini, belki ularni adettikidek ölüm künige saqlaydighanliqini körsetmekchi bolushi mumkin. □ **24:24 «Ular *, yeni yamanlar* peqetla pishqan serxil bughday bashaqliridek késilip kétidu»** — Ayup yenila, yamanlarning héch jazalanmay hayatning peyzini sürüp andin pishqan serxil bughdaydek héch azablanmay bu dunyadin kétidighanliqini körsetse kérek. □ **25:2 «U asmanlarning qeridiki ishlarnimu tertipke salidu»** — Bildadning bu sözliri belkim Sheytanning eslide Xudagha qarshiliq qilip ershte isyan kötürgenlikini, andin Xudaning Sheytanni ershtin heydiwétip, ershtiki ishlarni qaytidin tertipke keltürgenlikini körsitidu.

4 Emdi insan balisi qandaqmu Tengrining aldida
heqqaniy bolalisun?
Ayal zatidin tughulghanlar qandaqmu pak bolalisun?■
5 Mana, Uning neziride hetta aymu yoruq
bolmighan yerde,
Yultuzlarmu pak bolmighan yerde,■
6 Qurt bolghan insan,
Sazang bolghan adem balisi *uning aldida* qandaq
bolar?». □ ■

# 26

*Ayupning axirqi sözliri — Bildadni eyiblesh*

1 Ayup *Bildadqa* jawaben mundaq dédi: —
2 «Maghdursiz kishige qaltis yardemlerni
bériwetting!
Bilekliri küchsiz ademni karamet qutquzuwetting!
3 Eqli yoq kishige qaltis nesihetlerni qiliwetting!
We uninggha alamet bilimlerni namayan qiliwetting!
4 Sen zadi kimning mediti bilen bu sözlerni qilding?
Sendin chiqiwatqini kimning rohi?

---

■ **25:4** Ayup 4:17, 18, 19; 15:14, 15, 16 ■ **25:5** Ayup 15:15
□ **25:6** «Sazang **bolghan adem balisi uning aldida qandaq bolar?»** — dostlirining Ayupqa eng axiri bergen jawabi Bildadning bu sözliridur. Uning bayani bek qisqa bolup, «yamanlarning aqiwiti» toghrisida gep qilmaydu, peqetla Xudaning ulughluqini sözleydu. Qarighanda ular yenila Ayupning réalliqqa yüzlinidighan sözlirige jawab tapalmaydu. ■ **25:6** Ayup 4:19; Zeb. 22:6

### *Xudaning ulughluqi — Ayupning bayani*

5 — «Erwahlar, yeni su astidikiler,
Shundaqla u yerde barliq turuwatqanlar tolghinip kétidu;
6 Berheq, *Xudaning* aldida tehtisaramu yépinchisiz körünidu,
Halaketningmu yapquchi yoqtur.■
7 U *yerning* shimaliy *qutupini* alem boshluqigha sozghan,
U yer *sharini* boshluq ichide muelleq qilghan;□ ■
8 U sularni qoyuq bulutliri ichige yighidu,
Bulut ularning éghirliqi bilenmu yirtilip ketmeydu.
9 U ayning yüzini yapidu,
U bulutliri bilen uni tosidu.□ ■
10 U sularning üstige chember sizip qoyghan,
Buning bilen U yoruqluq hem qarangghuluqning chégrasini békitken.□ ■
11 Asmanlarning tüwrükliri tewrep kétidu,
Uning eyibini anglapla alaqzade bolup kétidu.
12 U déngizni qudriti bilen tinchlanduridu;

---

■ **26:6** Zeb. 139:8, 11-12; Pend. 15:11; Ibr. 4:13 □ **26:7** **«U yerning shimaliy qutupini alem boshluqigha sozghan»** — ibraniy tilida: — «U shimaliy terepler alem boshluqida sozghan». Bu ibarining yerning shimalini emes, belki asmanning shimalidiki tereplerni körsitishi mumkinchilikimu bar. **«yer shari»** — eyni tékistte «yer». Biraq xéli roshenki, Ayup yer-zéminning mutleq ayrim turidighan bir jisim ikenlikidin toluq xewerdar idi. ■ **26:7** Zeb. 104:2 □ **26:9** **«U ayning yüzini yapidu»** — yaki «U texti bolghan ershning yüzini yapidu». ■ **26:9** Ayup 9:8; Zeb. 104:2, 3 □ **26:10** **«Buning bilen u yoruqluq hem qarangghuluqning chégrasini békitken»** — ilim-pen jehettinmu, bu sözlerning top-toghra ikenliki ispatlan'ghan. ■ **26:10** Yar. 1:9; Ayup 38:8; Zeb. 33:7; 104:5-9; Pend. 8:29; Yer. 5:22

Öz hékmiti bilen Rahabni pare-pare qilip yan-
jiwétidu.□ ■

13 Uning Rohi bilen asmanlar bézelgen,

Uning qoli téz qachqan ejdihani sanjiydu. □ ■

14 Mana, bu ishlar peqet uning qilghanlirining
kichikkine bir qismidur, xalas;

Uning söz-kalamidin anglawatqinimiz nahayiti pes
bir shiwirlash, xalas!

Uning pütkül zor qudritining güldürmamisini bolsa

---

□ **26:12** **«U déngizni qudriti bilen tinchlanduridu» —** «tinchlanduridu» dégenning ikki xil terjimisi bar: — «tinchlanduridu» yaki «dolqunlitidu». Biraq «dolqunlitidu» bolsa kéyinki ayet bilen maslashmaydu. **«Rahab»** — «Rahab»ning üch xil menisi bar. 9-bab, 13-ayettiki izahatni körüng. Mushu yerde, shübhisizki, déngizdiki ashu zor, qorqunchluq haywanni körsitidu, hem shuning bilen bir waqitta u Sheytanning bir körünüshidur. Bu ayet belkim Sheytanning deslepte Xudagha qarshiliq qilip isyan kötürgenlikini, andin Xudaning uni ershtin heydep déngizgha tashlighanliqini körsitidu, shundaqla eng axirida uni bitchit qiliwétidighanliqidin bésharet qilidu. 13-ayetni hem izahatinimu körüng. ■ **26:12** Yesh. 51:15 □ **26:13** **«téz qachqan ejdiha —** yaki «yorghilima ejdiha». **«téz qachqan ejdiha»** — belkim yuqiriqi «léwiatan»ni (9-izahatni körüng) yaki Sheytanning özini körsitidu. Eger ikkinchi menisi toghra bolsa, bu Tewrattiki «Yaritilish» 3-babtiki bésharet bilen oxshaydu. Démek, axirda Xuda Öz Mesihi arqiliq Sheytanni pütünley meghlub qilidu. Bezi alimlar: «U Öz qoli bilen «ejdiha yultuz türkümi»ni yasighan» depmu terjime qilidu. ■ **26:13** Zeb. 33:6

kimmu chüshinelisun?!». □

# 27

*Ayupning qaytidin öz heq-semimiylikini bayan qilishi*

1 Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: —
2 «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilen,
Jénimni aghritqan Hemmige Qadirning heqqi bilen qesem qilimenki,□
3 Ténimde nepes bolsila,
Tengrining bergen Rohi dimighimda tursila,
4 Lewlirimdin heqqaniysiz sözler chiqmaydu,

---

□ **26:14 «Bu ishlar peqet uning qilghanlirining kichikkine bir qismidur, xalas»** — ibraniy tilida «Bu ishlar peqet uning yollirining eng chétidiki burjiki, xalas». **«Uning pütkül zor qudritining güldürmamisini bolsa kimmu chüshinelisun?!»** — Ayupning bu üch dosti Xuda hemmidin ulugh we aliy bolghanliqi üchün Uninggha yéqinlishish mumkin emes, dep qaraydu. Biraq Ayup üchün (gumanliq nuqtiinezerdin emes, étiqadning nuqtiineziridin sözligen waqitlarda) Xudaning ulughluqi Uning insanni paklap Özige yéqinlashturush imkaniyitini yaritip béridu. Shunga u Xudaning ulughluqidin shadlinidu. □ **27:2 «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilen...»** — Ayupning mushu yerde «(Xuda) méning heqqimni tartiwalghan» dégini belkim Xudaning héch sewebni körsetmey uni jazalap, uningdin «adaletke bolghan heqqi»ni yaki uning bu ishlar toghruluq «dewalishish» pursitini «tartiwalghan»liqini körsitidu.

Tilim aldamchiliq bilen héch shiwirlimaydu!□
5 Silerningkini toghra déyish mendin yiraq tursun!
Jénim chiqqan'gha qeder durusluqumni özümdin ayrimaymen!
6 Adilliqimni ching tutuwérimen, uni qoyup bermeymen,
Wijdanim yashighan héchbir künümde méni eyiblimisun!□
7 Méning düshminim rezillerge oxshash bolsun,
Manga qarshi chiqqanlar heqqaniysiz dep qaralsun.□

---

□ **27:4 «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilen, jénimni aghritqan Hemmige Qadirning heqqi bilen qesem qilimenki, ... lewlirim... tilim aldamchiliq bilen héch shiwirlimaydu!»** — bu qesem (2-4-ayet) belkim pütkül muqeddes kitab ichide eng ajayib, eng ghelite qesem hésablinishi mumkin. U Xuda heqqimni tartiwalghan hem jénimni aghritqan dégini bilen, yenila Xudaning heqqide qesem ichidu. Körünüshte chong ziddiyet bardek qilsimu, biraq uning herbir sözining tégide uning chongqur étiqadi ipadilinip turidu. □ **27:6 «... Wijdanim yashighan héchbir künümde méni eyiblimisun!»** — 5- hem 6-ayettiki bayanlarning ikki menisi bar: — birinchidin, meyli yamanlarning yolliri awatlashqan bolsimu, Ayup durus, diyanetlik bolushqa intilishini hergiz tashlimaydu; ikkinchidin, uning qarishiche «Hemme gunahini Xudagha étirap qilip towa qilish bilen öz wijdanimgha xilapliq héch ish qalmidi; eger shundaq qilmighan bolsam, yalghan éytattim» dégen idiyisini ipadileydu. □ **27:7 «Manga qarshi chiqqanlar heqqaniysiz dep qaralsun»** — Ayup «Méni heqqaniysiz dégüchiler (Xuda adil bolsa) özliri heqqaniysiz dep qarilishi kérek» dep tileydu. Kona qanunlargha asasen, birsi bashqa birawgha yalghandin jinayet chaplisa, yalghanliqi ispatlinishi bilen u del shu jinayetke tégishlik jaza bilen jazalinishi kérek idi. Xuda Ayupni heqqaniy dep ispatlisa, üch dostining gunahi bar dégenlik. Shuning üchün bu söz hem uning bir tiliki hem dostlirigha bolghan semimiy agahlandurushi bolup qalidu.

8 Chünki Tengri iplas ademni üzüp tashlighanda,
Uning jénini alghanda,
Uning yene néme ümidi qalar?■
9 Balayi'apet uni bésip chüshkende,
Tengri uning nale-peryadini anglamdu?■
10 U Hemmige Qadirdin söyünemdu?
U herdaim Tengrige iltija qilalamdu?□
11 Men Tengrining qolining qilghanliri toghrisida silerge melumat bérey;
Hemmige Qadirda néme barliqini yoshurup yürmeymen.
12 Mana siler alliburun bularni körüp chiqtinglar;
Siler némishqa ashundaq pütünley quruq xiyalliq bolup qaldinglar?
13 Rezil ademlerning Tengri békitken aqiwiti shundaqki,
Zorawanlarning Hemmige Qadirdin alidighan nésiwisi shundaqki: —■
14 Uning baliliri köpeyse, qilichlinish üchünla köpiyidu;

---

■ **27:8** Mat. 16:26; Luqa 12:20 ■ **27:9** Ayup 35:12; Zeb. 18:41; 66:18; 109:7; Pend. 1:28; 28:9; Yesh. 1:15; 16:12; Yer. 14:12; Ez. 8:18; Mik. 3:4; Yuh. 9:31; Yaq. 4:3 □ **27:10** « ***Rezil adem*** Hemmige Qadirdin söyünemdu? U herdaim Tengrige iltija qilalamdu?» — Ayupqa nisbeten Xudaning uning qéshida hazir bolghanliqi, uning Xuda bilen alaqide bolushi uning hayatidiki eng bextlik ishtur. Bu bayanida u yamanlarda undaq xushalliqning yoqluqini, mundaqlarning Xudagha iltija qilalmaydighanliqini bayqighanliqini ayan qilidu. Diqqet qilishimizgha erziyduki, Ayup nurghun qétim Xudagha iltija qilip sözleydu, bashqilargha söz qilishtin toxtap turup Xudagha biwasite gep qilidu. Biraq uning üch dosti (hem axirida sözligen Élixu) bir qétimmu Xudagha biwasite sözlimeydu. ■ **27:13** Ayup 20:29

Uning perzentlirining néni yétishmeydu.□ ■
15 Uning özidin kéyin qalghan ademliri ölüm bilen biwasite depne qilinidu,
Buning bilen qalghan tul xotunliri matem tutmaydu.□ ■
16 U kümüshlerni topa-changdek yighip döwilisimu,
Kiyim-kécheklerni laydek köp yighsimu,

---

□ **27:14** « ***Rezil ademning*** baliliri köpeyse, qilichlinish üchünla köpiyidu; uning perzentlirining néni yétishmeydu» — Ayupning yamanlarning aqiwitini teswirligen hem shundaqla dostlirining sözige sel qoshulghandek pozitsiyisini bildürgen bu bayani uning bayanliri ichide chüshinishke eng tes bolghan bayanlardur. Chünki bu sözlerning menisi éniq bolghini bilen, uning ilgiriki dégenlirige qarimuqarshi bolup chiqidu. Ilgiri u: «Yamanlar jazalanmasliqining sewebi néme? Némishqa shunche köp reziller héch jazalanmay miskinlerni xalighanche ézidu? Bezide yamanlar péshkellikke uchraydu, biraq gunahsizlarmu oxshashla uchraydu; héchqandaq tertipni bayqighili bolmaydu» — dégendek sözlerni qilghanidi. Mana bu bayanlarda «Uning baliliri köpeyse, qilichlinish üchünla köpiyidu; uning perzentlirining néni yétishmeydu...» dégen sözler éytilidu. Bu zadi qandaq gep? Biz bu mesilige nisbeten shundaq qaraymizki, Ayupning réalliqqa yüzlinishtiki jüriti mushu yerde öz-özige teselli bérish üchün sel ajizliq qilghan bolushi mumkin. Biz «qoshumche söz»imizde bu ish toghruluq yene azraq toxtilimiz. ■ **27:14** Qan. 28:41; Hosh. 9:13 □ **27:15** **«Qalghan ademliri ölüm bilen biwasite depne qilinidu»** — «ölüm» mushu yerde belkim birxil waba yaki birxil éghir késelni körsitidu. **«biwasite depne qilinidu»** — démek, héchqandaq daghdughisiz tézdin depne qilinidu. Belkim yuqumluq késel yaki waba bilen ölgen bolsa kérek. **«...qalghan tul xotunliri matem tutmaydu»** — belkim balayi'apet ulargha yéqinlishishi bilen yaki oxshash seweb bilen resmiy matem tutushqa ülgürelmeydu. Buningdin körüwélishqa boliduki, Ayupning peqet bir ayali bar idi hem «bir er, bir xotunluq» bolushni quwwetligen (29-babnimu körüng). Uning déyishiche, yamanlar köp xotunluq bolushi mumkin. ■ **27:15** Zeb. 78:64

17 Bularning hemmisini teyyarlisimu,
Biraq kiyimlerni heqqaniylar kiyidu;
Bigunahlarmu kümüshlerni bölüshidu.■
18 Uning yasighan öyi perwanining ghozisidek,
Üzümzarning közetchisi özige salghan kepidek bosh bolidu.
19 U bay bolup yétip dem alghini bilen,
Biraq eng axirqi qétim kéliduki,
Közini achqanda, emdi tügeshtim deydu.■
20 Wehimiler kelkündek béshigha kélidu;
Kechte qara quyun uni changgiligha alidu.□ ■
21 Sherq shamili uni uchurup kétidu;
Shiddet bilen uni ornidin élip yiraqqa étip tashlaydu.□
22 Boran uni héch ayimay, béshigha urulidu;
U uning changgilidin qutulush üchün he dep urunidu;
23 Biraq *shamal* uninggha qarap chawak chalidu,
Uni ornidin «ush-ush» qilip qoghliwétidu».□

# 28

*Danaliqni izdesh*

---

■ **27:17** Pend. 28:8; Top. 2:26 ■ **27:19** Zeb. 49:16-20 □ **27:20** **«Kechte qara quyun uni changgiligha alidu»** — Ayupning «qara quyun»ni tilgha élishi shundaq bir qara quyunning yiraqtin kéliwatqanliqini puritidu. 38-babta bu qara quyun ularning üstige chüshidu. ■ **27:20** Ayup 15:21; 18:11 □ **27:21** **«Sherq shamili uni uchurup kétidu»** — Pelestinde «sherq shamili» ewjige chiqqan waqtida intayin qorqunchluq, esheddiy bolup pütün derexlernimu yulup yiraqlargha tashliwételeydu. □ **27:23** **«Biraq shamal ... uni ornidin «ush-ush» qilip qoghliwétidu»** — «ush-ush qilish» mesxire qilishni bildüridu.

1 — «Shübhisizki, kümüsh tépilidighan kanlar bar,
Altunning tawlinidighan öz orni bardur;□
2 Tömür bolsa yer astidin qéziwélinidu,
Mis bolsa tashtin éritilip élinidu.
3 Insanlar *yer astidiki* qarangghuluqqa chek qoyidu;
U yer qerigiche charlap yürüp,
Qarangghuluqqa tewe, ölümning sayiside turghan tashlarni izdeydu.□
4 U yer yüzidikilerdin yiraq jayda tik bolghan quduqni kolaydu;
Mana shundaq adem ayagh basmaydighan, untulghan yerlerde ular arghamchini tutup boshluqta pulanglap yüridu,

---

□ **28:1 «Altunning tawlinidighan öz orni bardur» —** yaki «altunning chayqilidighan öz orni bardur». Danaliq tewsiye qilin'ghan 28-babtiki bu güzel shéirni bezi alimlar Ayupning öz sözi emes, belki kitabning yazghuchisi tékistke qisturup qoshqan bir shéir, dep qaraydu. Buning meqsiti, oqurmenlerning heqiqiy danaliqni tehlil qilishigha yardem bolsun dégen süpette shéirni otturigha qoyghan. Biz bu pikirge qayil bolduq. Bu pikirge bir ispat, 29-bab: — «Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: —» dégen sözler bilen bashlinidu, qarighanda 27:23-ayet bilen baghliq. Bashqa alimlar bu bayanlar Ayupning öz aghzidin chiqqan bayanlardur, «1-ayetning «shübhisizki» (yaki «chünki») dégen baghlighuchi bilen bashlinishi buninggha ispat bolalaydu», dép qaraydu. Qaysi pikir toghra bolushidin qet'iynezer, bu babtiki heqiqetler shübhisizki Ayupning étiqadining hem u muyesser bolghan wehiylirining tégi hem uli bolghanidi. Kéyin biz mezkur kitabni yazghuchining kim ikenliki toghruluq chüshenche bérimiz. □ **28:3 «Insanlar yer astidiki qarangghuluqqa chek qoyidu» —** démek, insanlar yaqutlarni izdeshte yer astidiki qarangghuluqni chiraghlar bilen yorutidu; 4-5-ayetlerde ularning arghamchilargha ésilip yer astigha chüshüp xeterge tewekkül qilghanliqi teswirlinidu.

Kishilerdin yiraqta ésilip turidu.
5 Ashliq chiqidighan yer,
Tekti kolan'ghanda bolsayalqundek körünidu;
6 Yerdiki tashlar arisidin kök yaqutlar chiqidu,
Uningda altun rudisimu bardur.
7 U yolni héchqandaq alghur qush bilmeydu,
Hetta sarning közimu uninggha yetmigen.
8 Hakawur yirtquchlarmu u yerni héch dessep baqmighan,
Esheddiy shirmu u jaydin héchqachan ötüp baqmighan.
9 Insan balisi qolini chaqmaq téshining üstige tegküzidu,
U taghlarni yiltizidin qomuriwétidu.
10 Tashlar arisidin u qanallarni chapidu;
Shundaq qilip uning közi herxil qimmetlik nersilerni köridu;□
11 Yer astidiki éqinlarni téship ketmisun dep ularni tosuwalidu;
Yoshurun nersilerni u ashkarilaydu.□
12 Biraq danaliq nedin tépilar?
Yorutulushning makani nedidu?
13 Insan baliliri uning qimmetliklikini héch bilmes,
U tiriklerning zéminidin tépilmas.
14 *Yer* tégi: «Mende emes» deydu,
Déngiz bolsa: «Men bilenmu bille emestur» deydu.■

---

□ **28:10** «Tashlar **arisidin u qanallarni chapidu»** — bu qanallar belkim yer astidiki suni tonillardin chiqirish üchün kolan'ghan.
□ **28:11** «Yer **astidiki éqinlarni téship ketmisun dep ularni tosuwalidu»** — bashqa birxil terjimisi: «U éqinlarning menbilirini izdep tapidu».
■ **28:14** Ayup 28:22

15 Danaliqni sap altun bilen sétiwalghili bolmaydu,
Kümüshnimu uning bilen bir tarazida tartqili bolmas.■
16 Hetta Ofirda chiqidighan altun, aq héqiq
yaki kök yaqut bilenmu bir tarazida tartqili
bolmaydu.□
17 Altun we xrustalnimu uning bilen sélishturghili
bolmaydu,
Ésil altun qacha-quchilar uning bilen héch almashturulmas.
18 U ünche-marjan, xrustalni ademning ésidin
chiqiridu;
Danaliqni élish qizil yaqutlarni élishtin ewzeldur.
19 Éfiopiyediki sériq yaqut uninggha yetmes,
Sériq altunmu uning bilen beslishelmeydu.
20 Undaqta, danaliq nedin tépilidu?
Yorutulushning makani nedidu?■
21 Chünki u barliq hayat igilirining közidin yoshurulghan,
Asmandiki uchar-qanatlardinmu yoshurun turidu.
22 Halaket we ölüm peqetla: «Uning shöhritidin
xewer alduq» deydu.■
23 Uning mangghan yolini chüshinidighan,
Turidighan yérini bilidighan peqetla bir Xudadur.
24 Chünki Uning közi yerning qerigiche yétidu,
U asmanning astidiki barliq nersilerni köridu.
25 U shamallarning küchini tarazigha salghanda,
*Dunyaning* sulirini ölchigende,■

---

■ **28:15** Pend. 3:14; 8:11, 19; 16:16 □ **28:16** «Ofirda **chiqidighan altun»** — Ofir dégen yerdiki altun nahayiti sap idi. ■ **28:20** Ayup 28:12 ■ **28:22** Ayup 28:14 ■ **28:25** Pend. 8:29

26 Yamghurlargha qanuniyet chüshürginide,
Güldürmamining chaqmiqigha yolini békitkinide,
27 U chaghda U danaliqqa qarap uni bayan qilghan;
Uni nemune qilip belgiligen;
Shundaq, U uning bash-ayighigha qarap chiqip,□
28 Insan'gha: «Mana, Rebdin qorqush danaliqtur;
Yamanliqtin yiraqlishish yorutulushtur» —
dégen». □ ■

# 29

*Ilgiriki bextlik künlerni eslesh*

1 Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: —
2 «Ah, ehwalim ilgiriki aylardikidek bolsidi,
Tengri mendin xewer alghan künlerdikidek bolsidi!□

---

□ **28:27** «U **chaghda *Xuda*** danaliqqa qarap uni bayan qilghan» — buning menisi belkim Xudaning dunyaning yaritilishi arqiliq danaliqni bayan qilghanliqini öz ichige alidu. □ **28:28** **«Mana, Rebdin qorqush danaliqtur; yamanliqtin yiraqlishish yorutulushtur»** — bu babtiki sözler insan balilirining yer astida ésil tashlarni izdishini tenqid qilghan emes, belki ularning u ishta ishletken parasitige hem jüritige qayil bolghan. Biraq meyli ademning qanche parasiti, qanche jüriti bolsun, özining bu xususiyetlirigila tayansa danaliqqa érishmeydu; peqetla Reb Perwerdigardin eyminishke bashlisila, danaliqqa érishishkimu bashlaydu; yamanliqtin towa qilip yiraqlashsila, yorutulushqa bashlaydu. Bu shübhisizki, Ayupning étiqadining hem u muyesser bolghan wehiylirining tégi hem uli bolghanidi. ■ **28:28** Zeb. 111:10; Pend. 1:7; 9:10 □ **29:2** **«Ah, ehwalim ilgiriki aylardikidek bolsidi!»** — bu bayan'gha qarighanda, Ayupni balayi'apet basqanliqigha birnechche ay bolghanidi.

3 U chaghda Uning chirighi béshimgha nur chachqan,
Uning yoruqluqi bilen qarangghuluqtin ötüp ketken bolattim!
4 Bu ishlar men qiran waqtimda,
Yeni Tengri chédirimda manga sirdash *dost* bolghan waqitta bolghanidi!□
5 Hemmige Qadir men bilen bille bolghan,
Méning yash balilirim etrapimda bolghan;
6 Méning basqan qedemlirim sériq maygha chömülgen;
Yénimdiki tash men üchün zeytun may deryasi bolup aqqan;□
7 Sheher derwazisigha chiqqan waqtimda,
Keng meydanda ornum teyyarlan'ghanda,□
8 Yashlar méni körüpla eyminip özlirini chetke alatti,
Qérilar bolsa ornidin turatti,
9 Shahzadilermu geptin toxtap,
Qoli bilen aghzini étiwalatti.
10 Aqsöngeklermu tinchlinip,
Tilini tangliyigha chapliwalatti.
11 Qulaq sözümni anglisila, manga bext tileytti,

---

□ **29:4 «... qiran waqtimda, yeni Tengri chédirimda manga sirdash dost bolghan waqitta bolghanidi!»** — éniq turuptuki, Ayup esli Xuda bilen yéqin dostluqta ötkenidi. Héchqandaq gumanimiz yoqki, bu dostluqning sézimidin mehrum bolush uninggha nisbeten eng azabliq ish boldi. □ **29:6 «... Yénimdiki tash men üchün zeytun may deryasi bolup aqqan»** — bu ayette körsitilgini Ayupning ilgiri intayin bay halini teswirleydu. □ **29:7 «Keng meydanda ornum teyyarlan'ghanda»** — sheherning (chong) derwazisi yaki uning aldidiki meydan bolsa sheherning aqsaqalliri hem qaziliri yighilidighan, dewalarni anglaydighan jay idi.

Köz méni körsila manga yaxshi guwahliq béretti.
12 Chünki men manga himaye bol dep yélin'ghan
ézilgüchilerni,
Panahsiz qalghan yétim-yésirlarnimu qutquzup tu-
rattim.■
13 Halak bolay dégen kishi manga bext tileytti;
Men tul xotunning könglini shadlandurup naxsha
yangratquzattim.
14 Men heqqaniyliqni ton qilip kiyiwaldim,
U méni öz gewdisi qildi.
Adaletlikim manga yépincha hem selle bolghan.■
15 Men korgha köz bolattim,
Tokurgha put bolattim.
16 Yoqsullargha ata bolattim,
Manga natonush kishining dewasinimu
tekshürüp chiqattim.□
17 Men adaletsizning hinggayghan chishlirini
chéqip tashlayttim,
Oljisini chishliridin élip kétettim.□
18 Hem: «Méning künlirim qumdek köp bolup,
Öz uwamda rahet ichide ölimen» deyttim;
19 Hem: «Yiltizim sularghiche tartilip baridu,
Shebnem pütün kéchiche shéximgha chapliship
yatidu;

---

■ **29:12** Zeb. 72:12-14; Pend. 21:13 ■ **29:14** Yesh. 59:17; Ef. 6:10-17; 1Tés. 5:8 □ **29:16** «Manga **natonush kishining dewasinimu tekshürüp chiqattim»** — Ayupning bu aditi nahayiti az uchraydighan pezilet bolup, Ayupning intayin aliyjanab ikenlikini ispatlaydu. Uning mana mushundaq ishliri tüpeylidinmu nurghun düshmenliri peyda bolghan bolushi mumkin. □ **29:17** «Men **adaletsizning hinggayghan chishlirini chéqip tashlayttim, oljisini chishliridin élip kétettim»** — Ayupning peziliti hergiz xiyalpereslerning chirayliq nezeriyiliri emes.

20 Shöhritim herdaim mende yéngilinip turidu,
Qolumdiki oqyayim herdaim yéngi bolup turidu»
deyttim.□
21 Ademler manga qulaq salatti, kütüp turatti;
Nesihetlirini anglay dep süküt ichide turatti.
22 Men gep qilghandin kéyin ular qayta gep qil-
maytti,
Sözlirim ularning üstige shebnem bolup chüshetti.
23 Ular yamghurlarni kütkendek méni kütetti,
Kishiler *waqtida yaghqan* «kéyinki yamghur»ni
qarshi alghandek sözlirimni aghzini échip ichetti!□
24 Ümidsizlen'ginide men ulargha qarap
külümsireyttim,
Yüzümdiki nurni ular yerge chüshurmeytti.□
25 Men ulargha yolini tallap körsitip bérettim,
Ularning arisida kattiwash bolup olturattim,
Qoshunliri arisida turghan padishahdek yashayt-
tim,

---

□ **29:20 «Qolumdiki oqyayim herdaim yéngi bolup turidu» deyttim»** — «oqya» mushu yerde belkim adilliq üchün küresh qilidighan öz baturliqining, jüritining simwoli bolushi mumkin.
□ **29:23 «kéyinki yamghur»** — Pelestinde 3-ayda yaghidu. U etiyazliq ziraetlerni pishurush rolini oynaydu. Shunga herbir déhqan «kéyinki yamghur»gha teshnadur, ular uni bek qedirleydu.
□ **29:24 «Ümidsizlen'ginide men ulargha qarap külümsireyttim, yüzümdiki nurni ular yerge chüshurmeytti»** — esli tékistni chüshinish sel tes. Belkim uning menisi: «Méning ulargha ümid yetküzidighan yüzümning nuri meghlup bolghan emes» — démek, men ulargha bergen ümid yoqqa chiqqan emes, démekchi. Bashqa bir xil terjimisi: «Méning yüz nurum ulargha chéchilishi bilenla ular qayta ümidsizlenmidi». Ikki xil terjimining menisi bir-birige yéqin. Bashqa xil terjimilirimu uchrishi mumkin.

Biraq buning bilen matem tutidighanlargha teselli yetküzgüchimu bolattim». □

# 30

*Hazirqi bextsiz künler*

1 — «Biraq hazir bolsa, yashlar méni mazaq qilidu,
Ularning dadilirini hetta padamni baqidighan it-
lar bilen bille ishleshke yol qoyushnimu yaman
körettim.
2 Ularning maghduri ketkendin kéyin,
Qolidiki küch manga néme payda yetküzelisun?
3 Yoqsuzluq hem achliqtin yiglep ketken,
Ular uzundin buyan chölderep ketken desht-
bayawanda quruq yerni ghajaydu.
4 Ular emen-shiwaqni chatqallar arisidin yulidu,
Shumbuyining yiltizlirinimu térip özlirige nan
qilidu.
5 Ular el-yurtlardin heydiwétilgen bolidu,
Kishiler ularni körüpla oghrini körgendek warqi-
rap tillaydu.
6 Shuning bilen ular sürlük jilghilarda qonup,
Tashlar arisida, gharlar ichide yashashqa mejbur
bolidu.
7 Chatqalliq arisida ular hangrap kétidu,

---

□ **29:25** «Men **ulargha yolini tallap körsitip bérettim...»** — bashqa birxil terjimisi: «Men ulargha hakim bolushqa tallan'ghanidim; ...». **«...Ularning arisida ... qoshunliri arisida turghan padishahdek yashayttim, biraq buning bilen matem tutidighanlargha teselli yetküzgüchimu bolattim»** — gerche uning mertiwisi bek yuqiri bolsimu, u héchqachan hakawurluq qilmighanidi, eksiche péshkellikke uchrighichilargha teselli hem yardemlerni bérip turatti.

Tikenler astida ular dügdiyip olturishidu;
8 Nadanlarning, nam-abruyisizlarning baliliri,
Ular zémindin sürtoqay heydiwétilgen.
9 Men hazir bolsam bularning hejwiy naxshisi,
Hetta söz-chöchikining destiki bolup qaldim!■
10 Ular mendin nepretlinip,
Mendin yiraq turup,
Yüzümge tükürüshtinmu yanmaydu.■
11 Chünki *Xuda* méning hayat rishtimni üzüp, méni japagha chömdürgen,
Shuning bilen shu ademler aldimda tizginlirini éliwetken.
12 Ong yénimda bir top chüprende yashlar ornidin turup,
Ular putumni turghan yéridin ittiriwetmekchi,
Ular sépilimgha hujum pelempeylirini kötürüp turidu;□
13 Ular yolumni buzuwétidu,
Ularning héch yölenchüki bolmisimu,
Halakitimni ilgiri sürmekte.
14 Ular sépilning keng bösük jayidin bösüp kirgendek kirishidu;
Weyranilikimdin paydilinip chong tashlardek

---

■ **30:9** Ayup 17:6; Zeb. 69:11-12; Yigh. 3:14, 63 ■ **30:10** Ayup 19:19 □ **30:12** **«Ong yénimda bir top chüprende yashlar ornidin turup...»** — bu yashlar belkim yuqirida déyilgen miskinlerdin bashqa bir top kishiler bolushi mumkin.

domilap kirishidu.□
15 Wehimiler burulup méni öz nishani qilghan;
Shuning bilen hörmitim shamal ötüp yoq bolghandek heydiwétildi,
Awatchiliqimmu bulut ötüp ketkendek ötüp ketti.
16 Hazir bolsa jénim qachidin tökülüp ketkendek;
Azabliq künler méni tutuwaldi.
17 Kéchiler bolsa, manga söngeklirimgiche sanjimaqta;
Aghriqlirim méni chishlep dem almaydu.
18 *Aghriqlar* zor küchi bilen manga kiyimkéchikimdek boldi;
Ular könglikimning yaqisidek manga chaplishiwaldi.□
19 Xuda méni sazliqqa tashliwetken,
Men topa-changgha we külge oxshash bolup qaldim.
20 Men Sanga nale-peryad kötürmektimen,
Biraq Sen manga jawab bermeysen;

---

□ **30:14** «Ular ***, yeni ashu yashlar*** sépilning keng bösük jayidin bösüp kirgendek kirishidu... chong tashlardek domilap kirishidu» — eger (biz 2-babta izahat qilghinimizdek) Ayup sheher sirtidiki chong kül döwiside olturghan bolsa, u mundaq yashlarning mazaq qilishidin héch qoghdighuchisiz qalidu. Buningdin bashqa yashlar belkim uning hazirqi ajizliqidin paydilinip, u eslide bir terep qilghan ishlarni hazir öz menpeitige buraydu. □ **30:18** «Aghriqlar **zor küchi bilen manga kiyim-kéchikimdek boldi; ular könglikimning yaqisidek manga chaplishiwaldi»** — bashqa bir xil terjimisi: — «Zor küch bilen kiyim-kéchikim makchiyip ketti; manga könglekning yaqisi chapliship ketti», esli tékistni chüshinish sel tes. Yene bashqa birxil terjimisi: «U (Xuda) zor küch bilen kiyim-kéchikimni tutuwaldi; u manga könglikimning yaqisi chaplashqandek méni baghlap qoydi».

Men ornumdin tursam, Sen peqetla manga qara-
pla qoyisen.
21 Sen özgirip manga bir zalim boldung;
Qolungning küchi bilen manga zerbe qiliwatisen;
22 Sen méni kötürüp Shamalgha mindürgensen;
Boran-chapqunda teelluqatimni yoq
qiliwetkensen.□
23 Chünki Sen méni axirida ölümge,
Yeni barliq hayat igilirining «yighilish öyi»ge
keltürüwatisen.■
24 U halak qilghan waqtida kishiler nale-peryad
kötürsimu,
U qolini uzatqanda, duaning derweqe héchqandaq
netijisi yoq;□
25 Men künliri tes kishi üchün yighlap *dua qilghan*
emesmu?
Namratlar üchün jénim azablanmidimu?□ ■
26 Men özüm yaxshiliq kütüp yürginim bilen, ya-
manliq kélip qaldi;

---

□ **30:22** «Sen **méni kötürüp Shamalgha mindürgensen; boran-chapqunda teelluqatimni yoq qiliwetkensen»** — oylaymizki, qara quyun asta-asta ularga yéqinlishiwatidu. ■ **30:23** Ibr. 9:27 □ **30:24** «U **halak qilghan waqtida kishiler nale-peryad kötürsimu, U qolini uzatqanda, duaning derweqe héchqandaq netijisi yoq»** — bu jümlini üch xil terjime qilishqa bolidu. Birinchisi, yuqiriqi terjime. Ikkinchisi bolsa, «Shübhisizki adem derd-elemdin nale-peryad kötürginide, weyran qilin'ghan kishige kim qol tegküzüp ziyankeshlik qilidu?». Üchinchi xil terjimisi «Adem yiqilip kétiwatqinida qolini midirlitip qoymamdu? U halak bolay déginide nale-peryad kötürüshke bolmamdu?». Esli ibraniyche tékistni chüshinish sel tes. □ **30:25** «Men **künliri tes kishi üchün yighlap dua qilghan emesmu? Namratlar üchün jénim azablanmidimu?»** — emdi kim Ayup üchün yighlaydu? Néme térisang shuni orisen, dégen gep toghrimu? ■ **30:25** Zeb. 35:13,14; Rim. 12:15

Nur kütkinim bilen, qarangghuluq keldi.
27 Ichim qazandek qaynap, aramliq tapmay-
watidu;
Azabliq künler manga yüzlendi.□
28 Men quyash nurini körmeymu qaridap
yürmektimen;
Xalayiq arisida men ornumdin turup, nale-
peryad kötürimen.□
29 Men chilbörilerge qérindash bolup qaldim,
Huwqushlarning hemrahi boldum.□ ■
30 Térem qariyip mendin ajrap kétiwatidu,
Söngeklirim qiziqtin köyüp kétiwatidu. ■
31 Chiltarimdin matem mersiyesi chiqidu,
Néyimning awazi haza tutquchilarning yighisigha
aylinip qaldi». □

# 31

*Özini aqlash üchün qesem ichish*

1 «Men közüm bilen ehdileshken;

---

□ **30:27** **«Ichim qazandek qaynap, aramliq tapmaywatidu; azabliq künler manga yüzlendi»** — uning aldida héch ümid qalmighandek qilatti. □ **30:28** **«Men quyash nurini körmeymu qaridap yürmektimen»** — buning ikki menisi bar: (1) Ayupning téni késeldin qaridap ketti; (2) u özi ailisidikiler üchün matem tutup qara kiyim kiygen. Bu ikki ehwal teng bolushi mumkin. □ **30:29** **«Huwqushlarning...»** — yaki «tögiqushlarning...». **«Men chilbörilerge qérindash bolup qaldim, huwqushlarning hemrahi boldum»** — chilböriler hem huwqushlar chöl-bayawanlarda Ayuptek yigane yashaydu; ikkilisi Ayuptek nahayiti mungluq nale-peryad kötüridu. ■ **30:29** Ayup 17:14; Zeb. 102:6; Mik. 1:8 ■ **30:30** Zeb. 119:83; Yigh. 4:8; 5:10 □ **30:31** **«Néyimning...»** — yeni, «Méning «ney»imning...»

Shuning üchün men qandaqmu qizlargha hewes
qilip köz tashlap yürey?□
2 Undaq qilsam üstümdiki Tengridin alidighan
nésiwem néme bolar?
Hemmige qadirdin alidighan mirasim néme bo-
lar?
3 Bu gunahning netijisi heqqaniysizlargha bala-
qaza emesmu?
Qebihlik qilghanlargha külpet emesmu?
4 U méning yollirimni körüp turidu emesmu?
Herbir qedemlirimni sanap turidu emesmu?■
5 Eger saxtiliqqa hemrah bolup mangghan bol-
sam'idi!
Eger putum aldamchiliq bilen bille bolushqa
aldirighan bolsa,
6 (Men adilliq mizanigha qoyulghan bolsam'idi!
Undaqta Tengri eyibsizlikimdin xewer alalaytti!)
7 Eger qedimim yoldin chiqqan bolsa, könglüm
közümge egiship mangghan bolsa,
Eger qolumgha herqandaq dagh chaplashqan
bolsa,
8 Undaqta men térighanni bashqa birsi yésun!
Bixlirim yulunup tashliwétilsun!□

---

□ **31:1** «Men **közüm bilen ehdileshken; shuning üchün men qandaqmu qizlargha hewes qilip köz tashlap yürey?»** — mana biz bu yerdin Ayupning özining birdin bir hemriyi bolghan ayaligha sadiq bolup ötkenlikini körüwalalaymiz. U öz ayaligha peqet sirttin qarighandila emes, belki chin yürikidin sadaqetmen idi. U bu babta nishan qilghan pezilet, Mesih Eysa Injilda telep qilghan peziletke nahayiti yéqin kélidu (yeni, ademning qelb-oylirini bashquridighan heqqaniyliq hem méhir-muhebbet). Injil, «Matta» 5-7-babni körüng. ■ **31:4** 2Tar. 16:9; Ayup 34:21; Pend. 5:21; 15:3; Yer. 32:19 □ **31:8** «Bixlirim **yulunup tashliwétilsun!»** — «bixlirim» dégen sözning «balilirim» dégen köchme menisimu bar.

9 Eger qelbim melum bir ayaldin azdurulghan bolsa,
Shu niyette qoshnamning ishik aldida paylap turghan bolsam,■
10 Öz ayalim bashqilarning tügminini tartidighan kün'ge qalsun,
Bashqilar uni ayaq asti qilsun.□
11 Chünki bu esheddiy nomusluq gunahtur;
U soraqchilar teripidin jazalinishi kérektur.
12 *Bu gunah* bolsa ademni halak qilghuchi ottur;
U méning barliq tapqanlirimni yulup alghan bolatti.
13 Eger qulumning yaki dédikimning manga qarita erzi bolghan bolsa,
Ularning dewasini közümge ilmighan bolsam,
14 Undaqta Tengri méni soraqqa tartishqa ornidin turghanda qandaq qilimen?
Eger U mendin soal-soraq alimen dep kelse,
Men Uninggha qandaq jawab bérimen?■
15 Méni baliyatquda apiride qilghuchi ularnimu apiride qilghan emesmu.
Men bilen u ikkimizni anilirimizning baliyatqusida töreldürgüchi bir emesmu?■
16 Eger miskinlerni öz arzu-ümidliridin tosqan bolsam,
Eger tul xotunning köz nurini qarangghulashturghan bolsam,
17 Yaki özümning bir chishlem nénimni yalghuz yégen bolsam,

---

■ **31:9** Ayup 24:15; Pend. 7:25 □ **31:10** **«Öz ayalim bashqilarning tügminini tartidighan kün'ge qalsun»** — bashqa bir xil terjimisi: «Ayalim bashqa birsi bilen bille bolsun». ■ **31:14** Zeb. 44:20-21 ■ **31:15** Ayup 34:19; Pend. 14:31; 17:5

Uni yétim-yésir bilen bille yémigen bolsam
18 (Emeliyette yash waqtimdin tartip oghli ata
bilen bille bolghandek umu men bilen bille
turghanidi,
Apamning qorsiqidin chiqqandin tartipla tul xo-
tunning yölenchüki bolup keldim),
19 Eger kiyim-kéchek kemlikidin halak bolay dégen
birige,
Yaki chapansiz bir yoqsulgha qarap olturghan
bolsam,
20 Eger uning belliri *kiyimsiz qélip* manga bext
tilimigen bolsa,
Eger u qozilirimning yungida issinmighan bolsa,
21 Eger sheher derwazisi aldida «*Höküm
chiqarghanlar arisida* méning yölenchüküm bar»
dep,
Yétim-yésirlargha ziyankeshlik qilishqa qol
kötürgen bolsam,
22 Undaqta mürem taghiqidin ajrilip chüshsun!
Bilikim ügisidin sunup ketsun!
23 Chünki Tengri chüshürgen balayi'apet méni
qorqunchqa salmaqta idi,
Uning heywitidin undaq ishlarni qet'iy qilalmayt-
tim.
24 Eger altun'gha ishinip uni öz tayanchim qilghan
bolsam,
Yaki sap altun'gha: «Yölenchükümsen!» dégen bol-
sam,■
25 Eger bayliqlirim zor bolghanliqidin,
Yaki qolum alghan gheniymettin shadlinip ketken
bolsam,■

■ **31:24** Mar. 10:24; 1Tim. 6:17 ■ **31:25** Zeb. 62:10

26 Eger men quyashning julasini chachqanliqini körüp,
Yaki ayning aydingda mangghanliqini körüp,■
27 Könglüm astirtin azdurulghan bolsa,
Shundaqla *bulargha choqunup* aghzim qolumni söygen bolsa,
28 Bumu soraqchi aldida gunah dep hésablinatti,
Chünki shundaq qilghan bolsam men yuqirida turghuchi Tengrige wapasizliq qilghan bolattim.
29 Eger manga nepretlen'gen kishining halakitige qarighinimda shadlinip ketken bolsam,
Béshigha külpet chüshkenlikidin xushal bolghan bolsam —■
30 (Emeliyette u tügeshsun dep qarghap, uning ölümini tilep aghzimni gunah ötküzüshke yol qoymighanmen)■
31 Eger chédirimdikiler men toghruluq: «Xojayinimizning dastixinidin yep toyunmighan qéni kim bar?» démigen bolsa,□
32 (Musapirlardin kochida qalghini ezeldin yoqtur;
Chünki ishikimni herdaim yoluchilargha échip kelgenmen)■
33 Eger Adem'atimizdek itaetsizliklirimni yapqan,
Qebihlikimni könglümge yoshurghan bolsam,

---

■ **31:26** Qan. 4:19 ■ **31:29** Pend. 17:5 ■ **31:30** Mat. 5:44; Rim. 12:14 □ **31:31** **«Eger chédirimdikiler men toghruluq: «xojayinimizning dastixinidin yep toyunmighan qéni kim bar?» démigen bolsa...»** — derweqe, Ayupning bu gépi hem shuninggha oxshash nurghun sözliri heqiqet bolmighan bolsa, emdi öz yurtidikiler, chédirdikiler uni anglapla guwahliq qilip derhal inkar qilatti. ■ **31:32** Ibr. 13:2; 1Pét. 4:9

34 Hemde shuning üchün pütkül xalayiq aldida
uning ashkarilinishidin qorqup yürgen bolsam,
Jemiyetning kemsitishliri manga wehime qilghan
bolsa,
Shuning bilen men talagha chiqmay yürgen bol-
sam,... □
35 — Ah, manga qulaq salghuchi birsi bolsidi!
Mana, imzayimni qoyup bérey;
Hemmige Qadir manga jawab bersun!
Reqibim méning üstümdin erz yazsun!□
36 Shu erzni zimmemge artattim emesmu?
Choqum tajlardek béshimgha kiyiwalattim.
37 Men Uninggha qedemlirimning pütün sanini
hésablap bérettim;
Shahzadidek men Uning aldigha barattim.□

---

□ **31:34** «Eger **Adem'atimizdek itaetsizliklirimni yapqan... ... Jemiyetning kemsitishliri manga wehime qilghan bolsa, shuning bilen men talagha chiqmay yürgen bolsam,...»** — (33-34-ayet) eslide Adem'atimiz gunahini Xudadin yoshurmaqchi bolup derexler ichige möküwalghanidi. Emiliyette adem öz gunahlirini Xudaning aldida ochuq-ashkara étirap qilsila derhal uning yardimige érisheleydu. Shundaq qaraymizki, Ayup mushu yerde «Eger gunah qilghan bolsam, Xudaning aldida étirap qilattim; undaqta xalayiqtin héch qorqmayttim» démekchi. Bezi ademlerning gunah qilmasliqining birdinbir sewebi bashqilarning körüp qalmasliqi üchün bolidu — yeni xalayiqning pikridin bolghan qorqunchisidinla, xalas. Ayup hergiz bundaq xildiki ademlerdin emes, herdaim Xudani öz aldida eng aliy orun'gha qoyidu. □ **31:35** «Hemmige **Qadir manga jawab bersun! Reqibim méning üstümdin erz yazsun!»** — biz «méning reqibim» dégen bu sözni yenila Xudani körsitidu, dep tehlil qilimiz. Yene bezi sherhchiler uni Ayupning üch dostlini körsitidu, dep qaraydu. □ **31:37** «Men **uninggha qedemlirimning pütün sanini hésablap bérettim»** — «Uninggha» yeni Xudagha, démekchi.

38 Eger öz étizlirim manga qarshi guwah bolup chuqan kötürse,
Uning chünekliri bilen birge yighlashsa,
39 Chünki chiqarghan méwisini heq tölimey yégen bolsam,
Höddigerlerni halsizlandurup nepisini toxtatqan bolsam,
40 Undaqta bughdayning ornida shumbuya össun!
Arpining ornida mestek össun.

Mana shuning bilen *men* Ayupning sözliri tamam wessalam!» □

# 32

*Yash yigit Élixu söz qilidu •••• U Xudaning Rohidin kelgen telim toghrisida sözleydu •••• «Hemmige qadirning Rohi ademge telim béridu»*

1 Shuning bilen bu üch kishi Ayupqa jawab bérishtin toxtidi; chünki ular Ayupning qarishida özini heqqaniy dep tonuydighanliqini bildi.
2 Andin Buziliq Ramning ailisidin bolghan Baraxelning oghli Élixu isimlik yigitning ghezipi qozghaldi; uning ghezipi Ayupqa qarita qozghaldi, chünki u Xudani emes, belki özini

□ **31:40** «Arpining **ornida mestek** össun!» — «mestek» bughdaygha ziyan yetküzidighan birxil ösümlük; yene «kürmek» depmu atilidu.

toghra hésablighanidi; □ 3 Uning ghezipi Ayupning
üch dostlirighimu qaritildi, chünki ular Ayupqa
reddiye bergüdek söz tapalmay turup, yenila
uni gunahkar dep békitkenidi. 4 Biraq Élixu
bolsa Ayupqa jawab bérishni kütkenidi, chünki bu
töteylenning körgen künliri özidin köp idi. 5 Élixu bu
üch dostning aghzida héchqandaq jawabi yoqluqini
körgendin kéyin, uning ghezipi qozghaldi.

6 Shuning bilen Buziliq Baraxelning oghli Élixu
éghiz échip jawaben mundaq dédi: —

«Men bolsam yash, siler bolsanglar
yashan'ghansiler;

Shundaq bolghachqa men tartinip, bilgenlirimni
silerge ayan qilishtin qorqup keldim.■

7 Men: «Yéshi chong bolghanlar *awwal* sözlishi
kérek;

Yillar köpeyse, ademge danaliqni ögitidu», dep
qarayttim;□

8 Biraq herbir insanda roh bar;

Hemmige Qadirning nepisi uni eqil-idrakliq qilip

---

□ **32:2 «Buziliq... Élixu»** — toghruluq: «Buz» dep atilidighan bu jemetning Édom milliti bilen, yeni «Ölük Déngiz»ning sherq teripide turidighan bir millet bilen munasiwiti bar idi. Élixu belkim bu jemettikilerdin bolghan bolushi mumkin. Bu adem deslepte bizge tonushturulmighan; biraq u choqum bu töteylenning yénida ularning geplirini anglap olturghanlardin biri idi. ■ **32:6** Ayup 32:4, 7; 15:10 □ **32:7 «Yéshi chong bolghanlar»** — ibraniy tilida «künliri köp bolghanlar». **«Yillar köpeyse, ademge danaliqni ögitidu»** — yaki «Yashan'ghan adem kishilerge danaliqni ögitidu».

yorutidu.□ ■
9 Lékin chonglarning dana bolushi natayin;
Qérilarning toghra höküm chiqaralishimu natayin.■
10 Shunga men: «Manga qulaq sélinglar» deymen,
Menmu öz bilginimni bayan eyley.
11 Mana, siler toghra sözlerni izdep yürgininglarda,
Men sözliringlarni kütkenmen;
Silerning munazirenglargha qulaq salattim;
12 Shundaq, silerge chin könglümdin qulaq saldim;
Biraq silerdin héchqaysinglar Ayupqa reddiye bermidinglar,
Héchqaysinglar uning sözlirige jawab bérelmidinglarki,
13 Siler: «Heqiqeten danaliq taptuq!» déyelmeysiler;
Insan emes, belki Tengri uninggha reddiye qilidu.□

---

□ **32:8** «Biraq **herbir insanda roh bar; Hemmige Qadirning nepisi uni eqil-idrakliq qilip yorutidu»** — shübhisizki, Élixuning bu sözi u chüshinip yetken chong heqiqetlerning biridur. Töteylen jümlidin Ayupning özimu buni tilgha köp almighan. Élixu Xudaning Rohi (Muqeddes Roh) herbir insan'gha özining rohi hem wijdani arqiliq wehiy bérip, söz qilip sawaq ögitidu dégen telimni béridu. Insanning Xudaning Rohining telimini anglimaydighanliqining sewebliri toghrisida u kéyin azraq sözleydu. ■ **32:8** Ayup 12:13; 38:36; Pend. 2:6; Top. 2:26; Dan. 1:17; 2:21 ■ **32:9** Ayup 12:12
□ **32:13** «Siler: «heqiqeten **danaliq taptuq!» déyelmeysiler; insan emes, belki Tengri uninggha reddiye qilidu»** — Élixu: Üch dostning Ayupning sözige reddiye bergüdek jawabni tapalmighanliqining bir sewebi ularning öz pikri-tejribisige tayan'ghanliqi, Xudaning özidinla biwasite danaliq izdimigenlikidin boldi, dep qaraydu. Uning közqarishi bu jehettin toghra bolushi mumkin.

14 Uning jengge tizilghan hujum sözliri manga qaritilghan emes;
Hem men bolsam silerning gepliringlar boyiche uninggha jawab bermeymen
15 (Bu ücheylen heyranuhes bolup, qayta jawab bérishmidi;
Hemme söz ulardin uchup ketti.
16 Men kütüp turattim, chünki ular gep qilmidi,
belki jimjit öre turup qayta jawab bermidi);□
17 Emdi özümning nöwitide men jawab bérey,
Menmu bilginimni körsitip bérey.
18 Chünki deydighan sözlirim liq toldi;
Ichimdiki Roh manga türtke boldi;□
19 Mana, qorsiqim échilmighan sharab tulumigha oxshaydu;
Yéngi sharab tulumliri partlap kétidighandek partlaydighan boldi.
20 Shunga men söz qilip ichimni boshitay;
Men lewlirimni échip jawab bérey.

---

□ **32:16** ***«Bu ücheylen heyranuhes bolup, … Men kütüp turattim, chünki ular … Jimjit öre turup qayta jawab bermidi»*** — bu sözler (15-16-ayet) bizge kitabning yazghuchisining, yeni bu ishlarni xatiriligüchining kim ikenlikige nisbeten yip uchi teminleydu. Kitabtiky nesriy (shéiriyet sheklide bolmighan) qisimlarda peqet bu yerdila «men» dégen almashni uchritimiz. Shunga biz shundaq qaraymizki, mezkur kitabni yazghuchi Élixu bolushi kérek. Biz uning ershte bolghan kéngeshlerdin qandaq xewerdar bolghanliqini bilmeymiz. Shunisi éniqki, u özi bayan qilghandek «herbir ademge telim bergüchi bolghan Xudaning Rohi»ning wehiysi arqiliq shu ishlarni bilgen; shuning bilen u bu ishlarni xatire qaldurghan bolsa kérek. □ **32:18** **«Ichimdiki Roh manga türtke boldi»** — Élixu ikkinchi qétim Muqeddes Rohning tesirini tilgha alidu. U Ayupqa bermekchi bolghan telimini del mushu Rohtin kelgen, démekchi.

21 Men héchkimge yüz-xatire qilmaymen;
We yaki hécH ademge xushamet qilmaymen.
22 Men xushamet qilishni ögenmigenmen; undaq bolidighan bolsa,
Yaratquchum choqum tézla méni élip kétidu». □

# 33

*Élixuning birinchi bayani — Xuda ademlerge bergen terbiyiler*

1 «Emdilikte, i Ayup, bayanlirimgha qulaq salghaysen,
Sözlirimning hemmisini anglap chiqqaysen.
2 Mana hazir lewlirimni achtim,
Aghzimda tilim gep qilidu.
3 Sözlirim könglümdek durus bolidu,

---

□ **32:22** «Men **xushamet qilishni ögenmigenmen; undaq bolidighan bolsa, yaratquchum choqum tézla méni élip kétidu»** — shübhisizki, héchkimge yüz-xatire qilmasliq toghridur; bu lilla gep qilishtiki aldinqi bir shert. Biraq Élixu Ayupning «**Xudagha** xushamet qilish» gunahtur, dégen sözini (7:11-13ni körüng) chüshenmigendek qilatti; shunga Élixu peqetla «**ademge** xushamet qilish» toghrisida sözleydu.

Lewlirim sap bolghan telimni bayan qilidu.□
4 Tengrining Rohi méni yaratqan;
Hemmige Qadirning nepisi méni janlanduridu.□
5 Jawabing bolsa, manga reddiye bergin;
Sözliringni aldimgha sepke qoyup jengge teyyar turghin!
6 Mana, Tengri aldida men sanga oxshash bendimen;
Menmu laydin shekillendürülüp yasalghanmen.■
7 Berheq, men sanga héch wehime salmaqchi emesmen,
We yaki men salghan yük sanga bésim bolmaydu.□

---

□ **33:3** **«Sözlirim könglümdek durus bolidu, lewlirim sap bolghan telimni bayan qilidu»** — biz Élixuning sözlirining bezilirini nahayiti durus, shundaqla Xudaning Rohining telimi bilen kelgen, dep qarisaqmu, bezi jaylarda u yenila öz natiqliqi bilen söz qilidu. Eger bizning Élixu mezkur kitabning yazghuchisi dégen pikrimiz toghra bolidighan bolsa, u jezmen bu jehette öz kemchilikini sezmey qalmaydu. Shundaqtimu u biz üchün bu emeliy söhbetni teswirlep qaldurghan; özining néme dégenlikinimu (sözmen bolsimu)biz üchün semimiylik bilen xatirileydu. Bezide biz hetta uning sözliridin uni bir hakawur adem oxshaydu dep perez qilip qalimiz. Halbuki, bizmu bilip yétishimiz kérekki, melum kishining sözmen bolup ketkenliki bilen geplirining hemmisi quruq bolushi natayin. Biz hemme ademning sözini sewr-taqet hem diqqet bilen anglishimizgha toghra kélidu. Buningdin sirt, Élixuning shéir shekilde bolghan bayanliri bashqa sözligüchilerning shéiriy sewiyisige yetmeydu. Bu yene uning bizge bu emeliy ishlarni, emeliy bayanlarni eyni-eyni qeyt qilghanliqini ispatlaydu. □ **33:4** **«Hemmige Qadirning nepisi méni janlanduridu»** — yaki «Hemmige Qadirning nepisi manga jan bergen». ■ **33:6** Ayup 9:35; 23:10 □ **33:7** **«Berheq, men sanga héch wehime salmaqchi emesmen»** — Élixu mushu yerde Ayupqa bashqilarning sözlirining éghir kelgenlikini, shundaqla uning özining bezi xiyalliridin qorqup ketkenlikini azraq sézip, uni xatirjem qilmaqchi bolghan bolushi mumkin.

8 Sen derweqe quliqimgha gep qildingki,
Öz awazing bilen: —■
9 «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen;
Men sap, mende héch gunah yoq...
10 Mana, Xuda mendin seweb tépip hujum qilidu,
U méni Öz düshmini dep qaraydu;■
11 U putlirimni kishenlerge salidu,
Hemme yollirimni közitip yüridu» — dégenlikingni anglidim.□ ■
12 Mana, men sanga jawab béreyki,
Bu ishta géping toghra emes;
Chünki Tengri insandin ulughdur.
13 Sen némishqa uning bilen dewaliship: —
U Özi qilghan ishliri toghruluq héch chüshenche

---

■ **33:8** Ayup 10:7; 16:17; 23:10,11; 27:5 ■ **33:10** Ayup 13:24; 16:9; 19:11 □ **33:11** ***«Ayupning*** «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen; men sap, mende héch gunah yoq... Mana, Xuda mendin seweb tépip ... Hemme yollirimni közitip yüridu» — dégenlikingni anglidim» — (9-11-ayetler) Élixu Ayupqa: «Quliqimgha mundaq gep qilding» dep uning qilghan üch gépini eyibleydu. Birinchisi söz: «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen; men sap, mende héch gunah yoq...». Emeliyette, Ayup bu sözlerni qilmighan; u peqet Xudagha: «Herbir gunahimni étirap qilip kechürüm qilindim, hazir wijdanimgha xilap héch gunahimning barliqini bilmeymen» dégendek sözlerni qilghan. Bu söz özini pütünley sap, pütünley bigunah, dégenlik emes, elwette. Élixu mushu yerde xataliq ötküzidu. Ikkinchisi söz: «Mana, Xuda seweb tépip manga hujum qilidu, U méni Öz düshmini dep qaraydu» — Bu söz rastla 13:24de we yene 14:7de tépilidu. Üchinchisi söz: «U méning putlirimni kishenlerge salidu, hemme yollirimni közitip yüridu» — bu söz 13:27de tépilidu. ■ **33:11** Ayup 13:27; 14:16

bermeydu» dep yürisen?□
14 Chünki Tengri heqiqeten gep qilidu;
Bir qétim, ikki qétim,
Lékin insan buni sezmeydu;□
15 Chüsh körgende, kéchidiki ghayibane alamette,
— (Qattiq uyqu insanlarni basqanda,
Yaki orun-körpiliride ügdek basqanda) —
16 — Shu chaghlarda U insanlarning quliqini achidu,
U ulargha bergen nesihetni *ularning yürikige* möhürleydu.□
17 Uning meqsiti ademlerni *yaman* yolidin yandurushtur,

---

□ **33:13 «Sen némishqa ... — «U Özi qilghan ishliri toghruluq héch chüshenche bermeydu» dep yürisen?»** — Ayup eslide «U Özi qilghan ishliri toghruluq héch chüshenche bermeydu» démigen; belki u Xudaning **bezi** qilghan ishlirini, bolupmu öz béshigha chüshürgenlirini chüshendürmeydighanliqini éytqanidi. Élixuningmu mushu yéride xataliqi bar. Bashqa bir xil terjimisi: «Sen némishqa uning bilen dewaliship: — «U insanning hemme sözlirige héch jawab bermeydu» dep yürisen?». □ **33:14 «Bir qétim, ikki qétim»** — belkim «birnechche qétim» we shuningdek «herxil yol bilen» dégenni körsitidighan bir ibare bolushi mumkin. □ **33:16 «... U insanlarning quliqini achidu, U ulargha bergen nesihetni ularning yürikige möhürleydu»** — biz Élixuning bu sözini nahayiti ehmiyiti bar dep qaraymiz. U Xuda Öz Rohi arqiliq insan'gha sözlirini yetküzüp nesihet qilidu, deydu; eger insan bu sözlerge qulaq salmisa, Xuda yenila shepqiti bilen chüshler arqiliq insan quliqini échip bu agahlandurushlirini hem nesihitini békitip möhürleydu. Ikkinchi qurning bashqa bir xil terjimisi: «U ularni agahlar bilen qorqitidu».

Insanni tekebburluqtin saqlashtur;□
18 Buning bilen *Xuda* ademning jénini köz yetmes hangdin yandurup, saqlaydu,
uning hayatini qilichlinishtin qoghdaydu.
19 Yaki bolmisa, u orun tutup yétip qalghinida aghriq bilen,
Söngeklirini öz-ara soqushturup biaram qilish bilen,
Terbiye qilinidu.
20 Shuning bilen uning pütün wujudi taamdin nepretlinidu,
Uning jéni herxil nazu-németlerdin qachidu.■
21 Uning éti közdin yoqilip kétidu,
Eslide körünmeydighan söngekliri börtüp chiqidu.
22 Buning bilen jéni köz yetmes hanggha yéqin kélidu,
Hayati halak qilghuchi perishtilerge yéqinlishidu;
23 Biraq, eger uning bilen bir terepte turidighan kélishtürgüchi bir perishte bolsa,

---

□ **33:17** «Uning **meqsiti ademlerni yaman yolidin yandurushtur, insanni tekebburluqtin saqlashtur»** — Élixuning chüshendürüshi boyiche éytqanda, insanning eng chong mesilisi tekebburluqtin ibaret. Xuda Öz iltipati arqiliq awwal insan'gha Rohi arqiliq nesihet qilidu; anglimisa u chüshler arqiliq nesihetni békitidu; yene anglimisa késellik yaki bashqa müshküllükler bilen ademni agahlandurup, uni halakettin yanduridu (18-22-ayetler). Bu jazalash emes, belki Xudaning muhebbitidin chiqqan terbiyidur; U mana mushular arqiliq insanni öz tekebburluqining aqiwitidin qoghdap qalidu. Élixuning bu telimi insan üchün zor ehmiyetke ige; Élixuning telimi Ayupning ehwali toghrisida chüshenche bermigen bilen, uning sözlirining Ayupqa azraq paydisi tegken bolsa kérek; azab-oqubetler bolsa, derweqe qelbidiki tekebburluqni ashkarilaydu. Ayupning axirida qilghan towiliri asasen öz tekebburluqigha nisbeten bolghan (42-bab). ■ **33:20** Zeb. 107:18

Yeni mingining ichide birsi bolsa,
— Insan balisigha toghra yolni körsitip béridighan kélishtürgüchi bolsa,□
24 Undaqta *Xuda* uninggha shepqet körsitip: «Uni hangdin chüshüp kétishtin qutquzup qoyghin,
Chünki Men nijat-qutulushqa kapalet aldim» — deydu.□
25 Buning bilen uning etliri baliliq waqtidikidin yumran bolidu;
U yashliqigha qaytidu.
26 U Tengrige dua qilidu, U shepqet qilip uni qobul qilidu,
U xushal-xuram tentene qilip Uning didarini köridu,
Hemde *Xuda* uning heqqaniyliqini özige qay-turidu.■

---

□ **33:23** «Eger **uning bilen bir terepte turidighan kélishtürgüchi bir perishte bolsa...»** — «perishte» dégen söz emeliyette «xewer yetküzguchi» dégen menide. Tewrat birinchi qisim («Yaritilish») «Perwerdigarning Perishtisi»ni bizge tonushturidu; bu Perishte birdinbir, nahayiti sirliq zat. Uni körgenlermu: «Biz Xudaning Özini körgen» déyishidu. Bu Perishte «Uz yéri»de turghan Ismail hem anisi Hejerge körünüp ularni ussuzluqtin qutquzghan. Héch bolmighanda, Élixu mushu yerde ademni gunahtin qutquzush xizmiti peqet insan hem Xuda otturisida turidighan, shundaqla insandin üstün turidighan mundaq bir zat teripidin bolidu, deydu. Bu «Xudaning Perishtisi» Élixu «mingdin bir» dégen bu Perishte Ayup ilgiri bésharet qilghan «Kélishtürgüchi» hem «Qutquzghuchum» dégen zattin bashqa birsi emes. Élixu bu yerde bizge yenila nahayiti ehmiyetlik telim hem karamet bir bésharetni bériwatidu. **«Insan balisigha toghra yolni körsitip béridighan ...»** — yaki «Insan balisigha uning (démek, Xudaning) heqqaniyliqi körsitip béridighan...». □ **33:24** **«... Men nijat-qutulushqa kapalet aldim»** — ibraniy tilida «... Men nijat-qutulushqa kapalet taptim». ■ **33:26** Zeb. 50:15; Yesh. 58:9

27 U ademler aldida küy éytip: —
«Men gunah qildim,
Toghra yolni burmilighanmen,
Biraq tégishlik jaza manga bérilmidi!□
28 U rohimni hanggha chüshüshtin qutquzdi,
Jénim nurni huzurlinip köridu» — deydu.
29 Mana, bu emellerning hemmisini Tengri ademni dep,
Ikki hetta üch mertem ayan qilidu,□
30 Meqsiti uning jénini hangdin yandurup qutquzushtur,
Uni hayatliq nuri bilen yorutush üchündur.■
31 I Ayup, manga qulaq salghaysen;
Ününgni chiqarma, men yene söz qilay.
32 Eger sözliring bolsa, manga jawab qiliwergin;
Sözligin! Chünki imkaniyet bolsila méning séni aqlighum bar.
33 Bolmisa, méningkini anglap oltur;
Süküt qilghin, men sanga danaliqni ögitip qoyay».

# 34

*Élixuning ikkinchi bayani — Ayupni yene eyiblesh, Yaratquchining xaraktérini teswirlesh*

---

□ **33:27 «U ademler aldida küy éytip: ...»** — yaki «U ademlerge qarap:...» yaki «U ademler aldida étirap qilip:...». □ **33:29 «Ikki, hetta üch mertem ayan qilidu»** — «ikki, üch mertem» dégen söz adette «birnechche mertem»ni körsitidu. Démek, üch qétim bilen toxtimaydu; bu bayan Xudaning bizge bolghan chongqur méhri-shepqitini ayan qilidu; biraq héchkim bu pakittin paydilinay dep Xudaning sewr-taqitini Sinimisun, bu intayin xeterlik ish, elwette! ■ **33:30** Zeb. 56:13

1 Élixu yene jawaben mundaq dédi: —
2 «I danishmenler, sözlirimni anglanglar,
I tejribe-sawaqliq ademler, manga qulaq sélinglar.
3 Éghiz taam tétip baqqandek,
Qulaq sözning temini sinap baqidu.■
4 Özimiz üchün némining toghra bolidighanliqini bayqap tallayli;
Arimizda némining yaxshi bolidighanliqini bileyli!
5 Chünki Ayup: «Men heqqaniydurmen»,
We: «Tengri méning heqqimni bulap ketken» — deydu.□ ■
6 Yene u: «Heqqimge ziyan yetküzidighan, yalghan gepni qilishim toghrimu?
Héch asiyliqim bolmighini bilen, manga sanjilghan oq zexmige dawa yoq» — deydu,□ ■
7 Qéni, Ayupqa oxshaydighan kim bar?!
Uninggha nisbeten bashqilarni haqaretlesh su

---

■ **34:3** Ayup 12:11 □ **34:5** **«... Ayup: «Men heqqaniydurmen», we: «Tengri méning heqqimni bulap ketken» — deydu»** — Ayup «Men heqqaniy» dégen sözni biwasite éytmighan bolsimu, derweqe uning gep-sözliridin shu mene chiqip turidu. «Xuda méning heqqimni tartiwalghan» dégen sözni u 27:2de éytqan. «Méning heqqim» dégen söz toghruluq shu ayettiki izahatni körüng. ■ **34:5** Ayup 27:2 □ **34:6** **«Yene u (Ayup): «... Héch asiyliqim bolmighini bilen, manga sanjilghan oq zexmige dawa yoq» — deydu»** — derweqe, Ayup 6:4de Xuda méni oq étip yarilandurdi, dégen. Biraq bizningche u Élixuning özini mushu yerde eyibligini boyiche: «Xuda méni yalghan gep qilishqa mejburlaydu» dep éytqan emes. Oqurmenler özi bu sözning toghra yaki natoghra ikenlikini oyliyalaydu. ■ **34:6** Ayup 6:4

ichkendek addiy ishtur.□
8 U qebihlik qilghuchilargha hemrah bolup yüridu,
U reziller bilen bille mangidu.□
9 Chünki u: «Adem Xudadin söyünse,
Bu uninggha héchqandaq paydisi yoq» dédi.□
10 Shunga, i danishmenler, manga qulaq sélinglar;
Rezillik Tengridin yiraqta tursun! Yamanliq Hemmige Qadirdin néri bolsun!■
11 Chünki U ademning qilghanlirini özige qayturidu,
Her bir ademge öz yoli boyiche tégishlik nésiwe tapquzidu.■
12 Derheqiqet, Tengri hésch eskilik qilmaydu,
Hemmige Qadir hökümni hergiz burmilimaydu.
13 Kim Uninggha yer-zéminni amanet qilghan?

---

□ **34:7 «Uninggha (Ayupqa) nisbeten bashqilarni haqaretlesh su ichkendek addiy ishtur»** — Ayupning (qattiq azabtin dégen) bezi sözliri intayin achchiqlan'ghanliqidin éytilghini bilen, bizningche «Bashqilarni haqaretlesh uninggha nisbeten su ichkendek addiy ishtur» dégen bu söz heddidin éship ketken. □ **34:8 «U (Ayup) qebihlik qilghuchilargha hemrah bolup … reziller bilen bille mangidu»** — Élixuning bu gépige ispat barmu? Bizningche yoq. Biraq bu söz köchme menide éytilghan bolsa «Ayup éghizda yamanlarning yolida mangidu» dégen menidimu bolushi mumkin. □ **34:9 «Chünki u: «Adem Xudadin söyünse, bu uninggha héchqandaq paydisi yoq» dédi»** — bizningche, Ayup bu sözni démigen; u özining reziller hésch jazalanmay, yamanliqini qiliwéridighanliqini körgenlikini éytqan; biraq u yene özining ularning yaman yolida hergiz mangmaydighanliqini éniq éytqan; shunga Élixuning bu gépi sel adil bolmidi, dep qaraymiz. ■ **34:10** Qan. 32:4; 2Tar. 19:7; Ayup 8:3; 36:23; Zeb. 92:15; Rim. 9:14 ■ **34:11** Zeb. 62:12; Pend. 24:12; Yer. 17:10; 32:19; Ez. 7:27; 33:20; Mat. 16:27; Rim. 2:6; 1Kor. 3:8; 2Kor. 5:10; Ef. 6:8; Kol. 3:25; 1Pét. 1:17; Weh. 22:12

Kim Uni pütkül jahanni bashqurushqa teyinlidi?□
14 U peqet könglide shu niyetni qilsila,
Özining Rohini hem nepisini Özige qayturuwalsila,□ ■
15 Shuan barliq et igiliri birge nepestin qalidu,
Ademler topa-changgha qaytidu.□ ■
16 Sen danishmen bolsang, buni angla!
Sözlirimning sadasigha qulaq sal!
17 Adaletke öch bolghuchi höküm sürelemdu?
Sen «Hemmidin Adil Bolghuchi»ni gunahkar

---

□ **34:13** «Kim **Uninggha yer-zéminni amanet qilghan? Kim Uni pütkül jahanni bashqurushqa teyinlidi?»** — Élixuning bu munazirisi (10-13), belkim, Xuda shunche yuqiri orunda turghandin kéyin, Uninggha héch adem para yégüzelmeydu, Uning hökümige héchqandaq tesir yetküzelmeydu, dégenlik. Biraq u eger: «Xuda bizdin intayin yuqiri turghachqa, Uning adilliqi biz tonughan hem chüshinidighan adilliqtin pütünley bashqiche, pütünley bashqa xaraktérida» démekchi bolsa, biz uning bu pikrige qoshulmaymiz. □ **34:14** **«Özining Rohini hem nepisini Özige qayturuwalsila,...»** — yaki «Özi (Xuda) uning rohini hem nepisi Özige qayturuwalsila...» ■ **34:14** Zeb. 104:28-29; Top. 12:7 □ **34:15** **«U peqet könglide shu niyetni qilsila, özining Rohini hem nepisini özige qayturuwalsila, shuan barliq et igiliri birge nepestin qalidu, ademler topa-changgha qaytidu (14-15)»** — démek, Xuda insanni yaratqandin kéyin, hemme ish «aptomatik halda» dawamlashmaydu. Xuda herdaim, her nepiside insandin xewer alidu — bolmisa u hayat qalmaydu. ■ **34:15** Yar. 3:19; Top. 12:7

békitemsen?!□ ■
18 U bolsa padishahni: «Yarimas!»,
Mötiwerlerni: «Reziller» dégüchidur.□
19 U ne emirlerge héch yüz-xatire qilmaydu,
Ne baylarni kembeghellerdin yuqiri körmeydu;
Chünki ularning hemmisini U Öz qoli bilen yaratqandur.□ ■
20 Közni yumup achquche ular ötüp kétidu,
Tün yérimida xelqlermu tewrinip dunyadin kétidu;
Ademning qolisiz ulughlar élip kétilidu.
21 Chünki Uning nezeri ademning yollirining üstide turidu;

---

□ **34:17** **«Adaletke öch bolghuchi höküm sürelemdu?»** — dégen bu mesile «Ayup» dégen bu kitabning tüp mesilisi hésablinidu. Bu yerde Élixu bu rétorik soalgha héchqandaq jawab yaki ispat bermeydu. Küch-hoquqluq bolushning, adaletlik bolushqa barawer bolushi natayin. Xuda Özining yaxshiliqini, méhir-muhebbitini, hemme sözige bolghan wapadarliqini, toluq adalitini bolsa qilghan ishliri arqiliq ispatlaydu. Bolupmu Zebur hem Injilgha asasen, Xuda axirda Özi barliq qilghan hökümlirini herbir insan'gha éniq namayan qilidu; shu küni Xudaning adil hökümlirige héchkim reddiye bérelmeydu; u chaghda Uning mutleq adilliqi hemme insan'gha ispatlinip toluq ayan bolidu. ■ **34:17** Yar. 18:25; Ayup 5:18; 8:3; 21:22; Rim. 3:5 □ **34:18** **«U bolsa padishahni: «Yarimas!», mötiwerlerni: «Reziller» dégüchidur»** — buning bashqa birxil terjimisi: «Padishahlargha: «Yarimas!», mötiwerlerge: «Reziller!» dégili bolamdu?» □ **34:19** **«U ne emirlerge héch yüz-xatire qilmaydu, ne baylarni kembeghellerdin yuqiri körmeydu; chünki ularning hemmisini U Öz qoli bilen yaratqandur»** — Ayup bu gepni anglighanda gep qilghan bolsa: «Men Xudaning méning ishlirimni del ashundaq bitereplik bir terep qilishini kütmektimen!» déyishi mumkin idi. Élixuning bu gépi uninggha anche teselli bérelmeydu. ■ **34:19** Qan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 37:24; Ros. 10:34; Rim. 2:11; Gal. 2:6; Ef. 6:9; Kol. 3:25; 1Pét. 1:17

U insanning bar qedemlirini körüp yüridu.■
22 Shunga qebihlik qilghuchilargha yoshu-
run'ghudek héch qarangghuluq yoqtur,
Hetta ölümning sayisidimu ular yoshurunal-
maydu.□ ■
23 Chünki Tengri ademlerni aldigha höküm qil-
ishqa keltürüsh üchün,
Ularni uzun'ghiche közitip yürüshining hajiti yoq-
tur.□
24 U küchlüklerni tekshürüp olturmayla pare-pare
qiliwétidu,
Hem bashqilarni ularning ornigha qoyidu;
25 Chünki ularning qilghanliri uninggha éniq
turidu;
U ularni kéchide öriwétidu, shuning bilen ular yan-
jilidu.
26 U yamanlarni xalayiq aldida kachatlighandek
ularni uridu,
27 Chünki ular uninggha egishishtin bash tartqan,
Uning yolliridin héchbirini héch etiwarlimighan.■
28 Ular shundaq qilip miskinlerning nale-
peryadini Uning aldigha kirgüzidu,
Shuning bilen U ézilgüchilerning yalwurushini

---

■ **34:21** 2Tar. 16:9; Ayup 31:4; Zeb. 34:15-17; Pend. 5:21; 15:3; Yer. 16:17; 32:19 □ **34:22** «Shunga **qebihlik qilghuchilargha yoshurun'ghudek héch qarangghuluq yoqtur... ular yoshurunalmaydu»** — démek, Xuda barliq ishlarni biraqla köreligechke, uning sotchi bolushqa toluq salahiyiti bar. ■ **34:22** Zeb. 139:11-12; Am. 9:2, 3; Ibr. 4:13 □ **34:23** «Chünki **Tengri ademlerni aldigha höküm qilishqa ... uzun'ghiche közitip yürüshining hajiti yoqtur»** — bu ayetning bashqa xil terjimiliri uchrishi mumkin. ■ **34:27** Zeb. 28:4-5; Yesh. 5:12

anglaydu.□
29 U süküttе tursa, kim aghrinip qaqshisun.
Meyli eldin, meyli shexstin bolsun,
Eger U *shepqitini körsetmey* yüzini yoshuruwalsa,
kim Uni körelisun?□
30 Uning meqsiti iplaslar hökümranliq qilmisun,
Ular el-ehlini damigha chüshürmisun dégenliktur.
31 Chünki buning bilen ulardin birsi Tengrige:
«Men tekebburluq qilghanmen;
Men toghrini yene burmilimaymen;
32 Özüm bilmiginimni manga ögitip qoyghaysen;
Men yamanliq qilghan bolsam, men qayta qil-
maymen» — dése,□
33 Sen Uning békitkinini ret qilghanliqing üchün,
U peqet séning pikring boyichila insanning qil-
ghanlirini Özige qayturushi kérekmu.
Men emes, sen qarar qilishing kérektur;
Emdi bilgenliringni bayan qilsangchu!
34 Eqli bar ademler bolsa,
Gépimni anglighan dana kishi bolsa: —

---

□ **34:28 «Ular (reziller) shundaq qilip miskinlerning nale-peryadini uning aldigha kirgüzidu, ... U (Xuda) ézilgüchilerning yalwurushini anglaydu»** — Élixu belkim bu sözlirini Ayupqa daritip éytidu: «Sen mundaq rezil ishlarni qilghanmu?». □ **34:29 «U süküttе tursa, kim aghrinip qaqshisun?»** — ayetning birinchi qismining bashqa birxil terjimisi «U ishlarni tinchlandursa, kim aghrinip qaqshisun?». Ayetning ikkinchi qismida, «Xudaning Öz yüzini yoshurghanliqi», shübhisizki, uning kishilerge melum birxil jaza-sawaq bérishini bildüridu. □ **34:32 «...Özüm bilmiginimni manga ögitip qoyghaysen; men yamanliq qilghan bolsam, men qayta qilmaymen»** — Élixu shübhisizki, Ayupni shundaq bir iqrarni (31-32-ayettiki sözler bilen) qilishqa dewet qiliwatidu. Biraq Ayupta tekebburluq bolghini bilen, u hergizmu «iplas» yaki «munapiq»lardin emes.

35 «Ayup sawatsizdek gep qildi;
Uning sözliride eqil-parasettin eser yoq» — deydu.
36 Ayup rezil ademlerdek jawab bergenlikidin,
Axirghiche sinalsun!□
37 Chünki u öz gunahining üstige yene asiyliqni qoshidu;
U arimizda *ahanet bilen* chawak chélip, Tengrige qarshi sözlerni köpeytmekte».

# 35

*Élixuning üchinchi bayani — «Xuda kéchide at qilghan naxshilar»*

1 Élixu yenila jawab bérip mundaq dédi: —
2 «Sen mushu gépingni, yeni «Heqqaniyliqim Tengriningkidin üstündur» déginingni toghra dep qaramsen?□
3 Shundaq bolghanliqi üchün sen: «Heqqaniyliqning manga néme paydisi bolsun?

---

□ **34:36 «Ayup rezil admlerdek jawab bergen...»** — Élixuning bu sözi bolsa nahayiti éghir shikayet hésablinidu. Töwende Élixu Ayupni «asiyliq qilghan» depmu eyibleydu. Biraq derd-elemdin, ümidsizliktin, qattiq aghriqlardin chiqqan achchiq hem gumanliq gepni «asiyliq» dégili hergiz bolmaydu. Bu jehette Élixu sel heddidin ishipraq sözligen. «U axirghiche sinalsun!» déyishmu «bir yanda azade olturghan» kishiler üchün démekke asan geptur!

□ **35:2 «Sen (Ayup) mushu gépingni, yeni «Heqqaniyliqim Tengriningkidin üstündur» déginingni toghra dep qaramsen?»** — bu sözmu bek qattiq éytilghan. Ayup eslide «Men heqqaniy» dégini hem Xudaning adalitidin bezi gumanliq geplerni qilghini bilen, emeliyette qap yüreklik qilip «Heqqaniyliqim Tengriningkidin üstün» dégen gepni qilip baqmighan. Oqurmenler öziliri birnéme désun.

Gunah qilmighinimning gunah qilghinimgha qarighanda artuqchiliqi nede?» dep soriding .□ ■

4 Özüm sözler bilen sanga *jawab bérey*,

Sanga hem sen bilen bille bolghan ülpetliringge jawab bérey;□

5 Asmanlargha qarap baqqin;

Pelektiki bulutlargha sepsalghin;

Ular sendin yuqiridur.

6 Eger gunah qilghan bolsang, undaqta Tengrige qaysi ziyankeshlikni qilalaytting?

Jinayetliring köpeysimu, undaqta uninggha qandaq ziyanlarni salalar iding?

7 Sen heqqaniy bolghan teqdirdimu, Uninggha néme béreleytting?

---

□ **35:3** «...sen **(Ayup):** «Heqqaniyliqning **manga néme paydisi bolsun? Gunah qilmighinimning gunah qilghinimgha qarighanda artuqchiliqi nede?» dep soriding»** — Élixu yuqirida Ayupni eyiblep: «Sen «Adem Xudadin söyünse, buning uninggha héchqandaq paydisi bolmaydu» dégensen» (9:34) déginini hazir tekrarlaydu. ■ **35:3** Ayup 34:9 □ **35:4** «Sanga **hem sen bilen bille bolghan ülpetliringge jawab bérey»** — «ülpetliring» dégen söz belkim Ayupning üch dostini emes, belki uning bilen oxshash közqarashta bolghanlarni (hazirmu Ayupning yénida olturghanlarni?) körisitishi mumkin.

U séning qolungdin némimu alar-he?□ ■

8 Séning eskilikliring peqet sendek bir insan'ghila,

Heqqaniyliqing bolsa peqet insan balilirighila tesir qilidu, xalas.

9 Ademler zulum köpiyip ketkenlikidin yalwuridu;

Küchlüklerning bésimi tüpeylidin ular nale-peryad kötüridu.□

10 Biraq héchkim: «Kéchilerde insanlargha naxsha ata qilghuchi yaratquchum Tengrini nedin izdishim kérek?» démeydu.

11 Uning bizge ögitidighini yer-zémindiki haywanlargha ögitidighinidin köp,

Hem asmandiki uchar-qanatlargha ögitidighinidin artuq emesmu?

12 Ular nale-peryad kötüridu, biraq rezil ademlerning hakawurluqining tesiri tüpeylidin,

---

□ **35:7** «Sen **heqqaniy bolghan teqdirdimu, Uninggha néme béreleytting? U séning qolungdin némimu alar-he?»** — Élixuning bu közqarishi Élifazningkige (22:3-ayettiki) oxshaydu. Biz yenila awwalqi ayettiki izahatni tekrarlaymiz: — «1:8-ayette, Xudaning Özide Ayuptin alghan raziliqi, xursenliki nahayiti gewdilinip turidu. Shuning bilen bir waqitta biz Tewrattiki «Yaritilish» dégen qisimda Xudaning insanning tüpeylidin bolghan azabliridin xewerdar bolimiz. Xuda gerche ulughluq igisi bolsimu, U yenila bizdin xursenlik izdeydu yaki bizdin renjiydu hem azablinidu. Shuning üchün Élixuning 5-8-ayettiki bu sözliri intayin xata éytilghan sözlerdur». ■ **35:7** Ayup 22:2; Zeb. 16:2; Rim. 11:35 □ **35:9** «**Küchlüklerning bésimi tüpeylidin...**» — ibraniy tilida «Küchlüklerning biliki tüpeylidin...».

Uni Xuda ijabet qilmaydu.□ ■

13 Berheq, Tengri quruq duagha qulaq salmighan yerde,

Hemmige Qadir mushulargha ehmiyet bermigen yerde,

14 Sen: «Men Uni körelmeymen» déseng, *U qandaq qulaq salsun*?

Dewaying téxi Uning aldida turidu,

Shunga Uni kütüp turghin.□

15 Biraq U hazir *towa qilish pursiti bérip*, Öz ghezipini téxi tökmigen ehwalda,

---

□ **35:12 «Ular (ézilgenler) nale-peryad kötüridu, biraq rezil ademlerning hakawurluqining tesiri tüpeylidin, uni Xuda ijabet qilmaydu»** — Élixu belkim jemiyet arisidiki yamanlarning hakawurluqi melum bir derijidin éship ketken bolsa, jemiyetning ularni cheklimigen sewenlikmu bar bolushi mumkin, démekchi. Undaqta pütkül jemiyet, jümlidin bezi bigunah kishilermu ularning wejidin Xudaning terbiye-jazalishigha uchrimay qalmaydu, démekchi. Uning gépining orunluq yéri bolushi mumkin. Biraq Ayup (meyli uning hakawur yéri bolsun) bu «reziller»ning qatarigha kirmeydu. ■ **35:12** Ayup 27:9; Pend. 1:28; 15:29; Yesh. 1:15; Yer. 11:11; Yuh. 9:31 □ **35:14 «Dewaying téxi Uning aldida turidu, shunga Uni kütüp turghin»** — 23:8-10ni körüng. Élixu aldida éytqan sözliri bilen Ayupni asassiz eyibligen bolsimu, «Dewaying téxi Uning aldida turidu, shunga Uni kütüp turghin» dégen bu söz, shübhisizki, Ayupqa del jayida qilin'ghan sözdur. Élixu héch bolmighanda, Ayupning heqiqeten bir «dewasi» barliqini étirap qilidu. Ayetning bashqa birxil terjimisi: «Hemmige Qadir mushulargha ehmiyet bermigen yerde (13-ayet), séning: «Men Uni körelmeymen; dewayim Uning aldida turidu, men Uni kütüwatimen» déginingdin kéyin qandaq bolar?».

Ayup özining tekebburluqini bilmemdighandu?□ ■
16 Chünki Ayup quruq gep üchün aghzini achqan,
U tuturuqsiz sözlerni köpeytken».

# 36

*Élixuning tötinchi bayani: — Azablardin alghan terbiye*

1 Élixu sözini dawamlashturup mundaq dédi: —
2 «Méni birdem sözligili qoysang,
Men yene Tengrige wakaliten qilidighan sözümning barliqini sanga ayan qilimen.
3 Bilimni yiraqlardin élip keltürimen,
Ademlerni Yaratquchimni heqqaniy dep hésablaydighan qilimen.□
4 Méning gépim heqiqeten yalghan emestur;
Bilimi mukemmel birsi sen bilen bille bolidu.□
5 Mana, Tengri dégen ulughdur,
Biraq U héchkimni kemsitmeydu;

---

□ **35:15 «Biraq U ... Öz ghezipini téxi tökmigen ehwalda, Ayup özining tekebburluqini bilmemdighandu?»** — bu sözmu bek qattiq éytilghan söz bolup, Ayupni intayin tekebbur adem dep jezmleshtüridu. Biraq Ayup gerche Xudagha qarita bezi achchiq, azabliq geplerni qilghan bolsimu, u yenila Xudadin eyminidighan kishi idi. Bashqa birxil terjimisi: «Yene kélip, sen téxi: «Uning ghezipi héch jaza bermeydu, U asiyliqni héch nezerige almaydu» deysen!» ■ **35:15** Ayup 11:6 □ **36:3 «Bilimni yiraqlardin élip keltürimen...»** — Élixu béridighan misallarni «yiraqlardin» almaqchi — démek, uzun tarix hem tebiettin almaqchi. □ **36:4 «Bilimi mukemmel birsi»** — Élixu özini bek yuqiri chaghlisa kérek; chünki u 37-babta del bu sözler bilen Xudaning Özini teswirleydu.

Uning chüshinishi chongqurdur, meqsitide ching
turidu.□ ■
6 U yamanlarni hayat saqlimaydu;
Biraq ézilgenler üchün adalet yürgüzidu.□
7 U heqqaniylardin közini élip ketmeydu,
Belki ularni menggüge padishahlar bilen textte
olturghuzidu,
Shundaq qilip ularning mertiwisi üstün bolidu.■
8 We eger ular kishenlen'gen bolsa,
Japaning asaritige tutulghan bolsa,
9 Undaqta U ulargha qilghanlirini,
Ularning itaetsizliklirini,
Yeni ularning körenglep ketkenlikini özlirige
körsetken bolidu.
10 Shuning bilen U qulaqlirini terbiyige échip
qoyidu,
Ularni yamanliqtin qaytishqa buyruydu.
11 Ular qulaq sélip Uninggha boysunsila
Ular *qalghan* künlirini awatchiliqta,
Yillirini xushluqta ötküzidu.
12 Biraq ular qulaq salmisa, qilichlinip dunyadin
kétidu,
Bilimsiz halda nepestin toxtap qalidu.
13 Biraq könglige iplasliqni pükkenler yenila adawet
saqlaydu;

---

□ **36:5 «Biraq U héchkimni kemsitmeydu»** — Élixuning ayettiki bu birinchi jümlisini alahide ehmiyetlik dep qarighinimiz bilen u yenila uning 35-bab -7-ayettiki bayanigha sel zit kélidu. ■ **36:5** Ayup 9:4; 12:13, 16; 37:23; 38:23 □ **36:6 «U yamanlarni hayat saqlimaydu; biraq ézilgenler üchün adalet yürgüzidu»** — Élixu eslide «Men silerning (üch dostning) gepliringlar boyiche uninggha jawab bermeymen» dégini bilen, u yenila bu ayette ularning addiy xulasilirige qaytip keldi. ■ **36:7** Zeb. 33:18; 34:15-16; 113:8

U ularga asaret chüshürgendimu ular yenila
tilawet qilmaydu.
14 Ular yash turupla jan üzidu,
Ularning hayati bechchiwazlar arisida
tügeydu.□ ■
15 Biraq U azab tartquchilarni azablardin bolghan
terbiye arqiliq qutquzidu,
U ular xar bolghan waqtida ularning quliqini
achidu.
16 U shundaq qilip sénimu azarning aghzidin qis-
tangchiliqi yoq keng bir yerge jelp qilghan bolatti;
Undaqta dastixining maygha toldurulghan bo-
latti.□ ■
17 Biraq sen hazir yamanlargha qaritilghan
tégishlik jazalargha toldurulghansen;
Shunga *Xudaning* hökümi hem adaliti séni tu-
tuwaldi.□
18 Ghezipingning qaynap kétishining séni mazaqqa
bashlap qoyushidin hushyar bol;
Undaqta hetta zor kapaletmu séni qutquzal-
maydu.

---

□ **36:14 «bechchiwazlar»** — ibraniy tilida bu söz «hezilek er pahishe»ni körsitidu. ■ **36:14** Ayup 22:16 □ **36:16 «U (Xuda) shundaq qilip sénimu azarning aghzidin qistangchiliqi yoq keng bir yerge jelp qilghan bolatti; undaqta dastixining maygha toldurulghan bolatti»** — Élixuning 8-15-ayettiki bergen telimi shuki, nurghun azab-oqubetler emiliyette jazalash emes, belki Xudaning terbiyisi bolidu. Shübhisizki, bu telimning ehmiyiti bar. Biraq u yenila Ayupning asasiy ehwalini chüshenmeydu. U töwende (17-ayette) yenila Ayupni xata eyibleydu. ■ **36:16** Zeb. 23:5 □ **36:17 «Biraq sen hazir yamanlargha qaritilghan tégishlik jazalargha toldurulghansen; shunga Xudaning hökümi hem adaliti séni tutuwaldi»** — 17-21-ayetlerning bashqa xil terjimiliri uchrishi mumkin. Esli tékistni chüshinish sel tes.

19 Yaki bayliqliring,
Yaki küchüngning zor tirishishliri,
Özüngni azab-oqubettin néri qilalamdu?
20 Kéchige ümid baghlima,
Chünki u chaghda xelq öz ornidin yoqilip kétidu.□
21 Hushyar bol, eskilikke burulup ketme;
Chünki sen *qebihlikni* derdke *sewr bolushning* ornida tallighansen.
22 Mana, Tengri küch-qudriti tüpeylidin üstündur;
Uningdek ögetküchi barmu?□
23 Kim Uninggha mangidighan yolni békitip bergenidi?
We yaki Uninggha: «Yaman qilding?» déyishke pétinalaydu?■
24 Insanlar tebrikleydighan Xudaning emellirini ulughlashni untuma!
25 Hemme adem ularni körgendur;
Insan baliliri yiraqtin ulargha qarap turidu».

*Xudaning karamet emelliri — •••• Uning zor heywisi dehshetlik qara quyunda ayan bolidu*

26 « — Berheq, Tengri ulughdur, biz Uni chüshinelmeymiz,

---

□ **36:20 «Kéchige ümid baghlima»** — bu tolimu selbiy menide ishlitilgen. Belkim Élixu: Ayup bashqilar özini körmeydighan, özi yaman ishlarni qilalaydighan waqitni ümid bilen kütmekte, démekchi bolushi mumkin. □ **36:22 «Mana, Tengri küch-qudriti tüpeylidin üstündur; Uningdek ögetküchi barmu?»** — Élixuning telimidiki intayin yaxshi nuqta shuki, Xudaning «ögetküchi»dur, U del Özining Rohi arqiliq insan'gha yolyoruq béridu. ■ **36:23** Qan. 32:4; 2Tar. 19:7; Ayup 8:3; 34:10; Rim. 9:14

Uning yillirining sanini tekshürüp éniqlighili bol-
maydu.■
27 Chünki U suni tamchilardin shümürüp
chiqiridu;
Ular pargha aylinip andin yamghur bolup
yaghidu.
28 Shundaq qilip asmanlar *yamghurlarni* quyup
bérip,
Insan baliliri üstige molchiliq yaghduridu.
29 Biraq kim bulutlarning toqulushini,
Uning *samawi* chédirining gümbür-gümbür
qilidighanliqini chüshinelisun?
30 Mana, U chaqmiqi bilen etrapini yoruq qilidu,
Hetta déngiz tektinimu yoruq qilidu.□
31 U bular arqiliq xelqler üstidin höküm chiqiridu;
Hem ular *arqiliqmu* mol ashliq béridu.■
32 U qollirini chaqmaq bilen tolduridu,
Uninggha uridighan nishanni buyruydu.
33 *Xudaning* güldürmamisi uning kélidighanliqini élan
qilidu;
Hetta kalilarmu sézip, uni élan qilidu. □

---

■ **36:26** Zeb. 90:2; 92:8; 93:2; 102:12; Yesh. 63:16; Yigh. 5:19; Dan. 6:27; Ibr. 1:12 □ **36:30** **«Mana, U chaqmiqi bilen etrapini yoruq qilidu, hetta déngiz tektinimu yoruq qilidu»** — chaqmaq déngizning chongqur yerlirige téship yétidu. ■ **36:31** Ayup 37:13 □ **36:33** **«Xudaning güldürmamisi uning kélidighanliqini élan qilidu; hetta kalilarmu sézip, uni élan qilidu»** — Ayup 28-babta boran-chapqun dégen sözni tilgha alghan. Buning bir sewebi bir boran-chapqunning heqiqeten ulargha yéqinlishiwatqanliqini anglighini bolushi mumkin. Emdi Élixuning boran-chapqunni tepsiliy teswirlishining sewebi hazirning özide boran (emeliyette qara quyun)ning ularning béshigha chüshüwatqinini körsetken bolushi mumkin. 38:1ni körüng.

# 37

*Élixuning tötinchi bayanining dawami — Xudaning karamet emellirini körsetkenlirini ayan qilish •••• Qara quyunning yéqinlishishi*

1 Shundaq, yürikimmu buni anglap tewrinip kétiwatidu,
Yürikim qépidin chiqip kétey, dédi.
2 Mana anglighina! Uning hörkirigen awazini,
Uning aghzidin chiqiwatqan güldürmama awazini angla!□ ■
3 U awazini asman astidiki pütkül yerge,
Chaqmiqini yerning qerigiche yetküzidu.
4 Chaqmaqtin kéyin bir awaz hörkireydu;
Öz heywitining awazi bilen u güldürleydu,
Awazi anglinishi bilenla héch ayanmay chaqmaqlirinimu qoyuwétidu.
5 Tengri awazi bilen karamet güldürleydu,
Biz chüshinelmeydighan nurghun qaltis ishlarni qilidu.■
6 Chünki u qargha: «Yerge yagh!»,
Hem höl-yéghin'gha: «Küchlük yamghur bol!» deydu.■
7 U barliq insanni özining yaratqanliqini bilsun dep,

---

□ **37:2** **«Uning aghzidin chiqiwatqan güldürmama awazi»** — ibraniy tilida «Uning aghzidin chiqiwatqan ghurqirashliri» yaki «Uning aghzidin chiqiwatqan gürgireshliri». ■ **37:2** Zeb. 29:3-4 ■ **37:5** Ayup 5:9; 9:10; 36:26 ■ **37:6** Zeb. 147:16

Hemme ademning qolini bular bilen tosup
qoyidu;□
8 Yawayi haywanlar öz uwisigha kirip kétidu,
Öz qonalghusida turghuzulidu.
9 Boran-chapqun kohiqaptin kélidu,
Hem soghuq-zimistan taratquchi shamallardin
kélidu.□
10 Tengrining nepisi bilen muz hasil bolidu;
Bipayan sular qétip qalidu.■
11 U yene qoyuq bulutlargha mol nemlik yükleydu,
U chaqmaq kötüridighan bulutni keng yéyip
qoyidu.
12 Ular pütkül yer-zémin yüzide U buyrughan ishni
ijra qilish üchün,
Uning yolyoruqliri bilen heryaqqa burulidu.
13 Yaki terbiye tayiqi bolushi üchün,
Yaki Öz dunyasi üchün,
Yaki Öz rehimdillikini körsitish üchün U *bulutlirini*

---

□ **37:7** «U **hemme ademning qolini bular bilen tosup qoyidu»** — qar yaki qattiq yamghur yaghsa, ademler xizmet qilishqa sirtqa chiqalmaydu, yawayi haywanlarmu chiqalmaydu. Biz bu addiy ishtin sawaq élishimiz kérek. Biz «Hemmige Qadir» emesmiz, qolimiz hem bilimimiz cheklik, Xudaning zor küch-qudriti aldida kemterleshkinimiz tüzük. □ **37:9** «taratquchi **shamallar...»** — bu söz belkim melum bir shamalning mexsus atalghusi bolushi kérek. Bashqa bir xil terjimisi «Soghuq-zimistan shimaldin kélidu».
■ **37:10** Ayup 38:29, 30; Zeb. 147:17, 18

keltüridu.□ ■
14 I Ayup, buni anglap qoy,
Tengrining karamet emellirini tonup yétip shük tur.□
15 Tengrining bulutlarni qandaq septe turghuzghanliqini bilemsen?
Uning bulutining chaqmiqini qandaq chaqturidighanliqinimu bilemsen?
16 Bulutlarning qandaq qilip boshluqta muelleq turidighanliqini,
Bilimi mukemmel Bolghuchining karametlirini bilemsen?
17 Hey, Uning qandaq qilip yer-zéminni jenubdiki shamal bilen tinchlandurup,
Séni kiyim-kéchikingning ottek issitqinini bilemsen?
18 Sen Uninggha hemrah bolup asmanni xuddi quyup chiqarghan eynektek,

---

□ **37:13** «Yaki **terbiye tayiqi bolushi üchün, yaki Öz dunyasi üchün, yaki Öz rehimdillikini körsitish üchün u bulutlirini keltüridu»** — Élixuning «yaki Öz dunyasi üchün» dégen bu ibarisi sel sirliq. Yaghidighan yamghurning «terbiye tayiqi bolushi üchün» yaki «Öz rehimdilliqini körsitish üchün» dégenning meniliri éniq, biraq «Öz dunyasi üchün» némini körisitdu? Xudaning meqsetliri awwalqi birinchisi hem ikkinchiside insanlargha merkezleshken bolup, Xudaning «Öz dunyasi üchün» dégen meqsitini uning Öz dunyasidin huzur élishi üchün dések bolamdu-bolmamdu? Xudaning herbir qilidighan Ishi insanlar üchünla bolushi kérekmu? — kéyinki bablarda Xudaning insanlar bilen **biwasite munasiwiti yoq** birqanche ishliri tilgha élinidu. Mundaq ishlarning alahidiliki toghruluq «qoshumche söz»imizde azraq sözleymiz. ■ **37:13** Mis. 9:18,23; 1Sam. 12:18,19; Ezra 10:9; Ayup 36:31 □ **37:14** «**I Ayup, buni anglap qoy, Tengrining karamet emellirini tonup yétip shük tur»** — belkim u Ayupni ularning üstidiki boran-chapqunning karametlirini bayqashqa ündeydu.

Mustehkem qilip yayghanmiding?!■
19 Uninggha némini déyishimiz kéreklikini bizge
ögitip qoyghin!
Qarangghuluqimiz tüpeylidin biz dewayimizni
jayida sepke qoyalmaymiz.
20 Uninggha «Méning Sanga gépim bar» déyish
yaxshimu?
Undaq dégüchi adem yutulmay qalmaydu!
21-23 Emdi shamallar kélip bulutlarni tarqitiwétidu,
Biraq bulutlar arisidiki quyash nurigha ademler
biwasite qarap turalmaydu.
Quyashning altun renggi shimal tereptinmu
peyda bolidu;
Tengrining huzurida dehshetlik heywet bardur.
Hemmige Qadirni bolsa, biz Uni
mölcherliyelmeymiz;
Qudriti qaltistur, Uning adaliti ulugh,
heqqaniyliqi chongqur,
Shunga U ademlerge zulum qilmaydu.□ ■
24 Shunga ademler Uningdin qorqidu;
Könglide özini dana chaghlaydighanlargha U héch

---

■ **37:18** Yar. 1:6 □ **37:21-23** **«Emdi shamallar kélip bulutlarni tarqitiwétidu, biraq bulutlar arisidiki quyash nurigha ademler biwasite qarap turalmaydu»** — Élixuning bu sözimu sirliq. Terjime qilish tes bolghini bilen, sherhimizche u Ayupning ehwalini hazirqi bu bulutluq, tutuq (boran-chapqunluq) kün'ge oxshatmaqchi bolsa kérek. Xuda bulutlarni tarqitip tuyuqsiz körünse, Ayup quyashqa biwasite qariyalmighan'gha oxshash uningghimu qariyalmaytti, démekchi. Biraq Xudaning heywiti, körkemliki hemme tereptin, hetta shimal teripidin peyda bolidu, deydu. Élixuning bayanining bashqa xil menilirimu bar bolushi mumkin. ■ **37:21-23** Ayup 9:4; 12:13, 16; 36:5; Zeb. 93:1; 99:4

étibar qilmaydu».□

# 38

*Perwerdigarning Özi Ayupqa jawab béridu — Ayupning soallirining yeshmisi*

1 Andin Perwerdigar qara quyun ichidin Ayupqa
jawab bérip mundaq dédi: —
2 «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen
zadi kim?□ ■
3 Erkektek bélingni ching baghla;
Shunda Men sendin soray,

---

□ **37:24** «Shunga **ademler Uningdin qorqidu; könglide özini dana chaghlaydighanlargha U héch étibar qilmaydu»** — bashqa ikki xil terjimisimu bar: — «Shunga ademler Uningdin qorqidu; U könglide danaliq barlargha étiwar qilamdu?» we yaki «Shunga, ademler, Uningdin qorqunglar! Shübhisizki, könglide danaliq barlar Uningdin eyminidu!». □ **38:2** **«Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen zadi kim?»** — Perwerdigarning bu soali kimni körsitidu? Kéyinki 42-babta Ayupmu soalgha jawaben: «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim? Shuning bilen men chüshenmigenlirimni dep saldim, ademning eqli yetmeydighan tilsimat ishlarni éytip tashlidim» dep jawabkarliqni özige alidu. Ayup özi shundaq dégini bilen, Xuda bu sözni qilghanda axirqi qétimqi sözligüchi Élixu idi. Körginimizdek uning bezi gepliri del jayida éytilghan, hetta bésharet bolghini bilen, uningmu sözide xataliq az emes. Dostlarning sözliridimu xataliq köp idi. Shunga biz Xudaning bu sözi Ayup, Élixu we Ayupning üch dostidin ibaret besheylenni öz ichige alidu, dep qaraymiz. ■ **38:2** Ayup 42:3

Andin sen Méni xewerdar qil!□
4 Men yer-zéminni apiride qilghinimda, sen zadi
nede iding?
Bularni chüshen'gen bolsang, bayan qiliwer.■
5 Kim yer-zéminning ölchimini békitken?
— Sen buni bilmemsen?
Kim uning üstige tana tartip ölchigen?
6-7 Tang seherdiki yultuzlar bille küy éytishqan
waqtida,
Xudaning oghulliri xushalliqtin tentene qilishqan
waqtida,
Yer-zéminning ulliri nege paturulghan?
Kim uning burjek téshini salghan?□
8 Baliyatqudin chiqqandek, dengiz süyi bösüp
chiqqanda,
Kim uni derwazilar ichige bend qilghan?■
9 Men bulutni dengizning kiyimi qilghanda,
We qap-qarangghuni uning zakisi qilghanda,
10 Men uning üchün pasil kesken waqitta,
Uni cheklep baldaqlarni hem derwazilarni sal-
ghanda,
11 Yeni uninggha: «Mushu yergiche barisen,
pasildin ötme,

---

□ **38:3** **«Erkektek bélingni ching baghla»** — «heqiqiy erkek» yaki «heqiqiy oghul bala» dégenning néme ikenliki Xuda aldida turghandila andin bilinidu. Xudaning aldida turup Uninggha jawab bérelmeydighan, özining mes'uliyitini öz zimmisige élishtin bash tartqan kishi erkek emestur. ■ **38:4** Pend. 8:29 □ **38:6-7** **«Xudaning oghulliri»** — 1-babtiki izahatimizdek, belkim muqeddes perishtilerni körsitidu. «Tang seherdiki yultuzlar» bolsa biz-ningche oxshashla perishtilerni körsitidu. Perishtilerning yultuzlar bilen zich munasiwiti bardur. ■ **38:8** Yar. 1:9; Ayup 26:10; Zeb. 33:7; 104:6-9; Pend. 8:29; Yer. 5:22

Séning tekebbur dolqunliring mushu yerde tox-
tisun» dégende, sen nede iding?□
12 Sen tughulghandin béri seherni «Chiq» dep
buyrup baqqanmusen?
Sen tang seherge özi chiqidighan jayini
körsetkenmusen?
13 Sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerin-
imu yorutquzup höküm sürgüzüp,
Shundaqla rezillerni titritip yer-zémindin qogh-
latquzghanmusen?□
14 Shuning bilen yer-zémin séghiz laygha bésilghan
möhür izliridek özgertilidu;

---

□ **38:11 «Séning tekebbur dolqunliring mushu yerde tox-tisun»** — déngiz-okyanlar hem yer-zéminning ariliqidiki teng-pungluq emeliyette nahayiti nazuk bir ish. Yer yüzining üchtin ikkisi déngiz. Géologiye ilmi dunyayimizning ilgiri pütünley déngiz astida yatqanliqini ispatlaydu. Tewrattiki «Yaritilish» dégen qisimda Xudaning yer-zéminni déngizdin égizlitishi hem déngizdin ayriwétishi xatirilen'gen. Nuh peyghember dewridiki kelkündin kéyin Xuda dunyani axiretkiche ikkinchi qétim ashundaq dun-yawiy kelkün bilen chömüldürmeymen, dep insaniyetke wede bergen. □ **38:13 «Sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerinimu yorutquzup höküm sürgüzüp...»** — ibraniy tilida «sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerinimu tutquzup». **«Sen ... seherge yer yüzining qerinimu yorutquzup höküm sürgüzüp, shundaqla rezillerni titritip yer-zémindin qogh-latquzghanmusen?»** — toluq ayetning bashqa birxil terjimisi: «... Sen shundaq qilip, seher nurigha yer yüzining burjeklirini tutquzup, rezillerni zémindin silkip tashlatquziwetkenmusen?» (bu xil terjime toghra bolsa, yer-zémin yotqan'gha oxshitilidu; nurning kélishi xuddi yotqanni silkigendek, rezillerni qoghday-dighan qarangghuluqni yoqitidu).

Kiygen kiyimdek hemme éniq bolidu;□
15 Hem shuning bilen rezillerning «nur»i ulardin élip kétilidu;
Kötürülgen bilekler sundurulidu.□
16 Déngizdiki bulaqlargha seper qilip yetkenmusen?
Okyanlarning qeride méngip baqqanmusen?
17 Ölümning derwaziliri sanga ashkari-lan'ghanmu?
Ölüm sayisining derwazilirini körgenmusen?
18 Eqling yer-zéminning chongluqigha yetkenmu?
Hemmisini bilgen bolsang éniq bayan qil!
19 Nur turushluq jaygha baridighan yol nede?
Qarangghuluqning bolsa, esliy orni nede?
20 Sen *buni bilip* ularni öz chégrasigha apiralamsen?
Ularning öyige mangidighan yollarni bilip yételemsen?
21 Hee, rast, sen bilisen, chünki sen ularning chaghliridin ilgiri tughulghansen,
Künliringning sani derheqiqet köptin köptur!
22 Qar qachilan'ghan xezinilerge kirip kördüngmu.
Möldür ambirlirinimu körüp baqtingmu?

---

□ **38:14** «Shuning **bilen yer-zémin séghiz laygha bésilghan möhür izliridek özgertilidu»** — kéchide herbir nersining shekli éniq körünmeydu, elwette. Quyash nuri astida her yerning shekli ochuq körünidu. □ **38:15** «Hem **shuning bilen rezillerning «nur»i ulardin élip kétilidu; kötürülgen bilekler sundurulidu»** — démek, reziller üchün qarangghuluq ularning «nur»i, «kündüz»i, yeni «xizmet qilish» waqti bolidu. Tang seher kélishi bilen ularning «nuri» élip kétilidu, shunglashqa ular yaman ishlarni qiliwermeydu, belki jazalashqa uchraydu. Bu söz yene qiyamet künining nurining kélishi bilen, hazirqi gunahliq dunyaning qarangghuluqini buzup tashlaydighanliqinimu körsetken bir bésharet bolsa kérek.

23 Bularni azab-oqubetlik zaman'gha qaldurdum,

Jeng we urush küni üchün teyyarlap qoydum.□

24 Chaqmaq dégen qandaq yol bilen yérilidu?

Sherq shamili yer yüzide qandaq yol bilen tarqi-
tilidu?

25 Yamghur kelkünining chüshidighan qanilini
chépip teyyarlighan kimdu?

Güldürmamining chaqmiqi üchün yol teyyarlighan
kimdu?□

26 Shundaq qilip yamghur héch adem yoq bolghan
yer yüzige,

Héch ademzatsiz desht-bayawan'gha yaghdurul-
mamdu?

27 Shuning bilen chölleshken, qurghaq tupraqlar
qandurulidu,

---

□ **38:23** «Bularni **azab-oqubetlik zaman'gha qaldurdum, jeng we urush küni üchün teyyarlap qoydum»** — 22- hem 23-ayette Xudaning qar we möldürni ademlerning rezillikini chekleshke we yaki insan'gha terbiye bérishke qoral süpitide ishlitidighanliqi körsitilidu. □ **38:25** «Yamghur **kelkünining chüshidighan qanilini chépip teyyarlighan kimdu?»** — yamghurning yer yüzining melum bir yérige chüshidighanliqini, bashqa bir yérige chüshmeydighanliqini Xuda awwal alahide békitkenlikini körsitidu.

Ot-chöp bix urup köklep chiqmamdu?□ ■
28 Yamghurning atisi barmu?
Shebnemni kim tughqandu?
29 Muz bolsa kimning baliyatqusidin chiqidu?
Asmandiki aq qirawni bolsa kim dunyagha keltüridu?
30 Shu chaghda su qétip tashtek bolidu,
Chongqur dengizlarning yüzi qétip tutashturulidu.
31 «Qelb yultuzlar topi»ning baghlimini baghliyalamsen?
Orionning rishtilirini boshitalamsen?□ ■
32 «On ikki Zodiak yultuz türkümliri»ni öz peslide élip chiqiralamsen?

---

□ **38:27 «Yamghur ... héch ademzatsiz desht-bayawan'gha yaghdurulidu... Ot-chöp bix urup köklep chiqmamdu? (26-27-ayet)»** — Xudaning qilidighan nurghun ishlirining körünüshte ademler bilen munasiwiti yoqtek qilidu hem ademning közige körünmeydu. Hazirqi tebiiy penlerge asasen bilimizki, eslide kéreksiz dep qaralghan haywanlar hem ösümlükler tebietning tengpungluqini asrashqa tolimu kérek. Dunyadiki bezi kichikkine ishlar tebiiy muhit tengpungluqigha chong tesir yetküzidu. Buningdin sirt, Xuda Ayupqa: «Men ademzatsiz desht-bayawanda ösken gül-giyahlarning güzellikidin (meyli sanga héch ehmiyetsiz bolsimu) huzur alghum bolsa, séning néme karing? We Men eger sen körelmeydighan hem meqsitimni chüshenmeydighan shunche köp ishlarni qilsam, özüngning ishlirida qilghanlirimni chüshenmigen bolsangmu, séning bashqa ishliringda körsetken muhebbitimge qarap Manga tayinip ishenseng bolmamdu? Eger bu ishlar peqet Özümningla raziliqim üchün bolsa senmu razi bolamsen?» — dégendek bolsa kérek. Biz axirda bu témida yene toxtilip ötimiz. ■ **38:27** Zeb. 107:35 □ **38:31 «Qelb yultuzlar topi»** — bu türkümning yultuzlirining derweqe bir-birige baghlinip turushida sirliq bir küch bar. Orion yultuz türkümidiki bezi yultuzlarning bir-birige baghlinidighan sirliq küchimu bar. ■ **38:31** Ayup 9:9; Am. 5:8

«Chong Éyiq türkümi»ni Küchükliri bilen yétekliyelemsen?□

33 Asmanning qanuniyetlirini bilip yetkenmusen?
Asmanning yer üstige süridighan hökümlirini sen
belgilep qoyghanmu?■
34 Sen awazingni kötürüp bulutlarghiche yetküzüp,
Yamghur yaghdurup özüngni qiyan-tashqinlargha basturalamsen?
35 Sen chaqmaqlarni buyrup öz yoligha mangdu-ralamsen?
Uning bilen ular: «Mana biz!» dep sanga jawab béremdu?
36 Ademning ich-baghrigha danaliq béghishlap kirgüzgen kimdu?
Eqilge chüshinish qabiliyitini bergen kimdu?■
37 Bulutlarni danaliq bilen sanighan kim?
Asmanlardiki su tulumlirini tökidighan kim?
38 Buning bilen topa-changlarni qaturup uyul qil-durghan,
Chalmilarni bir-birige chaplashturghuzghan zadi kim?

### *Haywanatlarning hayatliq sirliri*

39 «Chishi shir üchün ow owlap yüremsen,
Shir küchüklirining ishtihasini qanduramsen?■
40 Ular uwilirida zongziyip yürgen waqtida,

---

□ **38:32** **«Chong Éyiq türkümi»** — bu yultuz türkümi «Yette Qaraqchi» yaki «Yette Qozuq» depmu atilidu. ■ **38:33** Yer. 31:35
■ **38:36** Ayup 32:8; Top. 2:26; Dan. 1:17 ■ **38:39** Zeb. 104:21

Chatqalliq ichide turup tuzaq qoyup, *sen ulargha olja bérelemsen*?
41 Yémi kemchil bolup, ézip kétip yiraqqa kétip qalghanda,
Baliliri Tengrige iltija qilip nale-peryad kötürgende,
Tagh qaghiliri hem baliliri üchün yemni teminligen kimdu? ■

# 39

## *Haywanatlarning hayatliq sirliri — dawami*

1 Sen taghdiki yawa öchkilerning qachan tughidighanliqini bilemsen?
Jerenlerning balilighanliqini közitip baqqanmusen?■
2 Ularning boghaz bolghili nechche ay bolghanliqini saniyalamsen?
Ularning balilaydighan waqtidin xewiring barmu?
3 Ular qeddini püküp, yétip balilirini tughidu,
Ular özidiki tolghaqni chiqirip tashlaydu;
4 Ularning baliliri küchlinip yétilidu,
Ular dalada ösüp, *anisining* yénidin chiqip qaytip kelmeydu.□
5 Yawa éshekni dalagha qoyuwétip erkinlikke chiqarghan kim?

---

■ **38:41** Zeb. 147:9; Mat. 6:26 ■ **39:1** Zeb. 29:9 □ **39:4 «Ular (yawa öchkiler) dalada ösüp, anisining yénidin chiqip qaytip kelmeydu» —** kéyinki «qoshumche söz»imizdiki söhbitimizni körüng.

Shash éshekning noxtilirini yéshiwetken kim?□
6 Chöl-bayawanni uning öyi qilghanmen,
Shorluqnimu uning turalghusi qilghanmen.■
7 U sheherning qiyqas-sürenliridin yiraq turup uni mazaq qilidu;
U éshekchining warqirishinimu anglimaydu.
8 U taghlarni öz yayliqim dep kézidu,
Shu yerdiki hemme gül-giyahni izdep yüridu.
9 Yawa kala bolsa xizmitingge kirishke razi bolamdu?
Séning oqurungning yénida turushqa unamdu?□
10 Yawa kalini tana bilen baghlap, tapqa chüshürelemsen?!
U sanga egiship jilghilarda méngip tirna tartamdu?
11 Uning küchi zor bolghanliqi üchün uninggha tayinamsen?
Emgikingni uninggha amanet qilamsen?
12 Danliringni öyge kötürüp ekilishni uninggha tapshuramsen?
«*Danlirimni* xaminimgha yighishturidu» dep uninggha ishenemsen?

*Tögiqush*

---

□ **39:5** **«Shash éshek»** — bu belkim «yawa éshek»ning yene birxil atilishi bolushi mumkin. Erebler uni yawayi haywanlar arisida qoghlap tutush eng qiyin dep qaraydu. **«noxtiliri»** — yaki «asaretliri». ■ **39:6** Ayup 24:5; Yer. 2:24 □ **39:9** **«Yawa kala»** ***yaki*** ***«awraq»*** — epsus, biz hazir bu heywetlik haywanlarni körelmeymiz. 1627-yili ularning nesli qurighan. Bu haywan nahayiti yoghan bolup, intayin küchlük idi. Uningdin bolghan haywanlardin peqet pil we su étila bar idi. Uni boyunturuqqa chétip ishqa sélish hergiz mumkin emes, elwette!

13 Tögiqush qanatlirini shadliq bilen qaqidu,
Biraq bular leylekning qanat uchliri hem peylirige yétemdu? □
14 U tuxumlirini yerge tashlap qoyidu,
Tuxumlirim topida issitilsun, deydu.
15 Ularning tasadipiy dessilip yanjilidighanliqini,
Dalidiki birer haywanning asanla ularni dessep-cheyleydighanliqini untuydu.
16 Balilirini özining emestek baghrini qattiq qilidu;
Uning tughutining ejri bikargha kétidu,
Biraq u pisent qilmighandek turidu.□
17 Chünki Tengri uni kem eqil qilghan,
Uninggha danaliqni bermigen.
18 Halbuki, u yügürüsh aldida meydisini yuqirigha kötürginide,
At hem atliqlarni kemsitip mazaq qilidu. □

---

□ **39:13 «Tögiqush qanatlirini shadliq bilen qaqidu, biraq bular leylekning qanat uchliri hem peylirige yétemdu?»** — bizning terjimimiz toghra bolsa u «Tögiqushning chirayliq qanatliri bolghini bilen, u héch uchalmaydu, leylek chirayliq uchidu» dégen menide (leylek bolsa chong, alichipar, küchlük bir qush). Yene bir xil terjimisi: «Qanat uchliri hem peyliri méhribanliqni bildüremdu?», yeni «Tögiqushning qanatliri méhribanliqni körsetmeydu, chünki u öz tuxumlirini yerge salghandin kéyin ular bilen bezide kari bolmaydu» dégen menide bolidu. Tögiqush toghruluq kéyinki söhbitimizni körüng. □ **39:16 «Balilirini özining emestek baghrini qattiq qilidu; uning tughutining ejri bikargha kétidu, biraq u pisent qilmighandek turidu»** — eger bashqa haywanlar tögiqushning uwisini bayqap qalghan bolsa, tögiqush ular tuxumlirimni yémisun dep, bezide özi tuxumlirini dessep chéqiwétidu. Kéyinki söhbitimiznimu körüng. □ **39:18 «U yügürüsh aldida meydisini yuqirigha kötürginide, at hem atliqlarni kemsitip mazaq qilidu»** — tögiqush intayin téz yügüreleydu, chölde yaki qumluqta bolsa attin ittik mangalaydu. Uni owlash intayin tes.

*At*

19 Sen atqa küch béghishlighanmiding?
Sen uning boynigha yelpünüp turidighan yaylini kiygüzgenmiding?
20 Sen uni heywetlik purqushliri bilen ademni qorqutidighan,
Chéketkidek sekreydighan qilalamsen?
21 U esheddiylik bilen yer tatilap-zoxchup,
Öz küchidin shadlinip kétidu,
Qoralliq qoshun bilen jeng qilishqa atlinidu.
22 U qorqunchqa nisbeten külüpla qoyidu,
Héchnémidin qorqmaydu;
Qilichning bisidin u yanmaydu.
23 Oqdan, julaliq neyze,
Görzimu uning yénida sharaqshiydu,
24 U yerni achchiq hem ghezep bilen yutuwétidu,
*Jeng* kanayini bir anglapla hayajanlinip qin-qinigha patmay kétidu.
25 Kanaylarning awazi bilenla u: «Ayhay!» deydu,
U jengni yiraqtin purap bolidu.
U serkerdilerning towlashlirini, jengchilerning warqirashlirini xushalliq bilen anglaydu.

*Sar we bürküt*

26 Sar séning eqling bilen uchamdu,
Qanatlirini jenubqa qarap kéremdu?□
27 Bürküt buyruqung bilen yuqirigha perwaz qilip kötürülemdu,
Uwisini yuqirigha salamdu?■

---

□ **39:26** **«Sar séning eqling bilen uchamdu, qanatlirini jenubqa qarap kéremdu?»** — bu ayet, belkim, sarning pesillik köchüshini körsitidu. ■ **39:27** Yer. 49:16; Ob. 4

28 U qoram tashning üstide makanlishidu,
U taghning choqqisigha qonidu,
Tik qiyanimu turalghusi qilidu.
29 Shu yerdin u owni paylap bayqiwalidu,
Közliri yiraq-yiraqlarni közitidu.
30 Uning baliliri qan shoraydu;
Öltürülgenler nede bolsa, u shu yerde bolidu». □ ■

# 40

## *Perwerdigar Ayupqa yene söz qilidu*

1 Perwerdigar Ayupqa yene jawaben: —
2 «Hemmige Qadir bilen dewalashidighan kishi un-
inggha terbiye qilmaqchimu?
Tengrini eyibligüchi kishi jawab bersun!» — dédi.□
3 Ayup bolsa Perwerdigargha jawaben: —
4 «Mana, men héchnémige yarimaymen;
Sanga qandaq jawab béreleymen?
Qolum bilen aghzimni étip geptin qalay;■
5 Bir qétim dédim, men yene jawab bermeymen;
Shundaq, ikki qétim désem men qayta
sözlimeymen» — dédi. □

---

□ **39:30 «Öltürülgenler nede bolsa, u shu yerde bolidu»** — bürküt hem sar toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng. «Mat.» 24:28nimu körüng. ■ **39:30** Mat. 24:28; Luqa 17:37 □ **40:2 «Tengrini eyibligüchi kishi jawab bersun!»** — Ayup Xudani heqiqeten (Uning muhebbitidin gumanlinip) eyibligen. Biraq Xuda uning semimiylikini üch dostning chirayliq gépidin yaxshi köridighandek qilatti. ■ **40:4** Zeb. 39:9-10 □ **40:5 «Bir qétim dédim.... ikki qétim désem...»** — Ayupning bu kemterlik sözi belkim «Méning sözlirim köplikidin alliburun chektin éship ketti» dégenlik bolushi mumkin.

### *Perwerdigar kinayilik söz qilidu*

6 Andin Perwerdigar qara quyun ichidin Ayupqa
jawab bérip mundaq dédi: —
7 «Erkektek bélingni ching baghla,
Andin Men sendin soray;
Sen Méni xewerdar qilghin.
8 Sen derweqe Méning hökümimni pütünley
bikargha ketküzmekchimusen?
Sen özüngni heqqaniy qilimen dep, Méni natoghra
dep eyiblimekchimusen?■
9 Séning Tengrining bilikidek *küchlük* bir biliking
barmu?
Sen Uningdek awaz bilen güldürliyelemsen?
10 Qéni, hazir özüngni shan-sherep hem salapet
bilen béziwal!
Heywet hem körkemlik bilen özüngni kiyindürüp,
11 Ghezipingning qehrini chéchip tashlighin,
Shuning bilen herbir tekebburning közige tikilip
qarap,
Andin uni pesleshtürgin.□
12 Rast, herbir tekebburning közige tikilip qarap,
Andin uni boysundurghin,

---

■ **40:8** Zeb. 51:4, 6; Rim. 3:4 □ **40:11** **«Ghezipingning qehrini chéchip tashlighin, shuning bilen herbir tekebburning közige tikilip qarap, andin uni pesleshtürgin»** — Xudaning küch-qudriti hem ghezipi peqetla heqqaniy meqsette bolidu, hergiz xalighanche peqet insanlarning mejburiy «ibadet»igha érishish üchün emes. Mesilen, mushu yerde tekebburlarni derhal halak qilish emes, ulargha sewr-taqitini körsitip, rehim-shepqetke érishish pursitini yaritip awwal: «Tekebburlarni pesleshtürüsh»te ishlitilidu.

Rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qil!□
13 Ularni birge topigha kömüp qoy,
Yoshurun jayda ularning yüzlirini képen bilen étip
qoyghin;
14 Shundaq qilalisang, Men séni étirap qilip max-
taymenki,
«Ong qolung özüngni qutquzidu!».

### *Bégémottin alghan sawaq*

15 Men séning bilen teng yaratqan bégémotni körüp
qoy;

---

□ **40:12 «Rast, herbir tekebburning közige tikilip qarap, andin uni boysundurghin, rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qil!»** — Xuda Ayupni Öz alimining textige olturushqa teklip qilidu. Ayup bu orunda olturghinida toghra höküm chiqiralamdu, chiqiralmamdu? Bu ish peqetla küch-qudret mesilisi emes. Ademde «tekebburlar»ni pesleshtürüp, «rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qilip» jazalighudek danaliqmu bolmisa, hemme ishni bilgen bolmisa we pütünley adil bolmisa bolmaydu. Xudaning rezillerning yer yüzige höküm sürüshide Öz meqsiti hem pilani bar. Emdi uning bu pilanini chüshenmise, herbir ademning ehwalini etrapliq bilmise, xata höküm chiqarmay qalmaydu. Xuda toghruluq Injilda déyilgendek: «Rebbimiz Öz wedisini (yeni rezillikni jazalash, Özining heqqaniy qilghan kishilirini Öz yénigha élishqa bolghan wedisini) orundashni (bezilerning «kéchiktürdi» dep oylighinidek) kéchiktürgini yoq, belki héchkimning halak bolushini xalimay, hemme insanning towa qilishigha kirishini arzulap, silerge kengchilik qilip waqitni sozmaqta» («2Pét.» 3:9). Yamanlarning kéyinrek towa qilishini kim bileleydu? Buni bilidighan peqet Xudadur. Ayupning qiyamet künidin asasen xewiri yoq, hem Xuda mushu yerde uninggha u toghrisida héchnerse démigen.

U kalidek ot-chöp yeydu.□
16 Mana, uning bélidiki küchini,
Qorsaq muskulliridiki qudritini hazir körüp qoy!
17 U quyruqini kédir derixidek égidu,
Uning yotiliridiki singirliri bir-birige ching toqup qoyulghan.
18 Uning söngekliri mis turubidektur,
Put-qolliri tömür choqmaqlargha oxshaydu.
19 U Tengri yaratqan janiwarlarning béshidur,
Peqet uning Yaratquchisila uninggha Öz qilichini yéqinlashturalaydu.□
20 Taghlar uninggha yémeklik teminleydu;
U yerde uning yénida daladiki herbir haywanlar oynaydu.
21 U sedepgül derexlikining astida yatidu,
Qomushluq hem sazliqning salqinida yatidu.
22 Sedepgüllükler öz sayisi bilen uni yapidu;

---

□ **40:15 «Bégémot»** — ibraniy tilidiki bir söz. Uyghur tiligha bu söz erebchidin qobul qilin'ghan bolup, «su éti» dégen haywanni körsitidu. Biraq mushu ayetler teswir qilghan haywan «su éti» emes. Mesilen, 16-ayette uning quyruqining kédir derixidek chong hem uzun bolidighanliqi körsitilidu. 19-ayette uning haywanlar ichide eng chongi ikenliki körsitilidu — démek, u birxil intayin chong otxor haywan. Uning toghrisidiki ayetlerni yighip, yekün chiqarsaq, hazir nesli qurighan «brontosawr»ni (dinozawrning bir türi) körsitishi mumkin. Bu zor chong haywanning uzunluqi 20 métr, éghirliqi 100 tonna chiqatti. Hazirqi zamandiki alimlarning bolsa belkim bu xulasige qarshi chiqish mumkinchiliki bolghini bilen, bu teswir özi Ayupning dewride bu atalmish «tarixning ilgiri»diki haywanning uning bilen zamandash bolghanliqigha qaltis ispat körsitidu. □ **40:19 «Peqet uning Yaratquchisila uninggha Öz qilichini yéqinlashturalaydu»** — bu ayetning ikkinchi qismini chünishish tes. Bashqa xil terjimisimu uchrishi mumkin.

Östengdiki tallar uni orap turidu.
23 Qara, derya téship kétidu, biraq u héch hoduq-
maydu;
Hetta Iordandek bir deryamu uning aghzigha
örkeshlep urulsimu, yenila xatirjem turiwéridu.
24 Uning aldigha bérip uni tutqili bolamdu?
Uni tutup, andin burnini téship chülük ötküzgili
bolamdu? □

# 41

*Léwiatandin alghan sawaq*

1 Léwiatanni qarmaq bilen tartalamsen?
Uning tilini arghamcha bilen *baghlap* basalam-
sen?□
2 Uning burnigha qomush chülükni kirgüzelemsen?
Uning éngikini tömür neyze bilen téshelemsen?
3 U sanga arqa-arqidin iltija qilamdu?
Yaki sanga yawashliq bilen söz qilamdu?
4 U sen bilen ehde tüzüp,
Shuning bilen sen uni menggü malay süpitide
qobul qilalamsen?
5 Sen uni qushqachni oynatqandek oynitamsen?
Dédekliringning huzuri üchün uni baghlap qoyam-
sen?
6 Tijaretchiler uning üstide sodilishamdu?
Uni sodigerlerge bölüshtürüp béremdu?
7 Sen uning pütkül térisige atarneyzini sanjiyalam-
sen?

---

□ **40:24 «...Uni tutup, andin burnini téship chülük ötküzgili bolamdu?»** — bégémotning ehmiyiti toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng. □ **41:1 «Léwiatan»** — yuqiriqi 3-bab, 8-ayettiki izahatni körüng.

Uning béshigha changgak bilen sanjiyalamsen?!
8 Qolungni uninggha birla tegküzgendin kéyin,
Bu jengni eslep ikkinchi undaq qilghuchi bolmaysen!
9 Mana, «*uni boysundurimen*» dégen herqandaq ümid bihudiliktur;
Hetta uni bir körüpla, ümidsizlinip yerge qarap qalidu emesmu?
10 Uning jénigha tégishke pétinalaydighan héchkim yoqtur;
Undaqta Méning aldimda turmaqchi bolghan kimdur?□
11 Asman astidiki hemme nerse Méning tursa,
Méning aldimgha kim kélip «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken,
Men uninggha qayturushqa tégishlikmu?□ ■
12 *Léwiatanning* ezaliri,
Uning zor küchi,
Uning tüzülüshining güzelliki toghruluq,
Men süküt qilip turalmaymen.
13 Kim uning sawutluq tonini salduruwételisun?

---

□ **41:10 «Uning jénigha tégishke pétinalaydighan héchkim yoqtur; undaqta Méning aldimda turmaqchi bolghan kimdur?»** — léwiatan insan'gha ögitidighan eng ulugh ish Xudaning Öz heywisini gewdilendürüshtur; insanlar léwiatanning ulughluqini hem tilsim körkemlikige qarap Xudadin eyminishi kérektur. Oqurmenlerning «qoshumche söz»imizni körüshini ümid qilimiz. □ **41:11 «Méning aldimgha kim kélip «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken»** — bashqa birxil terjimisi: «manga kim awwal bir nerse bergeniken, andin «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken?». ■ **41:11** Mis. 19:5; Qan. 10:14; Zeb. 24:1; 50:12; Rim. 11:35; 1Kor. 10:26, 28

Kim uning qosh éngiki ichige kiriwalalisun?□
14 Kim uning yüz derwazilirini achalalisun?
Uning chishliri etrapida wehime yatidu.
15 Qasiraqlirining sepliri uning pexridur,
Ular bir-birige ching chaplashturulghanki,□
16 Bir-birige shamal kirmes yéqin turidu.
17 Ularning herbiri öz hemrahlirigha chaplashqandur;
Bir-birige zich yépishturulghan, héch ayrilmastur.
18 Uning chüshkürüshliridin nur chaqnaydu,
Uning közliri seherdiki qapaqtektur.
19 Uning aghzidin otlar chiqip turidu;
Ot uchqunliri sekrep chiqidu.
20 Qomush gülxan'gha qoyghan qaynawatqan qazandin chiqqan hordek,
Uning burun töshükidin tütün chiqip turidu;
21 Uning nepisi kömürlerni tutashturidu,
Uning aghzidin bir yalqun chiqidu.
22 Boynida zor küch yatidu,
Wehime uning aldida sekriship oynaydu.
23 Uning etliri qat-qat birleshtürülüp ching turidu;
Üstidiki *qasiraqliri* yépishturulup, midirlimay turidu.
24 Uning yüriki beeyni tashtek mustehkem turidu,
Hetta tügmenning asti téshidek mezmut turidu.

---

□ **41:13** «...Kim **uning qosh éngiki ichige kiriwalalisun?»** — bashqa nechche xil terjimiliri bar, mesilen: — «...Kim uning ikki qur chishliri ichige kiriwalalisun?» yaki «...Kim uninggha yügenni yéqinlashturalisun?». □ **41:15** «Qasiraqlirining **sepliri uning pexridur, ular bir-birige ching chaplashturulghanki...»** — bashqa birxil terjimisi: «Uning pütün dümbisi qasiraqlardur, ular bir-birige ching chaplashturulghanki...»

25 U ornidin qozghalsa, palwanlarmu qorqup qalidu;
Uning tolghinip shawqunlishidin alaqzade bolup kétidu.□
26 Birsi qilichni uninggha tegküzsimu, héch ünümi yoq;
Neyze, atarneyze we yaki changgaq bolsimu beribir ünümsizdur.
27 U tömürni samandek,
Misni por yaghachtek chaghlaydu.
28 Oqya bolsa uni qorqitip qachquzalmaydu;
Salgha tashliri uning aldida paxalgha aylinidu.
29 Toqmaqlarmu paxaldek héchnéme hésablanmaydu;
U neyze-sheshberning tenglinishige qarap külüp qoyidu.□
30 Uning asti qismi bolsa ötkür sapal parchiliridur;
U lay üstige chong tirna bilen tatilighandek iz qalduridu.□
31 U déngiz-okyanlarni qazandek qaynitiwétidu;
U déngizni qazandiki melhemdek waraqshitidu;
32 U mangsa mangghan yoli parqiraydu;
Adem *buzhghunlarni körüp* chongqur déngizni ap'aq chachliq boway dep oylap qalidu.
33 Yer yüzide uning tengdishi yoqtur,
U héch qorqmas yaritilghan.
34 U büyüklerning herqandiqigha *jür'et bilen* nezer sélip, qorqmaydu;

---

□ **41:25** «Uning **tolghinip shawqunlishidin alaqzade bolup kétidu»** — bashqa birnechche xil terjimiliri uchrishi mumkin.
□ **41:29** **«sheshber»** — béshi tikendek bolghan uzun birxil neyze.
□ **41:30** «Uning **asti qismi bolsa ötkür sapal parchiliridur»** — yaki «Uning asti qismi bolsa, beeyni qiyiq tashlardur».

U barliq meghrur haywanlarning padishahidur».
□

# 42

*Perwerdigargha sirdash dost bolush*

1 Ayup Perwerdigargha jawab bérip mundaq dédi: —
2 «Hemme ishni qilalaydighiningni,
Herqandaq muddiayingni tosiwalghili bolmaydighinini bildim!
3 «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim?»
Berheq, men özüm chüshenmigen ishlarni dédim,
Men eqlim yetmeydighan tilsimat ishlarni éyttim.□ ■
4 Anglap baqqaysen, sözlep bérey;
Men Sendin soray, Sen méni xewerdar qilghaysen.
5 Men quliqim arqiliq xewiringni anglighanmen,

---

□ **41:34** «U **barliq meghrur haywanlarning padishahidur»** — bashqa birxil terjimisi: «U barliq meghrur bolghuchilarning padishahidur». Oqurmenlerning léwiatandin alghan sawaqlar toghruluq «qoshumche söz»diki söhbitimizni körüshini ümid qilimiz.
□ **42:3** **««Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim?» Berheq, men özüm chüshenmigen ishlarni dédim...»** — Ayup Xudaning (38:2) sorighan soaligha jawab berginide, Xudaning Özige esli tenbih bergen sözlirini qobul qilip xataliqini iqrar qilip, jawab bérip: — «Men!» dégendek, özige bu jawabkarliqni alidu. Biraq yuqirida déginimizdek, uning üch dosti hem Élixumu oxshashla «nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen» idi, dep qaraymiz.
■ **42:3** Ayup 38:2; Zeb. 40:5; 131:1; 138:6; 139:6

Biraq hazir közüm Séni köriwatidu.□
6 Shuning üchün men öz-özümdin nepretlinimen,
Shuning bilen topa-changlar we küller arisida
towa qildim». □

*Eslige keltürülüsh*

7 Perwerdigar Ayupqa bu sözlerni qilghandin kéyin
shundaq boldiki, Perwerdigar Témanliq Élifazgha
mundaq dédi: —
«Méning ghezipim sanga hem ikki dostunggha
qarap qozghaldi; chünki siler Méning toghramda
Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlimidinglar.□
8 Biraq hazir özünglar üchün yette torpaq hem
yette qochqarni élip, qulum Ayupning yénigha
bérip, öz-özünglar üchün köydürme qurbanliq
sununglar; qulum Ayup siler üchün dua qilidu;
chünki Men uni qobul qilimen; bolmisa, Men
öz nadanliqliringlarni özünglargha qayturup

---

□ **42:5 «Anglap baqqaysen, sözlep bérey; men Sendin soray, Sen méni xewerdar qilghaysen»** — bezi sherhchiler bu sözlerni Xudaningki (38:3, 40:7), Ayup peqet ularni neqil keltürüp eslitidu, dep qaraydu. Lékin bizningche Ayup ularni özining chin könglidiki gépi qilip ishlitidu. □ **42:6 «Topa-changlar we küller arisida towa qildim»** — qedimde qattiq towa qilish, pushayman qilish, matem tutushlar «topa-changlar we küller arisida» olturush arqiliq bildürületti. □ **42:7 «Méning ghezipim ... qozghaldi; chünki siler Méning toghramda Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlimidinglar»** — Xudaning bu sözi, bolupmu «Méning qulum Ayup **Méning** toghramda toghra sözligen» dégini, bizge achquch bolup, üch dostning we Ayupning bayanliridin toghra we natoghra yerlirini perq étish üchün halqiliq rol oynighusi.

bérey; chünki siler Méning toghramda qulum Ayup
toghra sözligendek toghra sözlimidinglar».□

9 Shuning bilen Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad
we Naamatliq Zofar ücheylen bérip Perwerdigar
ulargha déginidek qildi; hemde Perwerdigar Ayup-
ning duasini qobul qildi.

10 Shuning bilen Ayup dostliri üchün dua qiliwidi,
Perwerdigar uni azab-qiyinchiliqliridin qaytu-
rup, eslige keltürdi; Perwerdigar Ayupqa burun-
qidin ikki hesse köp berdi. □ 11 Shuning bilen
uning barliq aka-uka, acha-singil we uninggha
ilgiri dost-aghine bolghanlarning hemmisi un-
ing yénigha keldi. Ular uning öyide olturup un-
ing bilen bille tamaqlandi; uninggha hésdashliq
qiliship, Perwerdigar uninggha keltürgen barliq
azab-oqubetler toghrisida teselli bérishti; hemde
herbir adem uninggha bir tenggidin kümüsh,
birdin altun halqa bérishti. □ 12 Perwerdigar
Ayupqa kéyinki künliride burunqidin köprek bext-
beriket ata qildi; uning on töt ming qoyi, alte ming
tögisi, bir ming qoshluq kalisi, bir ming mada
éshiki bar boldi. 13 Uningdin yene yette oghul, üch

---

□ **42:8** «Qulum **Ayup siler üchün dua qilidu»** — roshenki, Xuda Ayupqa ishinidu, közi Ayupning dosti üchün dua qilishqa razi bolidighanliqigha yétidu. □ **42:10** «Perwerdigar **uni azab-qiyinchiliqliridin qayturup, eslige keltürdi»** — ibraniy tilida: «Perwerdigar Ayupni esirlikidin eslige keltürdi». □ **42:11** «herbir **adem uninggha bir tenggidin kömüsh, birdin altun halqa bérishti»** — ashu waqitta belkim tengge-tilladek pul yoq, peqet altun-kümüsh parchiliri bolushi mumkin.

qiz tughuldi. □ 14 U qizlirining birinchisining
ismini «Yémimah», ikkinchisining ismini «Keziye»,
üchinchisining ismini «Keren-xapuq» dep qoydi. □
15 Pütkül zéminda Ayupning qizliridek shunche
güzel qizlarni tapqili bolmaytti; atisi ularni aka-
ukiliri bilen oxshash mirasxor qildi.□
16 Bu ishlardin kéyin Ayup bir yüz qiriq yil yashap,
öz oghullirini, oghullirining oghullirini, hetta
tötinchi ewladqiche, yeni ewrilirinimu körgen.
17 Shuning bilen Ayup yashinip, künliridin qanaet

---

□ **42:13 «Uningdin yene yette oghul, üch qiz tughuldi» —** Perwerdigar Ayupqa «tirilish» toghruluq biwasite héchqandaq gep qilmidi. Biraq tékistte (10-ayet) mundaq déyilidu: — «Perwerdigar uninggha burunqidin ikki hesse köp berdi». Haywanlarning sani bolsa ikki hesse derijide köpeytildi. Mesilen, eslide uning yette ming qoyi bar idi; hazir uning on töt ming qoyi bar boldi, qatarliqlar. Biraq eslide uning «on balisi, yeni yette oghli, üch qizi» bar idi; hazir bolsa uning on töt oghli, alte qizi bar bolush kérekqu? Emeliyette u qiyamet künide qaytidin eslidiki yette oghli, üch qizi bilen jem bolidu. Shu chaghda u heqiqeten on baliliqla emes, belki yigirme baliliq bolidu. Ayup yéngi balilirining oninchisi bilen toxtap qélishi bilen, belkim bu «ikki hesse» dégen ish kelgüside choqum bir tirilishni körsitidu, men eslidiki on söyümlük balamdin peqet waqitliq ayrildim, dep oylashqa bashlighan bolsa kérek. Shunga bizningche tirilish toghruluq bu ishlardin bésharet aldi. Démek, «Perwerdigar uninggha burunqidin ikki hesse köp berdi» — qiyamet küni Ayup ularning tirildürülüshi bilenla yenila xushalliq bilen ular bilen jem bolup, on töt oghli, alte qizi bilen didarliship, «yéngi asman, yéngi zémin»da bille olturup ghizalinidu. □ **42:14 «Yémimah» —** «paxtek» dégen menide. «Keziye» — «darchin» (xushpuraqliq bir xil etir) dégen menide. «Keren-xapuq» — «sürme münggüz» (sürmige tolghan bir münggüz) dégen menide. □ **42:15 «atisi ularni aka-ukiliri bilen oxshash mirasxor qildi» —** belkim yéngi ailisi üchün minnetdarliqini bildürüsh, yaki uning hazirqi bayliqlirining molluqini bildürüsh üchün shundaq qilghan.

tépip alemdin ötti.

# Muqeddes Kalam (latin yéziq)
## The Holy Bible in the Uyghur language, written in Latin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5